

Наша Ніва

№ 17 (567) 8 траўня 2008

www.nn.by

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Прыватнае прадпрыемства «Суродзічы». Выходзіць штотыднёва, у чацьвяргі

Хто прыдумаў сына Лукашэнкі

Найвышэйшае кіраўніцтва РБ зь нейкай прычыны зацікаўленае прыцягнуць увагу грамадзкасьці да аднае далікатнае тэмы. Аляксандар Лукашэнка ўжо тройчы заявіў, што наступным прэзыдэнтам РБ будзе ягоны малодшы сын. Тым часам дзяржаўнае агенцтва БЕЛТА працягвае настойліва тыражаваць фота А.Лукашэнкі з маленькім хлопчыкам. Чарговая порцыя іх зьявілася з Турава, дзе А.Лукашэнка правёў Вялікдзень. **Старонка 3.**

У НУМАРЫ

Калі 360 райняецца 570 і нават 1340

Узровень жыцця ў краінах Усходняй Эўропы прыкладна аднолькавы, лічыць намесьнік міністра эканомікі Андрэй Тур. **Старонка 10.**

Два ў адным

Беларусь са зьяўленьнем найменшага сына Лукашэнкі і Расея са зьяўленьнем найлепшага сябра Пуціна — зьявы аднаго кпіталту. У падмурку іх — поўная і канчатковая перамога над маральню. Эсэ Ўладзімера Някляева — **старонка 26.**

Палюбіць беларусаў

Піпа Ірына Дубянецкая. **Старонка 28.**

Незалежнасьць ад розуму

Камэнтар Рэдакцыі да высылкі амэрыканскіх дыпляматаў зь Беларусі. **Старонка 2.**

Расея Мядзьведзева

Улада ад Пуціна пераходзіць да дуумвірату Пуціна і Мядзьведзева. Хто трымае рэальную ўладу ў сёньняшняй Расеі? На каго яна абапіраецца? Як функцыянуе? Пра групу бізнэсоўцаў-сілавікоў, рэшткі «Сям'і», групу «сапраўдных чэкістаў» і іншыя сілы, ад якіх будзе залежаць Мядзьведзеў. **Старонка 6.**

Незалежнасьць ад розуму

Выкідваньне прэч амэрыканскіх дымляматаў — гэта жэст, які да болю нагадвае нахабства Садама Хусэйна шэсьць—сем гадоў таму. Камэнтуе Пётра Рудкоўскі.

Міралюбная Беларусь ізноў ваюе. Што праўда, не чуваць стрэлаў, бомбы ня валяцца на галаву і кроў, дзякуй Богу, ня льецца. Бо вайна гэтая не рэальная, а толькі віртуальная.

Беларускі рэжым, як відаць, глыбока ўпадабаў менавіта такі спосаб самасьцьвярджэньня — віртуальныя войны. От, такі суб'ектут Вялікай Айчыннай вайны, якая рэальна скончылася ў 1944—1945, а віртуальна доўжыцца аж да сёньняшняга дня і працягвацца будзе заўтра й паслязаўтра. Ролі «праціўніка» тут іграюць самыя розныя суб'екты, пачынаючы ад «справдэчна варожай» Амэрыкі і заканчваючы «справдэчна братэрскай» Расеяй. Учора мы лезьлі ў зямлянкі, змагаючыся з «газавай агрэсіяй» Расеі, пазаўчора біліся з палякамі, ну а сёньня счапіліся не на жарты з наймагутнейшай дзяржавай сьвету, са Злучанымі Штатамі.

Віртуальныя войны могуць мець рэальныя наступствы. У той час, як вайна з Расеяй асабліва не паўплывала на зьмену расейскай палітыкі да Беларусі (хіба што прыпачатала перакананьне расейскіх элітаў у мэтазгоднасьці ажыццяўленьня больш жорсткай эканамічнай лініі ў дачыненні да «саюзніка»), то вайна з такімі суб'ектамі, як Польша, а тым больш ЗША мае крыху болей нюансаў. Пасьля канфлікту з Польшчай (маецца на ўвазе перадусім канфлікт 2005 г., зьвязаны з выбарамі ў Саюз палякаў у Беларусі, хаця да гэтага дадаліся пазьней яшчэ іншыя эпізодычныя канфлікты) падтрымка дэмакратычных

сілаў у Беларусі сталася для Польшчы сталым элемэнтам усходняй палітыкі. Заўважама, што небагатая Польшча выдаткоўвае на падтрымку беларускай грамадзянскай супольнасьці ці не палову з таго, што выдаткоўвае на гэту мэту ўвесь Эўрасаюз. І тут справа ўжо ня столькі ў тым, што польскія эліты больш любяць нашых дэмакратычных лідэраў, чым прэзыдэнта-аўтакрата. Незалежна ад любові ці нелюбові да апазыцыйных дзеячаў, падтрымка барацьбы супраць свавольнага аўтакрата сталася для палякаў справай абароны сваёй нацыянальнай годнасьці. Нечага падобнага трэба чакаць і ад ЗША. Што праўда, беларускі рэжым для Злучаных Штатаў ужо даўно пачаў функцыянаваць як патэнцыйная пагроза для нацыянальнай бясьпэкі (хаця б з прычыны вайсковага гандлю з ісламскімі краінамі, варожымі да ЗША), але выкідваньне прэч амэрыканскіх дымляматаў — гэта ўжо жэст, які да болю нагадвае нахабства Садама Хусэйна шэсьць—сем гадоў таму. І хоць праўдападабенства ваенных дзеяньняў ЗША ў дачыненні да Беларусі роўнае нулю (і дзякуй Богу), то ўсё ж няма сумневу, што ўвага да Беларусі значна ўзрасьце. Што гэта на практыцы будзе азначаць, пабачым.

Ці канфлікт з Амэрыкай ня кіне нас у абдымкі Расеі? Некаторыя ставяць тут не пытаньні, а кропкі або клічкі. Мабыць, давадзецца тут парушыць (на момант) прыныцы лягчынай няспрэчнасьці і адказаць: «і так, і не». Чаму «не»? Пры ўсёй непрадказальнасьці беларускага кіраўніка, думаю, ёсьць прынамсі адна рэч, якую можна адносна беспамылкова прадказаць: Лукашэнка ня «здасьць» Беларусі да той пары, пакуль ня будзе рэальнай магчымасьці зьвязіцца ў расейскім палітычным полі ў якасьці хай сабе не прэзыдэнта, але прынамсі такой фігуры, якая давала б рэальныя перспектывы здабыць прэзыдэнцтва. Перакананы, што ў эпоху Пуціна-Мядзведзева такая магчымасьць цалкам выключаная, а ў гіпатэтычную

эпоху, якая настане пасьля «Путзьведзева», маламаверная. (Ёсьць, праўда, яшчэ пытаньне, як павёў бы сябе Лукашэнка ў выпадку рэальнай перспектывы страты ўлады ў Беларусі, але гэтае няпростое пытаньне лепш адклісяць пакуль убок).

Якімі б напружанымі ні былі стасункі з Эўропай ды ЗША, рэжым цяпер настроены на ўмацаваньне незалежнасьці, у тым ліку і ад Расеі. Але дагэтуль мы гаварылі пра «незалежнасьць» як геапалітычную пазыцыю. Калі ж узяць пад увагу культурную незалежнасьць, то тут зьяўляецца месца для «так» у адказе на пытаньне, пастаўленае ў папярэднім абзацы. Антыамэрыканская рыторыка, пацьверджаная цяпер ужо і дзеяньнямі, робіць Лукашэнку героем нумар адзін у расейскіх ультранацыяналістычных і славянафільскіх колах. Гэта ня можа не прывесць да ўзаемнай гравітацыі Лукашэкі і славяна-русафілаў, а гэта азначае, што ў беларускай дзяржаўнай ідэалёгіі славянафільска-прарасейскі кампанэнт узмоцніцца. А тое, што Лукашэнка бярэ курс на большую незалежнасьць ад Расеі, для славянафілаў або расейскіх ультранацыяналістаў не праблема, а наадварот, цнота: навошта аб'ядноўвацца з карумпаванымі алігархамі, якія прадаліся Захаду?

Мабыць, ніводзін яшчэ палітык у Беларусі не выяўляў такога ўзроўню «незалежнасьці», як тое робіць цяперашні наш кіраўнік. Здавалася б, няма ніякай сілы ў сьвеце, ніводнай супэрдыржавы, якая змагла б стрымаць «незалежніцкі» імпульс беларускага прэзыдэнта. Але няма таксама і маральных прыныцаў, ад якіх залежалі б словы і дзеяньні Лукашэнкі. І гэта найбольш сумна. Бо маем тут дачыненне ня столькі зь незалежнасьцю ад той ці іншай дыржавы, але перадусім зь незалежнасьцю ад маральных каштоўнасьцяў і прыныцаў рацыянальнага дзеяньня.

Зьміцер Дашкевіч: АЭС — стратэгічны прыярытэт Беларусі

«Пабудова атамнай станцыі — стратэгічны прыярытэт Беларусі. І карыстацца здабыткамі, якія цяпер імкнецца ажыццявіць улада, будзе не Лукашэнка, бо пытаньне канца Лукашэнкі — гэта пытаньне найбліжэй-

шай гістарычнай перспектывы. Карыстацца гэтым будзем мы», — такое меркаваньне выказаў лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту», былы палітвязень Зьміцер Дашкевіч.

«Дэмакратычныя сілы могуць заняць адзіную пазыцыю, заклікаючы да грамадзкай дыскусіі ў праблемах будаўніцтва АЭС», — дадаў ён.

ARCHE ў Горадні

16 траўня ў Горадні на сядзібе Таварыства беларускай школы (вул. Будзёнага, 48а) — прэзэнтацыя Эўрапейскага нумару часопісу ARCHE. Бяруць удзел галоўны рэдактар Валер Булгакаў, філёзафы Вольга Шпарага і Дзьмітры Карэнка, палітоляг Дзяніс Мельянцоў.

Хто прыдумаў сына Лукашэнкі?

Найвышэйшае кіраўніцтва РБ зь нейкай прычыны зацікаўленае прыцягнуць увагу грамадзкасьці да малодшага сына. Піша **Антон Тарас**.

Аляксандар Лукашэнка ўжо тройчы заявіў, што наступным прэзыдэнтам РБ будзе ягоны малодшы сын. Тым часам дзяржаўнае агенцтва БелТА працягвае настойліва тыражаваць фота А.Лукашэнкі з маленькім хлопчыкам. Чарговая порцыя іх зьявілася з Турава, дзе А.Лукашэнка правёў Вялікдзень. На адным зь іх А.Лукашэнка разам з хлопчыкам запальваюць свечкі. На другім яны разам са святаром — А.Лукашэнка левай рукой трымае хлопчыка, а правую далонь заклаў паміж гузікамі піняжака — стаяць перад алтаром. На трэцім здымку А.Лукашэнка за руку з хлопчыкам ідуць па вуліцы Турава. Яшчэ на адным хлопчык за руку з татам каля храму сустракаецца з мясцовымі дзецьмі.

«Мы разьлічвааем на дапамогу і падтрымку царквы ва ўмацаваньні сям'і, выхаваньні падрастаючага пакаленьня», — заявіў А.Лукашэнка, выступаючы на Велікоднай службе ў Тураве, месцы найстарэйшай япіскапскай катэдры ў Беларусі.

Варта адзначыць, што фатаграфіі моцна афіцыйнага БелТА ніколі не бываюць выпадковымі, калі гаворка аб высокай асобе. Гэта заўжды заказ згары.

Тэму свайго найменшага сына — і, са словаў А.Лукашэнкі, пераемніка — ён узьнімае цяпер практычна ў кожным публічным выступе. Так здарылася і 26 красавіка ў Хойніках. Ён перавёў на гэта гаворку з тэмы «Белай Русі».

«Я абсалютна не выбудоўваю палітычных структураў пад сябе ці сваіх сыноў, — заявіў А.Лукашэнка. — Усюды мусіруецца пытаньне, што,

быццам бы, гэтая арганізацыя стваралася пад будучага прэзыдэнта і што гэтым прэзыдэнтам будзе мой старэйшы сын. Я ўжо сказаў: найменшы сын будзе прэзыдэнтам Беларусі».

Што цікава, распаўсюдзіўшы гэтую цытату, лукашэнкаўскае агенцтва «Інтэрфакс» упершыню суправадзіла яе даведкай, што ў А.Лукашэнкі «тры сыны, найменшаму, Мікалаю, 4 гады». Празь нейкі час гэтая даведка была знятая без тлумачэньняў, аднак яе пасьпелі перадыраваць розныя СМІ.

Жонка А.Лукашэнкі, Галіна, жыве асобна ад яго, у прыгарадзе Шклова, у добра ахоўваным будынку, абмежаваная ў сваіх кантактах з СМІ.

3 траўня на конкурсе «Міс «Беларусь» Прэзыдэнт зноўку быў з хлопчыкам, хоць таму напаўаголеныя красуні яшчэ былі не да інтэрэсу.

Народжаныя ў СССР добра памятаюць карціны нахпалт «Ленін і дзеці», а народжаныя ў Трэцім Райху, адпаведна, «Гітлер і дзеці». Тады гэта называлася прапагандай, а цяпер — піярам, то бок палітычнай рэжымай.

Праўда, паміж таталітарнай прапагандай і сучасным PR існуе істотная розніца ў мэтадах.

Каб прыцягнуць увагу мэтавай аўдыторыі да брэнду, асобы ці нават дзяржавы, асьвятліць пэўны аспект зьявы — тым самым прадставіць яе ў чорным альбо белым святле — спэцыялісты ў рэжыме (палітычнай ці бізнэсвай) нярэдка

Хто прыдумаў сына Лукашэнкі?

Працяг са старонкі 3.

ка карыстаюцца наступнай мэтодыкай.

Вызначаецца аўдыторыя, абіраецца цікавая ёй гісторыя, звязаная з «брэндам», і спосаб падачы гэтай гісторыі з мэтай выклікаць адпаведную рэакцыю.

Уласна інфармацыйная нагода можа рэжысіравацца самім PR-мэнэджарам — такая, каб яе ахвотна асвятлялі СМІ.

Напрыклад, нядаўняя супраца лідэра брытанскага PR-рынку Bell Pottinger Group і вядомай кампаніі «Дыснэй». Мэтавая аўдыторыя — гледачы дыснэўскае прадукцыі, а гэта й дзеці, і іхныя бацькі, то бок ледзь ня кожны грамадзянін. Вельмі нягэўная аўдыторыя... Нагода ж, 80-годзьдзе Віні-Пуха, на першы позірк — ну зусім ужо ўяўная. Але Bell Pottinger ператварыла яе ў займальную гісторыю. Якім чынам?

Джэйн Баўн, аўтар афіцыйнага фота Каралевы Вялікай Брытаніі да 80-годзьдзя манарха, была запрошаная сфатаграфавать і імянінніка Віні.

У Галівудзе зорку Віні змясьцілі на Алеі славы.

Быў праведзены конкурс паэзіі імя Віні.

У выніку гэтых няхітрых дзеянняў, кампанія «Дыснэй» атрымала ў 120 матэрыялаў на старонках газэтаў, радые й на тэлевізіі, выдаткі на PR акупіліся 34:1.

Безумоўна, мы прывялі прыклад зь дзейснасьці менавіта Bell Pottinger Group невыпадкова. У сакавіку прэзыдэнт Беларусі прапанаваў кіраўніку фірмы Цімаці Бэлу супрацоўніцтва.

Імя Цімаці Бэла асацыюецца, у першую чаргу, з PR-кампаніямі, якія дапамаглі кансэrvатарам на чале з Маргарэт Тэтчэр прыйсьці да ўлады ў 1979 годзе.

Лорд Бэл, сябра расейскага алігарха Барыса Берасоўскага, прыцягнуў увагу СМІ й да атручваньня былога агента расейскіх спецслужбаў Аляксан-

дра Літвінкі, які памёр у шпіталі 23 лістапада 2006 году.

Менавіта кампанія Бэла распаўсюдзіла вядомы фатаздымак аблыселага Літвінкі ў ложку, зроблены ў шпіталі. Здымак падхапілі СМІ ва ўсім сьвеце.

Мы не сьцьвярджаем, што за зьяўленьнем здымкаў «сына» Лукашэнкі стаіць кампанія Цімаці Бэла — невядома нават, ці падпісаны кантракт між ёю і А. Лукашэнкам, пра які гаварылася ў часе напумелага прыезду Бэла ў Беларусь. Але мэтады PR ня ёсьць манополіяй выключна Bell Pottinger.

Палітычная асаблівасьць акцыі ў тым, што недахоп (з гледзішча выбарчае рэжымы — не з асабістага) Лукашэнкі спрабуюць ператварыць у ягоную перавагу. Гэта таксама ня новы мэтад, тут можна правесці паралель з прэзыдэнтам Кенэдзі, які зрабіў пытаньне свабоды веравызнаньня адным з падмуркаў кампаніі, каб стаць першым каталіком-прэзыдэнтам ЗША. Падобную рыторыку, толькі ў пытаньні расы, выкарыстоўвае цяпер Барак Абама.

Лукашэнка, канечне, не падобны да амэрыканскіх кандыдатаў, і слабасьці ў іх розныя, але відавочна, што найвышэйшае кіраўніцтва РБ зь нейкай прычыны зацікаўленае прыцягнуць увагу грамадзкасьці да гісторыі з «малодшым сынам». Цяпер за ёй сочаць усе тры СМІ краіны, якія яшчэ ня страцілі прыкмет сродкаў інфармацыі.

Можна, падобнымі мэтадамі Цімаці Бэл, у сваю чаргу, будзе ствараць чалавечае аблічча беларускім уладам на Захадзе.

Пакуль «рэжысэрская» задумка нам не вядомая. Але незалежна ад таго, колькі насамрэч у Лукашэнкі сыноў і ці рыхтуюць аднаго зь іх да пераемніцтва, вельмі падобна, што ўсё настойлівае звяртаньне ўвагі на хлопчыка — гэта рэжыма брэнду Лукашэнкі. У новы спосаб. Бо старыя ўжо надакучылі.

Фота president.gov.by

Жалезная маска

Піша Віталь Тарас.

У Аляксандра Дзюма-пэра ёсць раман «Жалезная маска». Многія калі не чыталі яго, дык памятаюць экранізацыю з Жанам Марэ ў галоўнай ролі. Фабула рамана пабудаваная на легендзе пра невядомага вязня Бастыліі, якога закулі ў маску і ўсё жыццё хавалі ад чужых вачэй.

Паводле адной з версій, гэта быў незаконны сын караля Францыі Люі XIV гэрцаг Вэрмандуа, які даў поўху свайму зводнаму брату, Вялікаму Дафіну. За гэта яго і схавалі ў аддаленым замку. У рамане Дзюма вязня вызваляе бліскучы Д'Артаньян. Дарэчы, у Францыі XIX стагоддзя тэма «бастардаў» (народжаных незаконна — «байструкоў», кажучы па-беларуску) была даволі актуальнай.

Дастаткова сказаць, што Аляксандар Дзюма-сын нарадзіўся ад дзяўчыны лёгкіх паводзінаў. Але ягоны бацька «ўзаконіў» свайго сына і ўвёў яго ў вышэйшы сьвет Парыжу. Хоць для многіх ён працягваў заставацца свайго роду «жалезнай маскай», чужым.

На Ёсходзе, асабліва мусульманскім, дзе практыкуюцца шматжэнства, праблема бастардаў, як правіла, не стаіць. Дэспат-гаспадар сам вырашае, каго «прызначыць любімай жонкай» і якога з сыноў наблізіць, а якога адправіць у апалу. Садам Хусэйн, як вядома, па чарзе выказваў спрыянне то аднаму з старэйшых сыноў, Удэю, то іншаму, Кусэю. (Праўда, у выніку гэта прывяло абодвух да сьмерці.)

Трэцяя жонка Мао Цзэдуна падчас «вялікага паходу» часта нараджала ад мужа дзяцей (калі цяжарнасьць не спынялася датэрмінова), і ўсе яны паміралі праз нястачу і антысанітарыю. Мао было на гэта пляваць. Ягоны старэйшы сын быў амаль што дэбілам. Але праблема спадчыннасьці ўлады яго мала хвалявала.

Сталін ня толькі распараджаўся жыццямі мільёнаў людзей, але часам вырашаў, каму чыёй жонкай быць. Калі ў 1937-м быў расстраляны Віталь Прымакоў (падзельнік Тухачэўскага й Якіра), Сталіну падалі сыніс сваякоў

расстралянага. Іх таксама належала пакараць як «чсир» — чальцоў сям'і здраднікаў радзімы. Жонкай Прымакова была Ліля Брык, якую згадаў у сваёй перадсмертнай запісцы Маякоўскі. (Ён застрэліўся ў 1930-м.) Сталін наклаў рэзалюцыю — «ня будзем чапаць жонку Маякоўскага», хаця цудоўна ведаў, што Брык ягонай жонкай не была. Але ж Сталін асабіста прызначыў нябожчыка «найлепшым, найталенавіцейшым паэтам савецкай эпохі». Раней генсек пагражаў Крупскай, што калі яна будзе выступаць супраць яго, дык партыя абвесьціць жонкай Леніна не яе, а, скажам, старую бальшавічку Стасаву.

Пра трагічны лёс жонкі Сталіна Надзеі Алілуевай, а таксама яго сыноў, адзін з якіх загінуў пры загадкавых абставінах падчас вайны, а другі сьпіўся, пазбаўлены пры Хрушчове ўсіх сваіх ранейшых пасадаў і ўзнагарод, добра вядома. Вядома, што і асабістае жыццё дачкі Сталіна Сьвятланы, мякка кажучы, ня складалася.

Можна было б зрабіць выснову, што ўсе дзеці дыктатараў па-свойму нешчаслівыя. Але гэта было б трывіяльна. Мы ведаем шмат выключэньняў з правілаў.

Напрыклад, сын дыктатара Гаіці Таты-Дока — Бэбі-Док атрымаў ад таты ўладу ў спадчыну, а цяпер спакойна дажывае свае дні ў раскошнай віле на поўдні Францыі. Нядаўна, праўда, 57-гадовы экс-дыктатар публічна пакаяўся: «Калі падчас майго прэзыдэнцкага праўленьня ўрад здзейсніў якія б то ні было фізычныя, маральныя альбо эканамічныя злачынствы ў адносінах да іншых, я афіцыйна прымаю на сябе гістарычную адказнасьць прасіць дараваньня ў народу і бесстаронняга суду над мінулым». Ахвярамі «якіх бы то ні было злачынстваў» за 30 гадоў дыктатуры абодвух Дзювалье сталі, прынамсі, 40 тысяч іх праціўнікаў.

Сыну Кім Чэн Іра Чэн Наму, які паводзіў сябе як «штэйбой», займаўся кантрабандай ювэлірных вырабаў і быў затрыманы бяз пашпарта паліцыяй Японіі, Працоўная партыя Карэі ўсё давала. Камуністычная

дынастыя павінна працягвацца.

З другога боку, за апошнія некалькі тысяч гадоў чалавечая прырода мала зьмянілася. І яна часам прарываецца вонкі, незалежна ад пасады, званьняў і нават грамадзкага ладу. Так, як гэта было ў выпадку з прынцам Чарлзам, прынцэсай Дыянай і лэдзі Камілай. Або з Клінтанам і Монікай Лявінскі.

На Захадзе падобныя выпадкі прыцягваюць агромністую ўвагу прэсы — і ня толькі таму, што яна імкнецца задаволіць цікаўнасьць публікі, але таму што грамадзтва мае права ведаць усё, што адбываецца на самым версе ўлады. Да таго ж, акрамя законаў маралі, ёсць яшчэ проста закон. Нікаля Сарказі афіцыйна развёўся з жонкай і аформіў свай шлюб з Карлай Бруні ня толькі дзеля таго, каб дагэціць публіцы. Але, найперш, таму, што ў Францыі (і ня толькі) закон строга пільнуе правы жанчын і дзяцей. Не прэзыдэнт краіны вырашае, што рабіць зь дзецьмі ў выпадку разводу, колькі ім плаціць, на якую спадчыну яны могуць разьлічваць, а суд. Ну, і, канечне, маці дзяцей і самі яны самастойна вырашаюць дзе, з кім і як ім жыць. Так прынята ў цывілізаваным грамадстве.

У аўтарытарным грамадстве ўсё, што ні зрабіў бы дыктатар, у тым ліку ў сваім асабістым жыцці, выклікае толькі адну рэакцыю — ўсёнароднае захапленне.

Усе мы памятаем афарызм: ўлада разбэшчвае, абсалютная ўлада разбэшчвае абсалютна. Але мы забываем, што ўлада разбэшчвае ня толькі ўладара. Яна разбэшчвае і ягоных падуладных. Калі распуста, свавольства й хамства на найвышэйшым узроўні ня толькі не асуджаецца, але сустракаецца грамадствам з радаснай цікаўнасьцю й двухсэнсоўнымі ўсьмешкамі, значыць, грамадства яшчэ ня выйшла са стану Сярэднявечча.

Кажучы, гісторыя цывілізацыі пачалася з таго моманту, калі Сім і Яфэт, адрозна ад свайго брата Хама, прыкрылі сорам свайму бацьку Ною, які напіўся віна і заснуў.

Хаму было наканава на ўсё жыццё заставацца ў рабстве.

Расея Мядзьведзева

Улада ад Пуціна пераходзіць да дуумвірату Пуціна і Мядзьведзева. Хто трымае рэальную ўладу ў сённяшняй Расеі, хто яе праводзіць, на каго яна абапіраецца і якою будзе эвалюцыя гіганта на ўсходзе? Прапануем Вашай увазе скарачаны варыянт аналізу Эндрэ Ёілсана, што быў цалкам надрукаваны ў № 4 часопісу ARCHE. Эндрэ Ёілсан — старшы эксперт Эўрапейскай рады міжнародных адносін, старшы выкладчык катэдры ўкраіністыкі Лёнданскага ўнівэрсытэцкага каледжу, аўтар шматлікіх даследаваньняў постсавецкіх краінаў.

2 сакавіка расейцы выбралі сваім новым прэзыдэнтам Дзьмітрыя Мядзьведзева. Спрактыкаваны ў ангельскай мове і падкаваны ў эканоміцы 42-гадовы юрыст робіць зусім іншае ўражаньне, чым Пуцін і іншыя кадры з КГБ. Ці зьменіцца Расея пры Мядзьведзеву? Альбо гэта будзе пераважна тое самае — пуцінізм бяз Пуціна?

Прафэсарскі сын Мядзьведзеў мае ў расейскіх колах рэпутацыю лібэрала, нягледзячы на тое, што на працягу сямнаццаці гадоў ён быў пратэжэ антылібэрала Пуціна. У сваёй першай вялікай прамове падчас перадвыбарнай кампаніі Мядзьведзеў раскрытыкаваў расейскі «прававы нігілізм». Ён нават выказаў скепсіс адносна папулярнага азначэньня «сувэрэнная дэмакратыя», назваўшы яго ў 2006 г. «далёка не ідэальным тэрмінам... калхай... [якая] нам не зусім падыходзіць», і адзначыў, што «нашмат больш правільна гаварыць пра сапраўдную дэмакратыю».

Сем гадоў старшынёўства Мядзьведзева ў радзе дырэктараў «Газпрому» зрабілі яго добрым знаёмцам для заходніх дзелавых колаў. Ён здольны весці перамовы ў Давосе. Ён добра апраенаецца. Ён не падобны ні да постсавецкага бюракрата, ні да агента КДБ. Ён вялікі прыхільнік рок-музыкі 1970-х — у прыватнасьці, гурту Deep Purple (зрэшты, кажуць, што і Андрэпаў любіў джаз).

Незалежна ад намераў і перакананьняў Мядзьведзева, яму наўрад ці лёгка будзе пар-

Шэры кардынал Ігар Сечын.

Кадравік Пуціна Віктар Іваноў.

Магутны дырэктар ФСБ Мікалай Патрушаў.

ваць зь сіламі, якія стварылі яго як палітыка. Аўтарытарныя мэханізмы, якія склаліся за апошнія дзесяцігодзьдзі, відаць, захаваюцца, нягледзячы на зьмены ў кіраўніцтве.

Пераемнік-1

Каб зразумець псыхалёгію сённяшніх расейскіх элітаў, неабходна прыгадаць абставіны, у якіх Пуцін прыйшоў да ўлады восем гадоў таму, уратаваўшы здыскрэдытаваны Крэмль ад катастрофы. Да 1999 г. папулярнасьць Ельцына беспрэцэдэнтна ўпала на тле моцнай апазыцыі і заняпаду фэдэральнай улады. Эліта была расколата: абкладзенаму з усіх бакоў Крэмлю процістаяў новы блёк «Айчына — уся Расея» (АУР), які падтрымлівалі апазыцыйныя алігархі і тэлеканал НТВ Уладзіміра Гусінскага. Улетку 1999 г. кандыдат АУР Яўген Прымакоў здаваўся найбольш імаверным пераможцам на будучых выбарах прэзыдэнта.

Крэмль распрацаваў плян выжываньня, ахрышчаны «Апэрацыя «Пераемнік». Хоць Прымакоў, як і Пуцін, меў кагэбэшнае мінулае, атачэньне Ельцына не лічыла яго сваім. Асновай пляну сталі «палітычныя тэхналогіі» — расейскі тэрмін для індустрыі палітычных маніпуляцый, прызначаных для забесьпячэньня «элегантных перамог».

Для дыскрэдытацыі апанэнтаў «тэхнолягі» зьбіралі на іх кампрамат, зьвярталіся да чорнага піяру, паклёпу і мэтадаў «інфармацыйнай вайны». Так, найлепшы этэрны час папулярных тэлеканалаў аддалі ачарненьню Прымакова. Як толькі генпракурор Скуратаў наблізіўся да раскрыцьця крамлёўскіх махінацый і раскраданьня Беразоўскім маёмасьці «Аэрафлёту», Пуцін распаўсюдзіў відрэзапіс, у якім фігураваў чалавек, падобны да Скуратава, у кампаніі зь дзівюма прастытуткамі.

Многія брудныя перадвы-

барныя трукі практыкуюцца скрозь у сьвеце, у тым ліку ў такіх дэмакратычных краінах, як ЗША (інсэнуацыі вакол тайных сымпатыяў Барака Абама да ісламу), але нідзё яны няносяць такога татальнага характару, як у Расеі. Расейскія тэхнолягі спецыялізуюцца і на стварэньні фальшывых штучных партый, мэта якіх — забраць галасы ў апазыцыі.

Піяршчыкам Пуціна ўдалося падаць яго адначасова як новага Ельцына і «анты-Ельцына». Сам Пуцін зарэкамэндаваў сябе майстрам паяднаньня супярэчнасьцяў, публічна пагражаючы «знішчыць алігархаў як клясу» і адначасова абяцаючы захаваць «кадравую стабільнасьць».

Пераемнік-2

Апошнія заявы Мядзьве-

дзева сьведчаць пра яго спробы дасягнуць аналітычнага баянсу, неабходнага, калі ён хоча стаць прымальным кандыдатам для шырокіх колаў элітаў. Адрозна ад Пуціна, які ўзьнік амаль што на пустым месцы, Мядзведзеў мае перавагі ў выглядзе пэўнай вядомасьці і вялікага адрыву на старце коштам надзвычайнай папулярнасьці свайго «апекуна».

Рэйтынг Пуціна зьведаў першы ўзлёт, калі той распачаў другую «войну возмездия» супраць Чачэніі пасля падрыву жылых дамоў у Маскве ў верасьні 1999 г. Гэты крок быў настолькі паспяховы, што ўсе расейскія выбары ад тае пары праходзілі паводле стандартнай схемы мабілізацыі электарату супраць «супольнага ворага». У 1996 г. такім ворагам былі камуністы, у 1999-м — чэчэнцы. У 2003—2004 гг. мішэню Пуціна былі «алігархі»; нарэшце, у 2007—2008 гг. праціўнікам сталі мы — дакладней, пагроза «каляровай рэвалюцыі», інспіраванай варожым Захадам. Расейцы маюць нават адмысловае азначэньне для такіх перадвыбарных сцэнараў — *драматургія* (старанна напісаная штучная драма).

Ілюзія зьменаў пры поўнай стабільнасьці

Палітычныя тэхналогіі ў 1999—2000 гг. дазволілі стварыць ілюзію зьменаў пры недапушчэньні ніякіх сапраўдных дэмакратычных трансфармацыяў. Нягледзячы на гэта, многія заходнія лідэры пасыпаліся вітаць Пуціна як новае аблічча Расеі.

Улічваючы рэйтынгі папулярнасьці Мядзведзева, ён

цалкам мог бы набраць неабходную большасьць галасоў і бязь цёмнага мастацтва палітычных тэхналяў. Аднак існая расейская сыстэма не пакідае месца для сумленных выбараў. Яна працягвала сяць дэзынфармацыю і карыстацца паслугамі так званых мэдыякілераў, накіштаў Аляксея Пушкова, аддаючы ім найлепшы этэрны час расейскіх тэлеканалаў.

На выбарах 2007—2008 гг. стартвала менш псэўдапартыя, затое ў гэтай кампаніі дэбютавала «Справядлівая Расея». Партыя Жырыноўскага, як і раней, перацягвала да сябе пратэставыя галасы. Тады як лібэральныя клоны — «Грамадзянская сіла» і Дэмакратычная партыя — зацянялі пражодныя Саюз правых сілаў і «Яблык». Зьявіліся паведамленьні, што фальшывыя партыі фінансаваліся праз спэцыяльны фонд, створаны на базе «Зьнешэканбанку», пад кіраўніцтвам Сяргея Сабяніна і Ўладзіслава Суркова — першых асобаў у Адміністрацыі прэзыдэнта. На прэзыдэнцкіх выбарах Андрэй Багданаў нацягнуў на сябе мантыю фальшывага іпсэралізму. Нават перадвыбарны зьезд ягонаў партыі прайшоў у Брусэлі.

Прызначэньне палітычных тэхналяў мяняецца з улікам таго, што Расея мацнее. Паводле словаў аднаго з вядучых палітэхнолягаў Сяргея Маркава, «у пуцінскую эпоху мы не спрабуем стварыць нейкі віртуальны сьвет; мы імкнемся скарыстаць розныя тэхналогіі, каб правесці зьмены ў рэальным сьвеце. Нам ня трэба выбараў, якія б стваралі бачнасьць таго, што людзі падтрымліваюць Пуціна, —

Сяргей Чмезаў кантралюе экспарт узбраеньняў.

Генпракурор Юры Чайка.

мы хочам, каб людзі сапраўды падтрымалі Пуціна».

Аднак, фактычна прызнае ён, умовы, якія спараджаюць гэты тып высокаманипуляцыйнай палітыкі, застаюцца нязьменныя, «характэрныя для так званага постмадэрнага грамадзтва. Нармальныя інстытуты, якія (некалі) працавалі на дэмакратыю, зьведалі заняпад; палітычныя партыі зьведалі заняпад. Грамадзкая думка мяняецца; яна не зьнікае, але робіцца [...] усё больш штучнай».

Паводле словаў Глеба Паўлоўскага, найбольш знакамитага расейскага палітэхноляга, цяпер менш патрэбы «для палітычных тэхналяў у сэнсе 1990-х. Але мы маем больш прасторы для інфармацыйных тэхналяў, для юрыдычных тэхналяў... Палітыка грунтуецца не на ведах, як гэта, на

маю думку, мае быць, а на мітах, якія папыхаюцца праз СМІ».

«Юрыдычныя тэхналогіі», варта заўважыць, азначаюць выкарыстаньне прававой сыстэмы супраць апанэнтаў.

Непазьбежныя граблі

Людзі Пуціна ўвесь час імкнуцца ўмацаваць інстытуты і фінансавыя стымулы, якія яднаюць розныя кланы, што кіруюць Расеяй. Да таго ж цяпер яны маюць магучую страхоўку ў выглядзе канстытуцыйнай большасьці ў Думе. Памятаючы, як яны самі адхілілі ад улады сваіх праціўнікаў зь ельцынскай эпохі, яны хочучь гарантаваць, каб іх пераемнікі не абышліся гэтак жа і зь імі. Паводле словаў расейскага журналіста Андрэя Золатава, людзям Пуціна «як паветра былі неабходныя дзье траціны ў Думе, паколькі яны ведаюць, якімі пераемнікамі былі яны самі [у дачыненні да Ельцына], таму я ўтвэрнены, што яны падбаюць пра самыя разнастайныя стрымкі і процівагі для сваіх пераемнікаў».

Застаецца шмат няяснасьцяў, якім будзе будучае супрацоўніцтва прэзыдэнта Мядзведзева і прэм'ера Пуціна. У расейскай палітычнай культуры ўлада, як правіла, знаходзіцца толькі ў адных руках. Канстытуцыя ў пытаньнях баянсу ўладаў адназначна выказваецца на карысьць прэзыдэнта; магчыма, такі бок зоймуць і сродкі масавай інфармацыі. Незразумела, хто ўрэшце захавае ўплыў на спэцслужбы і славявы міністэрствы. Меркаваная карціна супрацоўніцтва паміж прэзыдэнтам і прэм'ерам не дае адказу на пытаньне, хто будзе кантраляваць патранажныя сеткі ў расейскай сыстэме.

Ці павесіць Пуцін партрэт Мядзведзева

Расейская эліта заўсёды трымае нос на ветры, але па-

Лібэрал Аляксей Кудрын.

Анатолій Чубайс зь ельцынскай «сям'і», «сасланы» ў «Адзіныя энэргасистэмы».

Расея Мядзьведзева

Працяг са старонкі 7.

куль што ня ясна, куды гэты вецер павее. Дылему выразна акрэсьліў карэспандэнт выдання Economist Аркадзь Астроўскі: «Ці будзе прэм'ер-міністар Пуцін кіравацца традыцыяй і трымаць на сыяне партрэт прэзідэнта Мядзьведзева?» На прэс-канфэрэнцыі ў лютым Пуцін сказаў, што ня будзе, і нават ня выключыў магчымасці ўрэшце вярнуцца на пасаду прэзідэнта.

Найбольш непракказальнымі выглядаюць паводзіны клану Сечына, які ня мае акрэсленай пазыцыі ў дачыненні да новага дуумвірату.

Ацэньваючы магчымыя падзеі, варта памятаць, што гэта ня першы выпадак перадачы ўлады з адных рук у другія. Некаторыя прыклады з гісторыі прыходу да ўлады самога Пуціна могуць даць ключ да адказу на вышэйпастаўленае пытаньне.

У 2000 г. палітычныя тэхналогіі дапамаглі замаскаваць адначасовую патрэбу рэжыму ў перамяшчэнні і зменах. Гэты парадокс адлюстраваны ў заблытанасці працэсу перадачы ўлады. У самы першы дзень пасля заступлення на пасаду Пуцін падпісаў указ аб імінітэце для Ельцына. Большасць галоўных членаў «старой гвардыі» 1990-х заставаліся на сваіх пасадах на працягу году, але самыя магутныя апекуны «Сям'і» пратрымаліся значна даўжэй. Але, пабыўшы нейкі час на пасадзе, Пуцін змог парваць са старым рэжымам.

Сілагархі

Сам Пуцін быў асновай усіх пераўтварэнняў. Ён прадстаўляў як старую «Сям'ю» (для якой у свой час выконваў шэраг жыццёва важных паслуг па абясшкоджванні канкурэнцыі), так і шырокія колы Санкт-пецярбургскіх чыноўні-

Сяргей Іваноў, які мог стаць Мядзьведзевым.

каў ды супрацоўнікаў ФСБ. Паплечнікі Пуціна арганізавалі так званую «справу «Юкасу», каб змяніць правілы гульні і стварыць новы балянс у вярхах расейскага грамадства, паскорылі пераезд маёмасці і распачалі папулісцкую кампанію помсты ельцынскім багатырам, якая адыграла ключавую ролю ў перавыбранні Пуціна ў 2004 г. За кулісамі, аднак, алігархі былі замененыя «сілагархамі».

Арганізатар кампаніі супраць «Юкасу» Ігар Сечын, першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі прэзідэнта, у ліпені 2004 г. стаў старшынём рады дырэктараў ААТ «Руснафта». Іншымі актывамі, адабранымі ў алігархаў «сілагархамі», былі «Аэрафлёт» (ад Беразоўскага перайшоў да Віктара Іванова) і «АўтаВАЗ» (ад Беразоўскага дастаўся Сяргею Чэмезаву).

Узлёт «сілагархаў» быў таксама абумоўлены падтрыманым Крамлём стварэннем

буйных дзяржаўных і напаўдзяржаўных карпарацыяў, накіраваных «Аб'яднаная авіябудуўнічая карпарацыя» і «Аб'яднаная судабудуўнічая карпарацыя». Сам Мядзьведзеў быў старшынём рады дырэктараў «Газпрому» — кампаніі, якая ўяўляе з сябе амаль што «дзяржаву ў дзяржаве» і валодае ўласнымі СМІ (холдынг «Газпром-медыя»), сямнаццацю банкамі, а таксама кантрольным пакетам былой кампаніі Рамана Абрамовіча «Сібнафта», пазней перайменаванай у «Газпром-нафта». У ліпені 2007 г. Дума нават прыняла закон, які дазволіў «Газпрому» мець уласныя ўзброеныя фармаваньні.

Пад канец другога тэрміну Пуціна гэтыя эканамічныя імперыі кантралявалі траціну расейскага ВУП. Палітыка пры Пуціну заключалася на справе не ў процістаянні «лібэралаў» і «нацыяналістаў», а ў складаным узаемадзеянні паміж рознымі кланамі, якія карміліся з розных бакоў карыта.

3 розных бакоў карыта

Найбольш магутную групу бізнэсоўцаў-сілавікоў узначальвае Ігар Сечын. Падобна як у прыдворных канцлераў XVII ст., улада Сечына вынікае з яго блізкасці да першай асобы і магчымасці кантраляваць інфармацыю, якую атрымлівае прэзідэнт, а таксама выкананьне зробленых

ім даручэнняў. Гэтую ролю пры Пуціну Сечын выконвае з пачатку 1990-х, калі Пуцін быў віцэ-мэрам Пецярбургу. Другая крыніца ўлады Сечына абумоўленая спалучэннем эканамічнай і палітычнай магчымасці, атрыманай пасля «справы «Юкасу».

Аднак сілавікі не ўтвараюць адзінага клану. Другая групоўка сілавікоў любіць называць сябе «сапраўднымі чэкістамі» і спрабуе ажыццяўляць палітыку праз уплыў на прэзідэнцкую службу бяспекі, пракуратуру, Фэдэральную службу кантролю за абарачэннем наркатыкаў.

Старая «Сям'я» змагаецца за выжыванне; сёй-той у выпнанні, як Беразоўскі, іншыя ж, як Анатоль Чубайс і Аляксандар Валашын, — ва «ўнутранай высылцы» ў «Адзіных энэргетычных сыстэмах».

Захоўвае ўплывовыя пазыцыі невялікая група пост-юкасаўскіх лібэралаў накіраваных Аляксея Кудрына на чале Міністэрства фінансаў і Сяргея Ігнацьева — старшыні Цэнтрабанку.

Дасведчаныя бізнэсоўцы накіраваны Рамана Абрамовіча пасляхова трымаюцца дзякуючы сувязям ва ўсіх групах.

У першы перыяд знаходжання на пасадзе над Мядзьведзевым таксама будучы дамінаваць кланавыя канфлікты. У свой час ён таксама можа распачаць сваю «справу «Юкасу», але спачатку, як некалі і Пуцін, ён павінен будзе прыстасоўвацца да наймацнейшых групавых існаў эліты. У 1999—2000 гг. такой групоўкай была «Сям'я»; у 2007—2008 гг. гэта сечынскія сілавікі, якія, як уяўляецца, выкарыстоўваюць палітычную нягэўнасць вакол спосабу перадачы ўлады для самаўзвышэння пры дапамозе паліт-тэхналогій і ФСБ.

У жніўні 2007 г. яны прад'явілі нафтавай кампаніі «Руснафта» (кошт якой ацэньваецца на 8—9 млрд даляраў) драконаўскія падатковыя патрабаванні і пасляхова сканфіскавалі яе ў ранейшага ўладальніка Міхаіла Гучарыева.

Ленінградзец Леанід Рэйман, міністар інфатэхналогій і сувязі.

Ляляны алігарх Раман Абрамовіч.

Галоўныя кланы ў асяродзьдзі расейскай эліты

Назва	Прадстаўнікі
Група Сечына	Віктар Іванюк, намеснік Пуціна ў кадравых пытаннях, пірафітні ААТ «Аэрафлот» і лэйкаваны кампанію «Атма-Алтай»; намеснік прэм'ер-міністра Сяргей Нарышкін; міністр унутраных спраў Рахмат Нургаліев; Магутны дырэктар ФСБ Мікалай Пятрушкін «чэлен банды капіталізма групы Сечына, чынам не» (Валерый Салазай)
«Чайфеты»	Віктар Чаркесав, старшынства Федэральнай службы кантроля за абаротным паркотыкам; Юрый Чайка, генеральны пракурор
Вайсковыя, хай-тэк	Сяргей Іванюк, Аб'яднаная алябуліфічная маршавіцыя
Чыгуны	Уладзімір Якунін
Тэлекамунікацыі	Леанід Ройзман
Вайсковыя эксперты	Сяргей Чаркесав
Старая «См'я»	Анатолий Чубайс, Аляксандр Валовыч, «Адміністрацыя энергетычных сістэм Расіі»
Пост'імператарскія лібералы	Аляксей Кудрын, Сяргей Іванюк
Палітычны «незалежнасць»	Рыман Абрамюч, Алег Джарыніска

Адчуўшы рост свайго ўплыву, сілавікі нават арыштавалі следчага Федэральнай службы кантролю за абаротным паркотыкам, узначаленай Віктарам Чаркесавым, які меў заданне разабрацца ў іх датычнасці да мытных афераў (справа «Трох кітоў»). Нарэшце, групоўка Сечына пачала паглядаць у бок Стабілізацыйнага фонду — сховішча расейскіх энэргетычных звышдаходаў. Сечын ціснуў на новага прэм'ер-міністра Зубкова, каб той у верасні адправіў у адстаўку міністра фінансаў Аляксея Кудрына. Кудрын утрымаўся, але ў лістападзе абвінавачаны ў карупцыі былі вылучаны супраць ягонага намесніка Сяргея Старчака.

На шляху — само жыццё

Найбольш ураджаюць чуткі пра тое, што Сечын стаяў за крокамі, скіраванымі супраць самога Пуціна. Станіслаў Бялкоўскі, які дапамог распачаць першую справу супраць «Юкасу», 12 лістапада заявіў у газэце Die Welt, што прэзідэнт патаемна нахапаў асабісты капітал памерам ня менш як 41 млрд даляраў. Гэта выглядала своеасаблівым публічным папярэджаннем перса-

нальна Пуціну ці, хутчэй, Мядзведзеву — не прасоўваць ніякага маштабнага «ліберальнага адраджэння».

Без падтрымкі Пуціна Мядзведзеў ня мае дастатковай вагі для ціску на Сечына. Аднак празь некалькі гадоў знаходжання на пасадзе ён можа назапасіць дастатковы палітычны капітал, каб ініцыяваць уласную вырашальную «справу «Юкасу».

Што ўсё гэта азначае для замежнай палітыкі?

Любыя чаканні хуткіх істотных зменаў ня маюць пад сабою падставы. Легітымнасьць рэжыму грунтуецца на процістаянні ворагам, і цяперашнім такім ворагам ёсць Запад.

Раб усяе Русі

Ідзі аб тым, што «Расея вяртаецца» і што Расея павінна быць моцнай у непрыхільным сьвеце, дзе яна аточаная ворагамі, былі даведзены да крайнасці падчас другога тэрміну Пуціна. Асобныя спрэчкі з суседзямі можна было б зразумець, але ў 2005—2007 гг. Расея перасварылася амаль з усімі. Больш за тое, палітычная эліта, здаецца, разглядала канфлікты — як дыпламатычныя, так і ваенныя, — як неаб-

ходную ўмову захавання на-роднай падтрымкі.

Яшчэ адным фактарам стала тое, што шмат хто ў Крамлі пераканаў сябе ў рэальнасьці змены ўлады ў Расеі на ўзор украінскай аранжавай рэвалюцыі 2004 г.

Украінскія падзеі былі для расейскай эліты найгоршым з каміраў. Яны рэзка аслабілі яе ўпэўненасць у тым, што расейская сыстэма стабілізавалася пасля «Юкасу», і спалучалі ў сабе тры пагрозы, якіх эліта баялася найбольш: мабілізацыю нізоў, здраду элітаў і замежны ўплыў.

Шок паглыбіўся, калі неўзабаве пасля аранжавай рэвалюцыі, у студзені—лютым 2005 г., у найбуйнейшых расейскіх гарадах пачаліся дэманстрацыі супраць манэтызацыі льготыў. Гэта былі пратэсты зусім іншага характару, выкліканы сацыяльна-эканамічнай незадаволенасцю, а не патрабаваннямі адкрытага грамадства. Але яны паказалі ўжо напужанаму Крамлю, што ён ня мае поўнага кантролю над вуліцай.

Нават калі Мядзведзеў сапраўды пажадае палепшыць дачыненні з Захадам, дэмантаж новай псэўдаідэалогіі расейскай велічы зойме пэўны

час; да таго ж гэта будзе звязана з палітычнай рызыкай прадэманстрацыі слабасці перад краінамі, якія былі ўцягнутыя ў нядаўнія канфлікты.

Магчыма, Мядзведзеў сапраўды будзе дзелавы, дружалюбны і адносна ліберальны для Расеі, але ён на-ранейшаму паслухмяны раб сыстэмы, у якой улада грунтуецца на сумнеўных гешэфтах і мэтадах, што непрымальныя ні для якой сапраўднай дэмакратыі.

У першыя гады знаходжання на пасадзе сыстэма будзе мець большы кантроль над Мядзведзевым, чым Мядзведзеў над ёй.

З ангельскай пераклаў
Сяргей Петрыкевіч
паводле www.ecfr.eu

Новы нумар часопісу ARCHE

№4'2008
Эўрапейскі нумар:

Пётра Рудкоўскі,
Віталь Сіліцкі,
Алесь Пашкевіч,
Эндрэ Уілсан,
Любка Дэрэш

Падпіска на ARCHE можна ў любым паштовым аддзяленні.
Падпісны індэкс **00345.**

Калі 360 раўняецца 570 і нават 1340

Узровень жыцця ў краінах Усходняй Эўропы прыкладна аднолькавы, лічыць намеснік міністра эканомікі **Андрэй Тур**. Прапануем Вашай увазе бачанні аднаго з суаўтараў лукашэнкаўскай эканамічнай мадэлі.

«Прыкладна можна сказаць, што ўзровень жыцця ў Беларусі, Расеі, Украіне, Польшчы і Літве шмат у чым супастаўны», — сказаў намеснік міністра эканомікі Андрэй Тур падчас круглага стала, матэрыялы якога апублікаваныя ў красавіцкім нумары часопісу «Беларуская думка».

Зь ягоных словаў, у Беларусі сярэдні заробак цяпер прыкладна \$360 у эквіваленце, у Расеі — \$570. Але існуе шэраг важных аспэктаў, якія след улічваць, супастаўляючы ўзроўні жыцця. Гэта, напрыклад, дыфэрэнцыяцыя прыбыткаў розных груп насельніцтва. У Беларусі галіновая розніца ў аплаце працы ў такіх палярных галінах, як энэргетыка і сельская гаспадарка, складае ня больш як 3,5 разы. У Расеі і Украіне такая дыфэрэнцыяцыя сягае 15 і 18 разоў адпаведна. Іншы момант, таксама вельмі сур'ёзны, — гэта дыфэрэнцыяцыя заробнай платы людзей у розных рэгіёнах. «Паводле нашых ацэнак», — сказаў намеснік міністра, розніца ў заробку жыхароў розных рэгіёнаў Расеі сягае часам больш як 20 разоў.

А.Тур таксама скіраваў увагу на тое, што ў Беларусі стараюцца выконваць прапарцыйныя суадносіны паміж ростам заробнай платы і пэнсій — на ўзроўні 42—43% знаходзіцца велічыня ся-

рэдний пэнсіі адносна сярэдняга заробку. У нашых суседзяў гэтыя суадносіны мяняюцца ў бок зніжэння. Прыкладна 23% у Расеі і 17% ва Украіне [але ня ў Польшчы і не ў Літве. — Рэд.]. Сёньня пэнсіі ў Беларусі найвышэйшыя ў СНД. Вышэйшыя, чым у Расеі, Украіне, Казахстане.

Намеснік міністра эканомікі адзначыў, што ў Польшчы і Літве ўзровень зарплаты значна вышэйшы, чым у Беларусі [у Польшчы каля \$1340, а ў Літве — \$940. — Рэд.]. Але пры гэтым у іх цалкам іншая структура выдаткаў у хатніх гаспадарках. Таму, вызначаючы ўзровень жыцця, трэба ўлічваць такі фактар, як рэшткі атрыманых прыбыткаў ва ўласнасці грамадзян пасля ўсіх неабходных выдаткаў (жыллё, ежа, вопратка і г.д.). Калі меркаваць з гэтай апошняй часткі, то ўзровень жыцця ва ўсіх названых краінах у сярэднім ня вельмі адрозніваецца. [Думаю, А.Туру не ўдалося б пацвердзіць гэтую тэзу лічбамі статыстыкі. Ня трэба быць старшым эканамістам, каб пабачыць, што кошт прадуктаў у Польшчы і Літве нязначна вышэйшы, прычым прадуктаў сэгмэнту высокай якасці — істотна таньнейшы, кошт вопраткі нават таньнейшы, чым у Беларусі, а істотна вышэйшая цана паслугаў адлюстроўвае хутчэй

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

істотна вышэйшы ўзровень даходаў і, адпаведна, попыту на іх. Да таго ж, сп.Тур ігнаруе той факт, што ў Беларусі заробак і пэнсія складаюць асноўную частку даходаў — калі не лічыць, вядома, натуральнай гаспадаркі, — а ў Польшчы, Літве і цяпер нават ужо ва Украіне значна большую долю ў даходах складаюць дывідэнды, даходы ад бізнэсу і паступленні з-за мяжы. Гэткія тэзы Тура адлюстроўваюць, на нашу думку, ідэалізацыю, якая навізаная ў Беларусі практычна ўсім сферам жыцця, і эканоміцы ў тым ліку. — Рэд.]

Кажучы пра беспрацоўе ў Беларусі, Андрэй Тур паведаміў, што на сёньняшні дзень гэтай праблемы як такой не існуе. Мы залучылі ў нашу эканоміку практычна ўсё працаздольнае насельніцтва. Агулам працоўных рэсурсаў у Беларусі — 6,28 млн чал. Ёсць дастаткова падста-

ваў казаць толькі пра тое, што каля мільёну чалавек з айчынных працоўных рэсурсаў легальна не працуюць уладкаваныя. Галоўная складовая ў гэтым мільёне — блізу 370 тыс. чал., якія сапраўды працуюць за мяжой, у асноўным у Расейскай Фэдэрацыі [Лічба гучыць публічна ўпершыню. Тутак намеснік міністра сам сабе супярэчыць: калі ўзроўні жыцця «практычна не адрозніваюцца» і, больш за тое, існуе дэфіцыт працоўных рэсурсаў унутры краіны, то зь якое б дурное галавы тады аж столькі людзей выехала ў суседнія краіны на заробкі?]. Гэта прыкладна 5—7% нашых працоўных рэсурсаў. Іншая вялікая група грамадзян, якіх чамусьці часам лічаць беспрацоўнымі, — занятыя ў хатняй гаспадарцы, у асноўным непрацуюць уладкаваныя жанчыны. Ёсць і пэўны адсотак люмпэнізаванага насельніцтва — каля 56 тыс. чал., якія ніколі і ні пры якіх абставінах працаваць ня будуць.

Намеснік міністра таксама падкрэсліў, што існуе значная група грамадзян, якая нідзе не зарэгістраваная, але вядзе «шэры», напаяўлегальны дробны бізнэс. «Гэтыя людзі ня просяць ні ў каго працы, але ў іх зазвычай ёсць даволі прыстойнае жылло і аўтамабіль, а часам і рахунак за мяжой. Пакуль дзяржава ня можа прапанаваць прымальнага для іх варыянту легалізацыі і разглядае гэта як адмысловую праву прапрымальніцкай ініцыятывы грамадзян», — сказаў Андрэй Тур. [Апошнія красамоўна адрознівае цяперашнюю беларускую сыстэму ад таталітарных.]

Поўны тэкст матэрыялаў круглага стала апублікаваны ў часопісе «Беларуская думка» №4

6 траўня аўтамабільны затор на пад'ездзе да сталіцы перавысіў 20 кілямэтраў – ад самага Койданава. Гэта рэкорд для Беларусі. Машины рухаліся з хуткасцю 15 км на гадзіну.

СЬЦІСЛА

«Газпром» назваў цану

У плянавым бюджэце «Газпрому» цэны для Беларусі на найбліжэйшыя тры гады былі пазначаны на ўзроўні \$120 за тысячу кубамэтраў, у той час, як рэальная цана на 2008 год у сярэднім складае \$128, у 2009-м складзе \$203, у 2010 годзе — \$254. Пры гэтым, паводле крыніцы выдання, толькі для Арменіі найбліжэйшыя тры гады захаваецца фіксаваная і адносна невысокая цана на газ. Для астатніх краінаў СНД прадугледжваецца паступовы пераход да сярэднеэўрапейскіх цэнаў.

«Ъ»: Turkcell атрымаў «добра» на пакупку BeSTy

Паводле расейскага выдання, беларускі ўрад адобрыў набыццё турэцкай кампаніяй 80% акцый дзяржаўнага сотавага апэратара BeCT.

«Коммерсантъ» напісаў, што дамову падпішуць да канца году. Сума ўгоды афіцыйна не агучваецца. Аднак, паводле аналітыка iKS-Consulting Максіма Саваціна, рыначная цана аднаго абанэнта ў краінах СНД складае \$400—500. Таму, з улікам колькасці абанэнтаў дзяржаўнага апэратара (каля 180 тыс.), кошт BeCTy не павінен перавышаць \$100 млн. Год таму Лукашэнка казаў пра прапановы па набыцці BeCTy за \$500 млн. Як і ў выпадку з продажам апэратара МІЦ, афіцыйныя структуры ўнікаюць камэнтароў. У пачатку красавіка Мінсвязі ўвогуле паведаміла пра самастойныя пляны BeCTy і адсутнасць патрэбы ў замежных інвэстарах.

Найменшыя заробкі па-ранейшаму ў аграрнікаў і настаўнікаў

Намінальныя налічаны

сярэднемесечны заробак у студзені—сакавіку 2008 г. склаў 775,8 тыс. рублёў, у тым ліку ў сакавіку — 807,8 тыс. руб. (\$376,6), паведаміла Міністэрства статыстыкі і аналізу. Найбольшыя заробкі ў авіяцыйным транспарце, арганізацыях навукі і навуковага абслугоўвання, у будаўнічых арганізацыях — 1218,3; 1163 і 1089,6 тыс. руб. адпаведна. Мэдыкі атрымлівалі 644,9 тыс. руб., настаўнікі 598,4. Найменшыя заробкі зафіксаваныя ў сельскай гаспадарцы — 481,6 тыс. руб.

Названы кошт рэканструкцыі Валадаркі

Ён складзе 50—70 млрд рублёў. Як паведаміў кіраўнік МУС Уладзімер Навумаў, яшчэ ня вырашана, ці будзе Пінчалаўскі замак

аднаўляцца за кошт дзяржавы альбо прыватнага інвэстара. Новы СІЗА мае быць пабудаваны за кальцавой аўтадарогай. Кошт пабудовы новай турмы ацэньваецца ў \$45—50 млн.

Антон Тарас паводле БЕЛТА

Паркоўка ў межах першага транспартнага кальца будзе платнай

Цяпер у цэнтры Менску — 14 стаянак, якія могуць прыняць 1,5 тысячы машын. Неўзабаве колькасць парковачных месцаў будзе даведзена да трох тысяч, а затым пятам трох гадоў — ужо да 10 тысяч. Стаянкі будуць толькі платнымі, дзякуючы гэтаму, удасца скараціць колькасць прыпаркаваных у цэнтры аўто.

Паводле агенцтва «Мінск-навіны»

СП

Амэрыка паказала зубы

Амэрыканскі бок усё ж пайшоў на скарачэньне штату пасольства да чатырох чалавек. 3 траўня Беларусь пакінулі 11 амэрыканскіх дыпляматаў.

У сераду, 30 красавіка, а 15-й гадзіне часовы павераны ў справах ЗША ў Беларусі Джонатан Мур быў выкліканы ў Міністэрства замежных справаў. Дыплямат мусіў прыйсьці са сьпісам супрацоўнікаў пасольства, якія застаюцца працаваць у Менску.

На прэс-канфэрэнцыі ў той самы дзень Джонатан Мур сказаў: «Для ЗША больш важна колькасць палітвязьняў у Беларусі, чым колькасць дыпляматаў. Ня важна, колькі дыпляматаў застаецца ў краіне: чатыры ці пяць. Пасьля працэсу Кіма і Парсёкевіча ў Беларусі стала тры палітвязьні. Пакуль ёсць палітвязьні, ёсць эканамічныя санкцыі», — сказаў Джонатан Мур.

Дыплямат ня выключыў магчымасьці, што ў выпадку адмовы вызваліць трох палітвязьняў, амэрыканскі бок увядзе новыя эканамічныя

санкцыі ў дачыненні да Беларусі: «Я ня ведаю, калі гэта будзе і на якія прадпрыемствы яны будуць скіраваныя. Рапэньне прымаецца ў Вашынгтоне, але, думаю, яны [санкцыі] будуць хутка. Леташнія санкцыі зрабілі той эфэкт, які мы чакалі. У нас ніколі не было намеру сур'ёзна паўплываць на эканоміку Беларусі».

Патрабаваньне скараціць пасольства Джонатан Мур назваў «непраўдным, неабгрунтаваным, нелегітымным», але пасольства ЗША падпарадкавалася гэтаму рапэньню.

Часовы павераны таксама паведаміў, што 30 красавіка ў МЗС ішла размова пра вяртаньне ў Вашынгтон беларускага пасла Міхаіла Хвастова, а ў Менск — пасла ЗША Карэн Ст'юарт, але такая прапанова амэрыканскага боку адразу была адхіленая бела-

Джонатан Мур.

рускім замежнапалітычным ведамствам.

Джонатан Мур спыніўся на дзейнасьці пасольства ЗША ў Менску ад 1991 г. Са словаў амэрыканскага прадстаўніка, за 17 гадоў Беларусі было выдзелена 270 млн даляраў гуманітарнай дапамогі, выдана 90 тыс. візаў, ажыццёўлена больш за тысячу праграм абмену. Каля 300 студэнтаў ат-

рымалі магчымасьць паехаць вучыцца за акіян. У праграмах, арганізаваных амэрыканскім дыпрадстаўніцтвам, узялі ўдзел каля 600 школьнікаў. «Супрацоўнікі пасольства аб'ездзілі ўсе куткі Беларусі. Асабіста я быў на гэтых выхадных у Гомелі і вёсцы Морач. У выпадку скарачэньня штату выконваць усю гэтую працу будзе нашмат складаней», — адзначыў Джонатан Мур.

Было закранутае на прэс-канфэрэнцыі і візавае пытаньне: «Цяпер мы аказваем консульскія паслугі толькі ў надзвычайных выпадках. Большасць грамадзянаў Беларусі мы раім зьвяртацца ў наша пасольства ў Маскве», — паведаміў сп. часовы павераны.

Джонатан Мур асабліва падкрэсьліў, што напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў у ЗША і дэмакраты, і рэспубліканцы займаюць аднолькавую пазыцыю адносна беларускага пытаньня: «Прынамсі адзін з трох, а то і ўсе кандыдаты доб-

Ці рэалізуе Амэрыка плян «Б»?

Беларусь пакінулі 11 амэрыканскіх дыпляматаў. Камэнтэе Аляксандар Класкоўскі.

Фармальна Белы Дом абверг інфармацыю Асапыэйтэд Прэс пра рапэньне пайсьці на закрыцьцё абодвух пасольстваў. Ня думаю, аднак, што карэспандэнты АП кепска мыюць вушны. Дый ня кожны дзень Вашынгтон фактычна рве стасункі з нейкай краінай. Таму журналіст тройчы перапытаў бы чыноўніка дзярждэпу, перш чым даваць такую нататку.

Напрошваецца вэрсія, што мела месца наўмыснае зьліваньне інфармацыі пра намер зьдзейсьніць такі васьмь радыкальны крок. Іншая рэч, што закрыцьцё пасольстваў ёсць плянам

«Б». Выцечка інфармацыі пра гатовасьць яго ажыццявіць грунтавалася на псыхалогічным разьліку: ацвяразіць! Мяркуючы па ўсім, разьлік даў першапачатковы плён. Як вынікае з тлумачэньняў амэрыканцаў, рапэньне зачыніць сваё пасольства і, адпаведна, папрасіць з Вашынгтону ды Нью-Ёрку рэшту беларускіх дыпляматаў было прыпыненае ў выніку нейкіх апэратыўных кантактаў на дыпляматычным узроўні.

Манэўры Вашынгтону сьведчаць: эскаляцыя дыпляматычнае вайны не прыносіць асалоды дзеячам зь Белага Дому. На выхадзе прэзыдэнцтва Бушу было б лепей прадэманстраваць нейкі прагрэс у беларускім пытаньні. Акрамя таго, падтрымка дэмакратыі ў Беларусі для ЗША не пусты гук, і там разумеюць, што з закрыцьцём пасольства яны тут страцяць нават тых сыцілыя магчымасьці, што мелі дагэтуль.

Як ні парадаксальна, але апошні болей

чым эмацыяны камэнтар беларускага кіраўніка на конт Казуліна таксама сьведчыць: узімку Менск сапраўды спадзяваўся «перагарнуць старонку» з палітычнымі вязьнямі ды выйсьці на болей канструктыўныя стасункі са Штатамі і Захадам увогуле. Але катэгарычная нязгода зьняволенанага экскандыдата на прэзыдэнта зьехаць у палітычную эміграцыю перакрэсьліла тых спадзеяў. А далей пачала ўжо дзейнічаць парадэгма «вока за вока»: ах, вы так — ну дык атрымлівайце!

І цяпер, акрамя ўсяго іншага, мы назіраем канфлікт амбіцыяў. Кожны з бакоў думае пра імідж. З аднаго боку, звышдзяржаве не пасуе моўчкі выпірацца, раз-пораз атрымліваючы анучай па твары. Зь іншага боку, і беларускае начальства мусіць трымаць марку: не паддамося праклятым імтэрыялістам! Дзейнічае заканамернасьць эскаляцыі канфліктагенаў. І ня выключана, што Амэрыка яшчэ рэалізуе свой плян «Б».

Амэрыканскае
пасольства
ў Менску.

ра валодаюць беларускімі праблемамі».

Часовы павяраны назваў беспрэцэдэнтным ціск на пасольства ЗША ў Менску. Паводле ягоных словаў, амэрыканская дыпламатыя яшчэ ніколі не сутыкалася з падобнымі праблемамі.

Літаральна назаўтра агенцтва Associated Press распаўсюдзіла навіну, што Дзярждэпартамэнт ЗША запатраба-

ваў, каб беларускі бок да 16 траўня закрыў пасольства ў Вашынгтоне і консульства ў Нью-Ёрку. Амэрыканцы абяцалі, што яны таксама закрываць пасольства ў Менску. Называлася нават дата 2 траўня.

Але ўжо праз пару гадзінаў сталі вядомыя новыя акалічэнасьці дыпламатычнага скандалу. У апошні момант ЗША ўсё ж адмовіліся ад свайго намеру закрываць пасольства ў

Менску. Гэта адбылося за лічаныя хвіліны да таго моманту, калі Джонатан Мур зьбіраўся паведаміць МЗС Беларусі пра гэты крок. Разам з тым, Вашынгтон падкрэсьлівае, што цяпер разглядае ўсе магчымыя варыянты дыпламатычных стасункаў зь Беларуссю. І варыянт з закрыцьцём пасольства усё ж яшчэ магчымы.

Зьміцер Панкавец

Эўрасаюз выказаў салідарнасьць з дыпламатамі ЗША

Славенія, якая цяпер старшынюе ў ЭС, назвала высылку дзесяці амэрыканскіх дыпламатаў «неправамернай і шкоднай для інтарэсаў народу Беларусі». ЭС заклікала ўлады Беларусі нармалізаваць стасункі з ЗША.

Радзьё «Свабода»

«Чарнобыльскі шлях» мірны і нешматлюдны

Дзьева тысячы чалавек выйшлі 26 красавіка на «Чарнобыльскі шлях». Арганізатары акцыі ня сталі працівіцца рапэнтна Менгарвыканкаму і рушылі з Акадэміі навук у Парк дружбы народаў. Хаця частка апазыцыі, у выглядзе АГП, на Бангалор ісьці адмовілася. «Малады фронт» дык зусім не ўздымаў на сёлетнім «Чарнобыльскім шляху» сваіх штандараў. А лідэр «МФ» Зьміцер Дашкевіч не зьявіўся на акцыю, бо выступае за будаўніцтва АЭС у Беларусі.

«Мы можам па-рознаму ставіцца да будаўніцтва АЭС, але ва ўмовах дыктатуры АЭС не будуюць», — сказаў на мітынг лідэр «Руху «За Свабоду» Аляксандар Мілінкевіч. Экандидат у прэзыдэнты таксама выступіў з ініцыятывай распачаць збор подпісаў супраць будаўніцтва АЭС.

Пасля разгана Дня Волі міліцыя паводзіла сябе з дэманстрантамі вельмі карэктна — ніякіх сутычак і затрыманьняў зафіксавана не было.

Нешматлікасьць акцыі нека-

Палкоўнік Паўлічэнка пільнаваў хату шэсьця і нэрвова рэагаваў на ўвагу журналістаў да яго.

торымі арганізатарамі была патлумачаная блізкасьць даты «Чарнобыльскага шляху» з сьвятам Вялікадня. А таксама тым, што вулічныя акцыі пад

нацыянальнымі лёзунгамі паранейшаму прыцягваюць увагу людзей напмат болей, чым пад сацыяльнымі.

Зьміцер Панкавец

«Во славу Родины»: Вёску Дrajна спалілі паліцаі

У якасьці доказу газэта прыводзіць выказваньне на інтэрнэт-форуме. Аўтар артыкулу ў зьняважлівай форме крытыкуе кнігу Віктара Хурсіка «Кроў і попел Дrajна», не называючы ні імя аўтара, ні назвы кнігі.

Газэта Мінабароны прысьвяціла трагедыі вёскі Дrajна Старадароскага раёну артыкул «Па сьлядах «мутнай» сэнацыі». Яго аўтар Уладзімер Кажэўнікаў у зьняважлівай форме крытыкуе кнігу Віктара Хурсіка «Кроў і попел Дrajна», не называючы ні аўтара, ні назвы («некий непредприимчивый издатель», «опус «краеведа»).

Скліканая пасля публікацыі кнігі камісія Старадароскага савету вэтэранаў, па словах Кажэўнікава, «прыйшла да высновы, што «краязнаўца», намагаючыся ачарніць Перамогу над фашызмам, суб'ектыўна і прадурзата патлумачыў партызанскую агрэцыю па зьнішчэньні паліцэйскага гарнізону як карную акцыю супраць мірных жыхароў».

Паводле У.Кажэўнікава, кніга «Кроў і попел Дrajна» заснаваная нібыта на до-

сьць сумнеўных сьведчаньнях «састарэлага гісьнянэра» Мікалая Пятроўскага. Ён не ўзгадвае сьведчаньняў іншых жыхароў Дrajна, зафіксаваных у Нацыянальным архіве, і дапускае думку, што сьведка Пятроўскі мог банальна памыліцца і паблытаць партызанаў з паліцаямі.

Паводле «Во славу Родины», бой у Дrajне «папоўніў гераічны летатіс партызанскага руху ў Беларусі. Умовы бою не выключалі чалавечых ахвяраў, таму ў выніку «пацярпелі і некалькі мясцовых жыхароў». Аўтар настойвае, што сьрод жыхароў Дrajна была вялікая колькасьць паліцыянтаў, якія мірных жыхароў выкарысталі ў якасьці жывога пчыта. Партызаны, на думку аўтара, не маглі катаваць людзей, дзяцей у прыватнасьці. Бо акрамя ды-вэрсіі, « апекаваліся дзецьмі-сіротамі».

У артыкуле вядзецца і пра сёньняшнія падзеі. «Энтузіясты з шэрагаў дэструктыўных дэмакратаў, каб падліць алею ў агонь, рынуліся ў Дrajна, каб самавольна ўсталяваць там каля мясцовых каталіцкіх могілак пашыцканечны крыж. Зьявіцца цяпер для неўтаймоўных сталічных каляпалітычных гастралёраў нагода і месца зьбірацца па вясьне на гаманкія пікнікі-мітынгі і бян-тэжыць вяскоўцаў», — піша У.Кажэўнікаў. І дэманструе дасьведчанасьць наконт лёсу крыжа: «Жыхароў вёскі такая пэрс-пэктыва відавочна не радавала, ды і сым-боліка, падобна на тое, ня кожнага задавальняла, таму ноччу невядомыя крыж акуратна выкапалі, адвезьлі ў суседнюю вёску і паклалі каля іншых могілак».

Нагадаем, мэмарыяльны крыж у Дrajне быў усталяваны 19 красавіка. Праз чатыры дні невядомыя зламалі яго. Тады ж быў асуджаны на 15 сутак адміністрацый-нага арышту палітык Вячаслаў Сіўчык, які ўдзельнічаў ва ўсталяваньні крыжа.

Сямён Печанко

Зорка першай велічыні

Queen, Леона Льюіс, Эні Ленакс і Soweto Gospel Choir выступаць на канцэрце, прысьвечаным 90-годзьдзю Нэльсана Мандэлы.

Былы прэзыдэнт Паўднёвай Афрыкі наведвае Лёндан, каб прыняць удзел у мерапрыемстве 27 чэрвеня.

Канцэрт, які адбудзецца ў Гайд Парку, наведваюць 46664 чалавекі — менавіта такі быў турэмны нумар спадара Мандэлы падчас ягонага пажыццёвага зьняволеньня.

«46664» — гэта й назва канцэрту.

Мерапрыемства праводзіцца з 2003 года пры ўдзеле самога спадара Мандэлы. Традыцыйная мэта — прыцягнуць увагу грамадзкасьці да праблемаў сусьветнай эпідэміі СНІД. Але гэтым разам яно суправаджаецца віншаваньнем спадара Мандэлы з 90-годзьдзем.

Арганізатары абяцваюць выступы многіх вядомых зорак, некаторыя зь якіх пакуль не афішуюцца — гэта будзе святачны сюрпрыз для спадара Мандэлы й слухачоў.

20 гадоў таму падобны канцэрт праводзіўся на стадыёне Ўэмблі — з заклікам вызваліць

спадара Мандэлу з турмы, каб ён мог прыстойна адзначыць 70-годзьдзе.

Тады на канцэрце выступілі Стынг, Уітні Х'юстан ды іншыя вялікія зоркі.

Між іншым, уласна ў дзень нараджэньня спадара Мандэлы, 18 ліпеня, людзі ўсяго сьвету змогуць павіншаваць імянініка асабіста, даслаўшы яму СМС-паведамленьне. Фонд Нэльсана Мандэлы ўжо вядзе адпаведныя перамовы з апаратырамі мабільнай сувязі.

Нэльсан Мандэла, народжаны ў 1918 годзе, праславіўся як змагар з апартэідам і лідэр Афрыканскага Нацыянальнага Кангрэсу. За сваю барацьбу ён быў асуджаны на пажыццёвы тэрмін, і правёў у турме 27 гадоў.

Па выйсьці з турмы ў 1990-м, спадар Мандэла праводзіў палітыку замірэння й перамоваў, што дапамагло Паўднёвай Афрыцы перайсьці да шматрасавай дэмакратыі.

У 1993 годзе Нэльсан Мандэла быў узнагароджаны Нобэлеўскай прэміяй міра. А ў 1994, па прашэсьці больш чым трохсот гадоў белага кіраваньня — абраны першым чарнаскурым прэзыдэнтам ПАР.

Антон Тарас

СЫЎІСЛА

Слуцкія паясы — з гастроллямі на радзіме

4 траўня ў Мастоцкім музэі прымалі бясконны груз з Масквы. У экспазыцыі галоўнага сховішча краіны восем літых паясоў слускай фабрыкі Леа Мажарскага прабудуць цэлы год. Але, як адзначаюць спецыялісты, гэты тэрмін можа быць і працягнуты. Усе экспанаты — з калекцыі знамага расейскага мецэната Пятра Шчукіна. У фонды Дзяржаўнага гістарычнага музэю ў Маскве яны трапілі яшчэ да рэвалюцыі.

Апрача маскоўскай часткі

калекцыі ў залях Мастоцкага музэю прэзэнтуюць два фрагмэнты слускіх паясоў з запасьнікаў нашага сховішча, а таксама ўзоры падобных вырабаў іншых эўрапейскіх фабрык.

Выдавецтва «Галіяфы» заснавала конкурс імя Шукайлы

Прэзэнтацыя новага выдавецтва адбылася ў Доме літаратара ў Менску 29 красавіка. Яго стваральнікі, літаратары Зьміцер Вішнёў і Міхась Башура, прадставілі ўжо выдадзеныя кнігі: «Мільярд удараў» Юр'я Станкевіча;

«Экзыстэнцыйны пэйзаж» Вікі Трэнас; «Забі ў сабе Сакрата!» Веры Бурлак і Віктара Жыбуля; «Сто дарог» Уладзімера Несьцяровіча. Таксама яны анансавалі будучыя сэрыі, уэб-сайт: www.goliafy.com. На прэзэнтацыі было таксама абвешчана пра заснаваньне конкурсу імя Паўлюка Шукайлы, пераможцы якога змогуць надрукавацца ў «Галіяфах».

Выдавецтва «Галіяфы» заснаванае ў 2007 г. Лягатыпам выдавецтва зьяўляецца выява галіяфа — афрыканскага жука-гіганта.

Мележа можна болей не чытаць

Моладзь БНФ выпусьціла ўсю трылёгію Івана Мележа «Палеская хроніка» на аўдыёкружэлках. «Людзі на балоце», «Подых навальніцы», «Завей, сьнежань» каля пяцідзесьці гадзін чытае Андрэй Каляда. Кожны раман выйшаў асобным дыскам, набыць якія можна ў менскіх кнігарнях «Сьветац» і «Цэнтральная», а таксама дыскарыях.

Антон Тарас;
паводле mfront.net,
ont.by

Калі мы дамаўляліся на інтэрв'ю з намесьнікам старшыні Партыі БНФ Аляксеем Янукевічам, палітык запытаўся, як апрацаваць. Я з усьмешкай сказаў, што гальштук зусім не абавязковы, на што Янукевіч адказаў: «Дык я амаль заўсёды ў гальштуках». З гальштукаў мы і пачалі размову.

«Самае важнае ў палітычнае кар'еры яшчэ чакае ў будучыні»

«Наша Ніва»: Аляксей, а цябе ўвогуле бяз гальштука можна ўбачыць?

Аляксей Янукевіч: Па шчырасьці, вельмі рэдка. Калі фармат сустрэч дапускае, што можна быць у гальштуку, то я заўсёды ў ім. Люблю гальшукі, яны мне падабаюцца і я камфортна ў іх сябе адчуваю. Гадоў дзесяць ужо як узяў такі стыль. Але ёсць такія цікавыя моманты. На фатаздымку школьнага выпускнога альбому, я адзіны з класы ня ў строі. А цяпер і сябрам, і родным цяжка ўжо ўявіць мяне бяз гальштука.

«НН»: Ты сябе лічыш маладым палітыкам?

АЯ: Безумоўна. У маім разуменьні, малады палітык — яшчэ фізічна малады чалавек, а зь іншага боку — палітык, у якога ўсё яшчэ наперадзе. Спад-

Аляксей Янукевіч

нарадзіўся ў 1976 годзе ў менскай Чыжоўцы. У 1997 скончыў факультэт міжнародных эканамічных адносін у БДЭУ па спецыяльнасьці эканаміст-мэнэджэр. Намесьнік старшыні Партыі БНФ ад 2003.

Юлія ДАРАШКЕВІЧ

Чалавечае і палітычнае: Янукевіч

зяюся, што і мяне ўсё самае важнае ў палітычнай кар’еры яшчэ чакае ў будучыні. Ішоў 2005 год, я прадстаўляў партыю БНФ на зьездзе лідэраў Міжнароднага дэмакратычнага саюзу, які праходзіў у Вашынгтоне. Частка палітыкаў была запрошаная на круглы стол у Белы Дом з удзелам Джорджа Буша. Мяне папярэдзілі, што будзе магчымасьць нават сказаць прамову, я яе падрыхтаваў. Прыйшоў Буш, які сказаў некалькі словаў, а пасля зьвярнуўся да мяне. Магчыма, ён пазнаў па бел-чырвона-белым знаку, а магчыма, яму проста паказалі на мяне, што вось там сядзіць чалавек зь Беларусі. Пазьней Буш запытаўся, колькі мне гадоў. Я адказаў, што 29. Прэзыдэнт ЗША сказаў, што ён у маіх гадах і блізка не дасягнуў такіх вярынь у палітыцы. Пасля круглага стала ён зноў падышоў да мяне, паціснуў руку і пажадаў поспеху ўсёму народу Беларусі.

«Прышло адчуваньне, што я ўжо магу кіраваць БНФ»

«НН»: А быць намесьнікам старшын адной з найстарэйшых беларускіх партый у такім узросьце ня цяжка?

АЯ: Ня цяжка. Мне падаецца, што не ад узросту гэта залежыць, а ад нейкага ўнутранага стану. Нехта і ў 60 гадоў ня будзе здольны кіраваць такой партыяй як БНФ, а іншы і ў 25 будзе на гэце гатовы. Да мяне два—тры гады таму прыйшло адчуваньне, што я ўжо магу кіраваць БНФ.

«НН»: Гэта значыць, што на наступным зьездзе будзеш высоўваць сваю кандыдатуру на старшынства?

АЯ: Гэта залежыць ад таго, хто будзе вызначаны партыйным кандыдатам на прэзыдэнта, але на цяперашні момант я рыхтуюся да вылучэньня на старшыню.

«НН»: У БНФ ты зьяўляеся намесьнікам па інфармацыйна-ідэалягічнай працы. У чым заключаецца твая праца на такой пасадзе?

АЯ: Лічу, што інфармацыя і ідэалёгія на сёньняшні момант ледзь не стратэгічныя прырытэты дзейнасьці партыі. Пад маім кіраўніцтвам знаходзяцца наступныя партыйныя камісіі — па грамадзкіх сувязях (піяру), культурніцкая, партыйнага навучаньня і інфармацыйная. Найважнейшай задачай на гэтай пасадзе для сябе я бачу — вярнуць Фронту сапраўднае аблічча, якое цягам апошніх палітычных кампаніяў (гэта было сьвядомае рашэньне) адыходзіла ў цень. Мы не забываліся на свае найважнейшыя, найбольш рэльефныя каштоўнасьці, але мы пра іх не гаварылі. Мы хочам вярнуць грамадзтву асацыяцыю БНФ з нашымі спрадвечнымі каштоўнасьцямі. З уплывовых палітычных сілаў толькі Фронт можа заявіць, што мы за адзіную дзяржаўную беларускую мову, што мы адназначна за ўваходжаньне Беларусі ў НАТО, што мы за выхад з саюзнай дзяржавы з Расеяй, што мы за безумоўнае вяртаньне нацыянальных сымбалаў. Шмат хто з палітычных сілаў гатовы гэта падтрымаць, але яны кажуць: «патрэбен для гэтага час» ці «трэба парайца з народамі». Не наважваюцца, карацей.

«БНФ трэба вярнуцца да сапраўднага аблічча»

«НН»: Якія ты бачыш

свае галоўныя дасягненьні на гэтай пасадзе?

АЯ: Мне здаецца, што гаварыць пра нейкія асабістыя дасягненьні ўсё ж не зусім карэктна. Бо калі ты працуеш у камандзе, то можна гаварыць пра дасягненьне Партыі. Я чалавек партыйны. Чым ганаруся з таго, што мне давялося рабіць? Я ганаруся тым, што мы здолелі адрадзіць унутрыпартыйны бюлетэнь «Навіны БНФ». Шмат давялося прыкладзіць намаганьняў для стварэньня «Моладзі БНФ». «Малады фронт» пачаў жыць уласным палітычным жыцьцём — мы ўпершыню адрадзілі моладзевую партыйную арганізацыю, якой не было некалькі гадоў. Асобна магу вылучыць свой унёсак у прэзыдэнцкую кампанію Аляксандра Мілінкевіча ў 2005-2006 гадох. Гэта, напэўна, самыя важныя моманты. Хаця, натуральна, штодня шмат працы даводзіцца рабіць. Часам нешта зрабіў і думаецца, што можна было лепш гэта зрабіць. А іншы раз нават пасля нейкай дробязі адчуваеш задавальненьне, калі бычыш, што зрабіў яе дасканала.

«НН»: А што трэба зрабіць, каб вярнуць партыі БНФ былы аўтарытэт?

АЯ: Як я ўжо казаў, трэба вярнуцца да нашага сапраўднага аблічча. Наша галоўная задача — быць самімі сабой і рабіць тое, у што мы верым. Занадта доўга нашым людзям даводзілася рабіць тое, што мы мусілі рабіць, а ня тое, да чаго ляжала душа. Трэба даць нашым актывістам агітаваць за тых ідэі, у якія мы насамрэч верым — прасоўваньне нацыянальнай ідэі. Я перакананы, што такая праца павінна нам вяр-

нуць і падвысіць уплыў Фронту ў грамадзтве.

«У Чыжоўцы харошая беларуская мэнтальнасьць»

«НН»: Якімі лёзунгамі і абяцаньнямі ты зьбіраеся прыцягваць да сябе ўвагу жыхароў Чыжоўкі на выбарах?

АЯ: Мы ўпіраемся ў адно і тое ж пытаньне шмат гадоў: што трэба казаць людзям, каб яны захацелі за цябе прагаласаваць, але навошта гэта трэба? Можна адзін ці два разы дамагчыся ад людзей, каб пайшлі й прагаласавалі за цябе, але калі ты ня будзеш зь імі шчырым і будзеш казаць, прыйдзіце і прагаласуйце, раптам нешта зьменіцца і я прайду — на трэці раз мала хто пойдзе. На жаль, калі мы будзем шчырыя, то мусім прызнаць, што ў адной асобнай акрузе такога здарыцца ня можа. Мусіць быць зьмененая агульная сыстэма цалкам. Самае першае, што я зьбіраюся рабіць — быць шчырым. Гэта вельмі цэняць людзі. Нават сярод дэмакратаў хапае людзей, якія нешта гавораць, агітуюць, але самі ў гэта ня вераць. Я зьбіраюся ісьці на выбары і зь лёзунгамі АДС, і зь лёзунгамі партыі БНФ, і, натуральна, са сваімі лякальнымі лёзунгамі.

«НН»: Ок. Дык назаві тры рэчы, якія ты будзеш гэтай восеньню казаць выбарцам.

АЯ: Ад Аб’яднаных дэмакратычных сілаў галоўным пасланьнем будзе кантроль над уладаю, ад БНФ — абарона нацыянальных інтарэсаў, лякальныя — «я нарадзіўся тут і буду жыць тут», то

Працяг са старонкі 17.

бок я хачу, каб якасьць жыцця ў Чыжоўцы была лепшай.

«НН»: А якія сёння галоўныя праблемы турбуюць жыхароў Чыжоўкі?

АЯ: Першая — транспартная, мы жывем адносна далёка ад мэтро, і вялікая праблема — транспарт. Праблема дзіцячых пляцовак у дварах дамоў. Праблема чысьціні чыжоўскага вадасховішча: там паркавая зона, людзі любяць там адпачываць, а вада насамрэч забруджаная. Праблема паліклінік — і дзіцячай, і дарослай, — чэргі, недахоп абсталявання. Рамонт дамоў, пабудаваных у 1970-я. Ёсць яшчэ мноства больш дробных праблемаў.

«НН»: Ты бачыш канкрэтныя шляхі вырашэння гэтых праблем?

АЯ: Натуральна. Іх нельга вырашыць нейкім адным прынцыпам. Але па кожнай у нас ёсць свая праграма, частка была агучаная яшчэ падчас мінулых парламэнцкіх выбараў. І самае цікавае і прыёмнае, што некаторыя праблемы ўдалося вырашыць яшчэ тады. Але я адразу кажу людзям, што я не зраблю за вас гэтую працу. Я магу быць разам з вамі, быць наперадзе гэтага працэсу, але адзін я гэтага не зраблю. Што мне вельмі падабаецца ў Чыжоўцы — гэта вельмі беларускі раён. Там большасць жыхароў менчукі ў першым пакаленні, якія толькі пераехалі з вёсак. Там харошая беларуская мэнтальнасць, вельмі люблю свой раён.

«Я быў бы добрым кандыдатам на прэзідэнта»

«НН»: Дык а чаму ўсё

Чалавечае і палітычнае: Янукевіч

ж варта ісці на выбары, калі частка лічыць, што іх вынікі загадзя вядомыя?

АЯ: Вырашыў ісці з дзвюх прычынаў. Па-першае, у моманты выбарчых кампаній, нават калі няма сапраўдных выбараў і падліку галасоў, людзі ўсё адно больш цікавяцца палітыкай. Калі ты маеш нешта сказаць, то ты мусіш гэта абавязкова зрабіць. Гэта момант, калі людзі гатовыя нас чуць. Мы абавязаны ісці і даносіць сваю пазыцыю ў многіх пытаннях. Але мы адразу мусім сказаць, што не ідзем на гэтыя выбары, спадзеючыся ўжо цяпер атрымаць уладу. Пакуль гэтая сыстэма існуе, то ніхто нікуды не прашчэміцца. Сыстэма будзе стаць да апошняга, а пасля яна проста абрынецца ў адну хвіліну. Гэта сьцяна, у якую трэба біць, біць і біць. Можа, яна пасыплецца і з наступнага ўдару, а можа, толькі з тысячнага. Па-другое, я проста хачу нагадаць людзям, што ёсць такія Аляксей Янукевіч, які жыве ў іхнім раёне і гатовы ім дапамагчы.

«НН»: Аляксей, каго ты хочаш бачыць адзіным кандыдатам ад апазыцыі на прэзыдэнцкіх выбарах 2011 году?

АЯ: Ня маю пакуль на гэтае пытаньне адказу.

Добрым кандыдатам быў бы Валянцін Голубеў, але ён не нарадзіўся ў Беларусі. Я быў бы добрым кандыдатам, але на момант абвяшчэння выбараў мне ня будзе 35 гадоў. Зь іншых палітыкаў, хто цяпер на віду, я не магу сказаць, што нехта зь іх быў бы супэрскім кандыдатам. Адна з задач партыі БНФ на гэтым этапе — шукаць і знайсці такога кандыдата.

«Жанюся, не перажывайце»

«НН»: Ведаю, што ты футбольны заўзятар. Цікавіцца толькі міжнародным футболам, ці беларускім таксама?

АЯ: Цікаўлюся ўсялякім. Раней любімай камандай была менскае «Тарпэда», цяпер больш падтрымліваю МТЗ-РІПА. А калі казаць наагул, то зьяўляюся аматарам лёнданскага «Арсэналу». Мне падабаецца іхняя манера і стыль гульні, назва і эмблема клюбу, дзе намальваная гармата (з дзяцінства маю павагу да зброі), таксама падабаецца іхняя бела-чырвоная форма. Немалаважна, што каманда зь Лёндану, гэта мой любімы горад па-за Беларуссю. Цяпер яшчэ дадаўся фактар: Аляксандар Глеб, які гуляе ў аснове «Арсэналу». Пашанцавала нават аднойчы жыўцом паглядзець

зець гульні «Арсэналу» на Эшбэртан Гроўв. Мой знаёмы дэпутат брытанскага парламэнту пазычыў абанэмэнт на матч, бо сам ня змог пайсці. Квіткі ж набыць за некалькі дзён да гульні немагчыма, яны раскупляюцца амаль на год наперад. Атмасфэра проста неймаверная, усе трыбуны жывуць гульнёй. «Арсэнал» перамог 3:0, а Глеб выйшаў на замену ў другім тайме.

«НН»: Некалькі разоў ты засьвяціўся пры дубляжу замежных фільмаў на беларускую мову. Дзеля чаго табе быў патрэбны такі досвед?

АЯ: Перадусім гэта было нешта цікавае. Апроч таго, гэтыя фільмы, дзе я браў удзел у дубляжы, мне падабаюцца асабіста. Гэта ангельская камедыя «Любоў насамрэч» і «Крымінальнае чытво» Таранціна. Я хачу, каб беларуская мова як мага шырэй прысутнічала ў штодзённым жыцці. Таму дубляж фільмаў нават быў гонарам для мяне.

«НН»: Жаніцца не зьбіраесясь?

АЯ: Натуральна, што зьбіраюся. Больш складанае пытаньне, як хутка. Мяне і Севярынца пастаянна засыпаюць пытаннямі, калі зьявіцца сем'я, колькі дзяцей будзе. Усё будзе, не перажывайце!

Гутарыў Зьміцер Панкавец

Ахоўнікі і іх дзеці

Сяды-гады я заходжу ў гэтую ўстанову паабедаць. На гэты раз маім суседам за сталом быў дзядзька гадоў за пяцьдзесят. Я не цягнуў яго за язык. Ён пачаў першы. Спытаўся, ці на пэнсіі я, і, пачуўшы адмоўны адказ, дзядзька пахваліўся: «А я на пэнсіі». І дадаў: «Мне палажылі пяцьсот». «Пяцьсот тысяч рублёў?» — спытаўся я. «Не, — сказаў дзядзька, — пяцьсот даляраў». Прыкінуўшы, колькі ж гэта будзе на беларускія рублі, я спытаўся: «Добрыя заробкі мелі?» Дзядзька зноў спаважна адказаў: «Я палкоўнік ДАІ ў адстаўцы». Далей ён пахваліўся, што служыць цяпер у адной фірме і там мае неаблігі заробак. «Жыць можна», — рэзюмаваў дзядзька. Аднак ня гэтыя словы былі апошнімі. Зусім нечакана для мяне прагучала, што ягоная дачка, дачка палкоўніка ДАІ ў адстаўцы, чалавека, цалкам лягальнага да ўраду, чалавека, які да 500-даляравай пэнсіі мае немалы заробак ды яшчэ прывілеі (паліклініка і шпіталь Міністэрства ўнутраных спраў, санаторыя і г. д.), што дачка гэтага чалавека жыве не ў Беларусі, а ў Нямеччыне і што яна там мае сталае жыхарства, што добра ўладкавалася і жыве так, як у Беларусі ёй не жылося б, бо тут яна зарабляла б найбольш якіх 600—700 тысяч, а тамака мае значна больш.

Мяне ледзь не прарвала: якога ж чорта ты бароніш гэты рэжым і гэтыя парадкі,

а сам сваіх дзяцей выпраўляеш на Захад? Калі табе так падабаюцца гэты лад і гэтыя парадкі, трымай і сваіх дзетак тут.

Мяне ўсё ж не прарвала. Я моўчкі даслухаў выхваланы адстаўнога палкоўніка ДАІ і, зьвеўшы свой абед, падаўся з гэтае ўстановы. На сьвежым паветры я падумаў: усё правільна, так і павінна быць. Ты ж сам пісаў адразу пасля першых (і справядлівых) прэзыдэнцкіх выбараў, што Беларусь ператвараецца ў паліцэйскую дзяржаву. На тваіх вачах краіна, чым далей тым больш, ператваралася ў «зону», дзе ёсць начальнік, яго намесьнік па гаспадарчай частцы, свой унутраны суд, культурна-выхаваўчая частка, наглядачы, опэрупаўнаважаны, сексоты, стукачы і ахова. Усе гэтыя намесьнікі, судзьдзі, наглядачы як могуць абмяжоўваюць кантакты «зонаў» з вонкавым сьветам, ахоўваюць і спрабуюць апраўдаць усталяваны ў «зоне» парадак. Усе яны лічацца свабоднымі, але жывуць у сталым маральна-псыхалогічным дыскамфорце, бо выдатна ведаюць, што ў кожны момант кожны зь іх можа стаць экам.

Жывучы ў пастаяннай трывозе за свой статус і дабрабыт, гэтыя культуртэргеры, выхавацелі, наглядачы і сексоты ня хочуць, каб гэтак жа пагана пачуваліся і іхныя дзеці, а таму ўсімі праўдамі і няпраўдамі спрыяюць іх

выезду за межы «зонаў». Каб адцягнуць увагу ад *экспарту* ўласных дзяцей, ахоўнікі парадку вяшчаюць насельнікам «зонаў», што гэта апазыцыя ўладкоўвае сваіх дзетак на праклятым Захадзе. Я і сам ведаю такіх апазыцыянэраў і «апазыцыянэраў», якія ня толькі сваіх дзяцей туды адправілі, але й самі паехалі на тамтэйшыя смачныя булкі. Але Вінчук Вячорка і ягоныя дзеці тут. Лявон Баршчэўскі і ягоныя дзеці тут. Анатоль Лябедзька і ягоны сын тут. Сяргей Калякін і ягоныя дзеці тут. Аляксандар Казулін і ягоныя дачкі тут. Анатоль Ляўковіч тут. Большы Ляўковічаў сын, дыплямаваны юрыст, ня можа знайсці працы, бо мае кепскае прозьвішча. Праз гэтае прозьвішча меншы сын мусіў ехаць на вучобу на левы бераг Бугу. Так і езьдзіць то зь Берасьця ў Варшаву, то з Варшавы ў Берасьце. Ці атрымае тут права на працу — пытаньне.

Гэтае пытаньне, пытаньне пра тое, з чаго жыць, трэба думаць, не стаіць перад сынам міністра замежных спраў Сяргея Мартынава, які (сын) няблага ўладкаваўся ў Літве. Голас сына былога міністра, цяперашняга рэктара Беларускага эканамічнага ўнівэрсытэту Шымава мы маем пчасьце ледзь ня кожны дзень чуць на расейскай службе радыё «Свабода».

Імя такім *экспэртэрам*, як Мартынаў і Шымаў, — легіён. Гарантаваўшы дзецям дабрабыт, яны распыліліся ў тым, якую сыстэму лічаць больш эфэктыўнай — беларускую ці эўрапейскую.

Анатоль Сідарэвіч

Працэс Парсюкевіча

23 красавіка судзьдзя Маскоўскага раёну сталіцы Ўладзімер Аўдзеенка пакараў двума з паловаю гадамі зьняволеньня аднаго зь лідэраў прадпрымальніцкіх пратэстаў Сяргея Парсюкевіча. Піша **Зьміцер Панкавец**.

40-гадовы Сяргей Парсюкевіч амаль усё дарослае жыцьцё праслужыў вайскоўцам і міліцыянтам. Да распаду Савецкага Саюзу сям'я Парсюкевічаў жыла ў Казахстане, недалёка ад Байкануру. Сяргей служыў у адной з сакрэтных частак, якая абслугоўвала касьмічныя ракеты. Менавіта ў тую пару Парсюкевіч захварэў на астму, таму быў вымушаны звольніцца.

Сям'я вярнулася на радзіму Сяргея ў Віцебск, хаця жонка і была супраць. Парсюкевічу прапаноўвалі працу ў КДБ, але ён адмовіўся, стаў экспертам-криміналістам у адным з райаддзелаў Віцебску. Праслужыўшы ў міліцыі восем гадоў, Парсюкевіч зноў быў вымушаны звольніцца праз стан здароўя. Ад 2003 г. стаў прадпрымальнікам на Смаленскім рынку Віцебску.

У 2006 г. прадпрымальнік ужо быў у штабе адзінага кандыдата ад апазыцыі Аляксандра Мілінкевіча. У Менску Парсюкевіча ці не ўпершыню заўважалі падчас правядзеньня леташняга Кангрэсу. Яго стрымлівала ахова, але Парсюкевіч усё адно вырваўся на сцэну. Урэшце, яму далі слова. Прадпрымальнік сказаў, што нягледзячы на любое рашэньне Кангрэсу кансалідацыя між усімі апазыцыйнымі сіламі ўжо немагчымая, і гэта абсалютна відавочна. Тады ён рашуча падтрымаў Мілінкевіча і ўступіў у «Рух «За Свабоду».

Яшчэ Парсюкевіч запомніўся тым, калі яго затрымлівалі перад «Эўрапейскім

Сяргей Парсюкевіч.

маршам» мінулай восеньню, ён бязь лішніх словаў заляпіў сабе рот скотчам, каб яго не змаглі абвінаваціць у нецэнзурнай ляяцы.

На мітынгу 10 студзеня Сяргей Парсюкевіч быў адным з найбольш заўважных персанажаў. Сіплы, з мэгафонам у руках, Парсюкевіч заклікаў людзей не выходзіць на праезную частку, а таксама, барані Бога, не чапаць міліцыянтаў. «Наша мэта — урад, а ня гэтыя міліцыянты», — крычаў Парсюкевіч.

Яго затрымалі толькі праз чатыры дні пасля менскіх пратэстаў у Віцебску, адвезьлі ў Менск, дзе пакаралі 15 суткамі арышту. Менавіта на сёмыя суткі знаходжаньня на Акрэсьціна і адбыўся той інцыдэнт, які лёг у аснову крымінальнай справы.

Раніцай 21 студзеня аднакамэрнікі Парсюкевіча прадпрымальнік Алесь Таўстыка і моладзевы актывіст Павал Вінаградаў вывесілі з акна спэцпрыёмніка самаробны бел-чырвона-белы сыяг. Празь нейкі час у камэру ўварваўся ахоўнік Аляксандар Дулуб. Ён пачаў патрабаваць, каб сыяг зьнялі, але ўсе адмовіліся. Тады Дулуб сам палез яго даставаць, міліцыянта папярэдзілі, што шкло кепска трымаецца і ў любы момант можа зваліцца. «Дулуб нас не паслухаў, пачаў даставаць гэты сыяжок. Шкло ж вываліся, чыркнула па ім, звалілася на падлогу і разбілася, — кажа Алесь Таўстыка, які таксама сядзеў у гэтай камэры. — Дулуб са злосьці пачаў высьвятляць, хто ініцыятар гэтага здарэньня. Парсюкевіч адказаў, што ён.

Міліцыянт падняў Сяргея са «сцэны» і вывеў з камэры».

Шматлікія вязьні Акрэсьціна празь пяць—сем хвілінаў пачулі Парсюкевіча, які па-расейску крычаў: «Людзі, дапамажыце, забіваюць!»

Таўстыка ўзгадвае, што праз імгненьне ў камэру дабеж спалоханы міліцыянт, які ўзяў інгалятар ад астмы і выбег назад. Яшчэ празь нейкі час ахоўнікі забралі ўсе рэчы Парсюкевіча, больш у камэру ён не вяртаўся.

Аляксандар Дулуб сьцьвярджаў на судзе, што вывеў Парсюкевіча для азнамленьня з унутраным распарадам Акрэсьціна. На судзе ж было даказана, што ніякіх правілаў спэцпрыёмніку ў тым пакоі не было. Са словаў Дулуба, Парсюкевіч пачаў яго абра-

жаць, што, маўляў, ты салага, а я — маёр міліцыі. А пасля пачаў зьбіваць ахоўніка. Як казаў на працэсе міліцыянт, Парсюкевіч нанёс яму сем удараў у вобласць твару. Толькі пасля гэтага прадпрымальніка ўдалося ўтаймаваць.

Адвакатка Парсюкевіча Вера Страмкоўская літаральна на наступны дзень была на Акрэсьціна, дзе наведвала сваіх іншых кліентаў. Сярод іншага, яна пацікавілася, як справы ў Парсюкевіча, але міліцыянты адказалі, што зь ім усё нармальна і ніякіх праблем няма.

Сам Сяргей Парсюкевіч адразу заявіў, што зьбівалі акурат яго. Нягледзячы на ягоныя заявы, яму так і не дазволілі за кратамі прайсьці мэдычны агляд. Але нават праз тыдзень пасля інцыдэнту, дактары зафіксавалі шматлікія траўмы на твары, шыі, руках, вушах.

Для Алеся Таўстыкі дзіўна, чаму 29 студзеня Парсюкевіча выпусьцілі на волю, калі ён ужо тады абвінавачваўся ў крымінальным злачынстве. «Напрыклад, Андрэя Кіма ніхто з

сутак так і ня выпусьціў», — кажа А.Таўстыка.

На думку некаторых папалечнікаў С.Парсюкевіча, прадпрымальніка спрабавалі выштурхнуць з краіны. Былі варыянты з эміграцыяй ва Украіну, але ўрэшце Сяргей на гэта не пайшоў.

4 сакавіка следчы Дзьмітры Разанка паставіў зьмясьціць Парсюкевіча ў следчы ізалятар на Валадарскага. Акурат у той самы дзень прадпрымальнік наведваў пасольства Францыі, дзе выклаў дэталі сваёй крымінальнай справы.

Суд пачаўся 22 красавіка і прадоўжыўся два дні. Судзьдзя Аўдзееў адразу адхіліў хадайніцтва Веры Страмкоўскай аб зьмяненні меры стрымання, але задаволіў хадайніцтва аб допыце дадатковых сьведкаў — Карэна Акіпова, Паўла Вінаградова і Аляксандра Важакова.

На судзе прысутнічалі Аляксандар Мілінкевіч, Вячаслаў Сіўчык, Эніра Браніцкая, амэрыканскія дыпляматы, прадпрымальнікі Аляксандар Макаеў, Віктар Калей.

Пацярпелы Дулуб такса-

ма запрасіў два мільёны рублёў маральнай кампэнсацыі, бо праз тое, што ён быў зьбіты, ня змог на выхадных схадзіць у госьці да дзяўчыны, а ў грамадзкім транспарце на яго думалі, што хуліган. Такія словы знаходзілі абурэньне ў залі, судзьдзя нават выдаляў усіх прысутных, ведучы працэс без гледачоў. Але пасля ўмяшаньня галоўнага судзьдзі Савіча зноў запускаў людзей у залю.

Пракурор Сяргей Кунаш палічыў віну Парсюкевіча даказанай цалкам. Зьмяжальнымі абставінамі ён назваў непаўналетняга сына і стан здароўя абвінавачанага, але разам з тым запатрабаваў для Сяргея Парсюкевіча тры гады калёніі агульнага рэжыму. Максымальная санкцыя паводле гэтага артыкулу — шэсьць гадоў.

Страмкоўская папрасіла апраўдаць Парсюкевіча. На думку адвакаткі, працэс звязаны з тым, што Парсюкевіч стаў сапраўдным лідэрам прадпрымальніцкага руху, зарэкамэндаваў сябе як годны чалавек, да яго людзі неаднаразова звярталіся з рознымі

просьбамі.

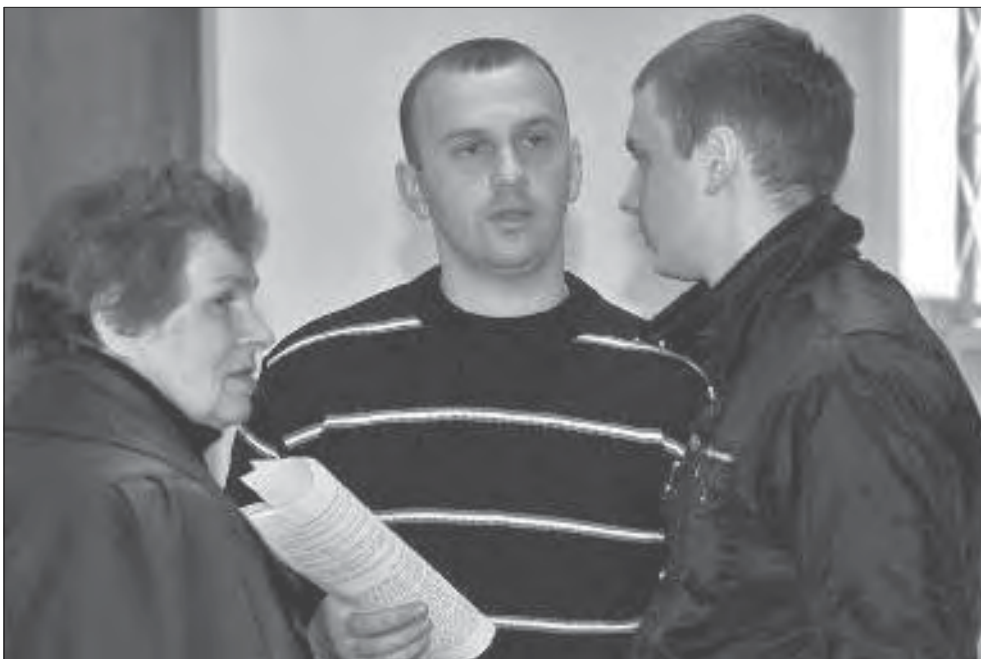
Сам абвінавачаны ў сваім апошнім слове быў досыць эмацыйным: «Ішоў восьмы дзень галадоўкі ў зьнявольеньні, і трэба быць поўным ідыётам, каб з пачуцьця помсты зьбіваць супрацоўніка міліцыі. Я сам быў афіцэр міліцыі, таму цудоўна ведаю, што за такое бывае турма. Такім чынам, мяне тут абвінавачваюць у ідыётызьме? Я неаднаразова прапаноўваў Дулубу прайсьці дэтэктар хлусьні. Ён адмаўляўся, бо ведае, што гаворыць няпраўду.

Пасля Сяргея Парсюкевіч дастаў невялікі абразок, паказаў яго прысутным і сказаў: «Вось Бог», а пасля, паказаўшы на родных: «А вось мая сям'я. Я клянуся жыцьцём і здароўем жонкі Натальлі і сына Дзяніса, а таксама сваёй маці, што нікога не зьбіваў». Пасля, звяртаючыся да Дулуба, сказаў: «Бог яго пакарае за хлусьню».

А 20.30 судзьдзя Аўдзееў пачаў абвяшчаць прысуд Парсюкевічу. У гэты момант будынак суду быў запоўнены супрацоўнікамі спэцназу, а таксама невядомымі людзьмі ў цывільным. Залю, тым ня менш, устанавленьнем зь месца і аплядысмантамі вітала прадпрымальніка, якога ў кайданых увялі ў судовую клетку.

Прысуд — два з паловай гады зьнявольеньня агульнага рэжыму і 1 мільён 100 тысяч рублёў маральнай кампэнсацыі Аляксандру Дулубу. Прысуд ужо традыцыйна быў сустрэты воклічамі «Ганьба».

28 красавіка Сяргей Парсюкевіч разам зь Верай Страмкоўскай падалі скаргу адносна прысуду ў Менскі гарадзкі суд. А 2 траўня палітвязьня перавялі з турмы на Валадарскага ў сумнавядомы Жодзінскі следчы ізалятар.

Пацярпелы Аляксандар Дулуб, справа ад яго сьведка Вадзім Якімчук.

Уладзь Грыцэн

25 красавіка

Пастара Ганчарэнку аштрафавалі

Суд Маскоўскага раёну Менску аштрафаваў пастара царквы «Новае жыццё» **Вячаслава Ганчарэнку** на 1 млн 400 тыс. рублёў. Яго прызналі вінаватым у парушэнні закону падчас збору подпісаў за ўнясенне змянаў у Закон аб рэлігіі й Адміністрацыйны кодэкс. Нагадаем, што ініцыятыўная група здолела сабраць 50 тысяч подпісаў і перадала іх у Канстытуцыйны суд.

У суд з экзамену

Марыю Тульжанкову арыштавалі паводле рашэння судзьдзі суду Навабеліцкага раёну Гомелю **Алега Харошкі** за ўдзел у гістарычнай экскурсіі 23 сакавіка, прымеркаванай да 90-х угодкаў БНР. Міліцыянты затрымалі М.Тульжанкову ў часе здачы дзяржаўнага экзамену ў мастацкай вучэльні. Дзяўчыне далі здаць экзамэн. Пасля адседкі яна паспела здаць і наступны экзамэн.

Адчапіліся пасля ліста да старшыні КДБ

КДБ спыніў крымінальны пераслед гомельскага актывіста **Андрэя Цянюты**, які абвінавачваўся ў дзейнасці ад імя незарэгістраванага «Маладога фронту». Гэта вынікае з паведамлення, падпісанага старшым следчым абласной управы КДБ **Дзьмітрыя Седлярова**. Таксама актывісту мусяць вярнуць сканфіскаваныя ў яго рэчы. Нагадаем, што крымінальная справа ў дачыненні да Цянюты была распчатая ў верасні 2007 г. і з таго часу двойчы прыпынялася. Месяц таму А.Цянюта накіраваў ліст старшыні КДБ з патрабаваннем або выставіць абвінавачаньне, або спыніць крымінальны пераслед. Адозва была пераадрасаваная ў пракуратуру Гомельскай вобласці.

Паблыталі Каліноўскага з Касцюшкам

Маці студэнта Кракаўскай палітэхнікі **Антон Гавіны** затэлефанаваў незнаёмец. Ён прадставіўся супрацоўнікам упраўлення КДБ па Гарадзенскай вобласці і пацікавіўся, чым цяпер займаецца Антон і калі збіраецца вярнуцца дамоў на вакацыі. Відавочна, супрацоўнік КДБ зблытаў дзеве навучальныя праграмы: Антон навучаецца ў Кракаве паводле праграмы Тадэвуша Касцюшкі, разлічанай на студэнтаў, што маюць польскае паходжаньне.

26 красавіка

Арганізатар пратэстаў у Дружным у шпіталі

Сяргея Абразоўскага, аднаго з арганізатараў масавых пратэстаў супраць будаўніцтва хімізаводу ў пасёлку Дружны Пухавіцкага раёну, спынілі міліцыянты, калі ён ехаў у Менск на Чарнобыльскі шлях. Пасля інцыдэнту ў яго ўзняўся ціск і ён быў шпіталізаваны. Пазней яго перавялі ў шпіталь пасёлка Сьвіслач — па месцы жыхарства. 28 красавіка яго муслі

судзіць за арганізацыю несанкцыянаванага мітыngu ў пасёлку Сьвіслач, які адбыўся 29 сакавіка.

Затрыманы ў Віцебску

А 10-й раніцы міліцыянты затрымалі зь бел-чырвона-белым сьцягам на вуліцы Леніна **Сяргея Каваленку**. Пазней на судзе ён заявіў хадайніцтва, каб судзьдзя **Ўладзіслаў Шыкароў** размаўляў зь ім па-беларуску. Судзьдзя вырашыў запрасіць да ўдзелу ў судовым працэсе перакладчыка. Суд прызначылі на 7 траўня.

Лідэра віцебскай «Моладзі БНФ» **Аляксандра Кузьняцова** затрымалі на ўзьбярэжжы Віцебска ўвечары. Начальнік Каstryніцкага РУУС **Андрэй Пракаповіч** загадаў змясціць затрыманага да суду ў ізалятар часовага ўтрымання. У ізалятары ў А.Кузьняцова ўзняўся ціск, і ён некалькі разоў прасіў мэдычнай дапамогі. Хлопец кажа, што ахоўнікі трымалі яго ў кайданых і катавалі. Пра гэта ён збіраецца напісаць скаргу ў пракуратуру. Сп. Кузьняцоў паведаміў, што зьвяціцца на судовы працэс, калі будзе пачувацца лепей. Дата суду пакуль не прызначана.

28 красавіка

Вызвалілі ў залі суду

У Берасьці судзьдзя **Лабачэўская** разглядала справу актывіста дэмакратычнага руху 22-гадовага **Андрэя Любенчука**, затрыманага напярэдадні Чарнобыльскага шляху. Судзьдзю не задаволілі матэрыялы, якія яна атрымала зь міліцыі. Ён накіраваў на дапрацоўку, а А.Любенчука вызвалілі з-пад варты непасрэдна ў судовай залі. Хлопца затрымалі 25 красавіка супрацоўнікі ДАІ. Яны спаслаліся на інфармацыю, быццам на аўто актывіста перабіты нумар кузаву. Экспэртыза не пацьвердзіла гэтых падазрэньняў, але затрыманага пакінулі ў следчым ізалятары да панядзелка. А ў судзе яго зьвінавацілі ў лаянцы на адрас міліцыянтаў. Аднак на пратаколе, які склалі ў міліцыі, адсутнічаў подпіс Любенчука.

Парсюкевіч абскардзіў прысуд

Прадпрымальнік **Сяргей Парсюкевіч** накіраваў у суд скаргу на судовое рашэньне, паводле якога яго прызналі вінаватым у зьбіцьці міліцыянта і асудзілі на 2,5 году няволі. Напярэдадні С. Парсюкевіча перавялі ў камэру, якая знаходзіцца ў падвале і ня мае вокнаў. Адвакатка Парсюкевіча **Вера Страмкоўская** кажа, што там вельмі кепскія ўмовы і ў яе падабароннага ўзьнікаюць рэгулярныя прыступы астмы.

29 красавіка

Затрымалі за пасланьне беларускаму народу

Побач з ГУМам за раздачу газэты «Народная воля» з апублікаваным Пасланьнем, прынятым на XI зьездзе АГП, затрымалі лідэра АГП **Анатолія Лебедзьку**, а таксама сяброў моладзевага крыла партыі «Маладыя дэмакраты» — **Віталіа Стажарава**, **Міколу Сяргееву**, **Кірылу Паў-**

лоўскага. Разам зь імі затрымалі карэспандэнта «Народнай волі» **Віталіа Гарбузава**. Усіх даставілі ў РУУС Цэнтральнага раёну. Сябры АГП плянавалі таксама перадаць пасланьне прэм'ер-міністра **Сяргею Сідорскаму** і сьпікеру парламэнту **Вадзіму Папову**. Празь некаторы час усіх адпусцілі без складаньня пратаколу.

Міліцыю супраць КДБ

Гомельскі дэмакратычны актывіст **Канстанцін Жукоўскі** выклікаў міліцыю пасля адмовы супрацоўнікаў управы КДБ па Гомельскай вобласці даць яму кнігу скаргаў. Ён разам з **Андрэем Цянютам** прыехаў ва УКДБ, каб забраць кампутар і іншыя рэчы апошняга, сканфіскаваныя ў верасні 2007 г., аднак супрацоўнікі КДБ адмовіліся рэгістраваць заяву Цянюты. Міліцыянты абавязалі супрацоўнікаў КДБ даць кнігу скаргаў, дзе А.Цянюта зрабіў адпаведны запіс.

1 траўня

Затрымалі за сьцягі Эўрасаюзу

Некалькі дзясяткаў маладзёнаў былі затрыманыя ў часе афіцыйнага мерапрыемства на пляцоўцы ля Нацыянальнай бібліятэкі за спробу разгарнуць сьцягі Эўрасаюзу. Сярод затрыманых — **Зьміцер Дашкевіч**, **Артур Фінькевіч**, **Зьміцер Хведарук**, **Аляксей Янушэўскі**, **Яўген Афнагель**, **Максім Дашук**, **Мікіта Красноў**, **Зьміцер Бародка**, **Павал Кур'яновіч**, **Іван Шыла**. Затрыманых адвезьлі ў Першамайскае РУУС. У міліцэйскім аўтобусе супраць 3.Дашкевіча, А.Фінькевіча і 3.Хведарука ўжывалася фізычная сіла, сьведчыць І.Шыла. Пад сьцягамі РУУС у часе акцыі салідарнасьці таксама затрымалі некалькі чалавек. У тым ліку журналіста газэты «Белорусы и рынок» **Генадзя Барбарыча**, якога неўзабаве вызвалілі. Пазней адпусцілі ўсіх затрыманых, апроч старшыні аргкамітэту Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі «Народная Грамада» **Міколы Статкевіча**. На Дашкевіча, Фінькевіча, Хведарука, Афнагеля і Юхневіча склалі пратаколы за ўдзел у несанкцыянаванай акцыі.

Затрыманы ў Баранавічах

Каля дзесьці актывістаў незарэгістраванага «Маладога фронту» ехалі на электрычцы ў Менск на сьвяткаваньне Дня Эўропы. У вагон зайшлі два міліцыянты і сем чалавек у цывільным, якія затрымалі моладзь для правэркі дакумэнтаў. Паводле затрыманых, пры гэтым **Яраслаў Грышчэня** і **Арцём Ластавіцкі** былі зьбітыя. Праз 6 гадзін непаўналетніх вызвалілі, а Я.Грышчэню, А.Ластавецкага і Алеся Першака абвінавачалі ў лаянцы і пакінулі ў ізалятары да суду.

2 траўня

Статкевіча асудзілі на 10 сутак

Міколу Статкевіча асудзілі на 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Судзьдзя **Юры Гарбатыўскі** прызнаў Статкевіча вінаватым у парушэнні артыкулу 23.34 Адміністра-

Чарнобыльскі Шлях у Менску.

цыйнага кодэксу («Парушэнне правядзення масавых акцый»). На судзе палітык адмовіўся даваць нейкія паказанні, бо працэс вёўся па-расейску.

Суды ў Баранавічах

У Баранавічах адбыліся адміністрацыйныя суды над лідэрам мясцовай філіі незарэгістраванага «Маладога фронту» **Яраславам Грышчэнем**, актывістамі **Арцёмам Ластавецкім** і **Алесем Першакам**, затрыманымі днём раней. Я.Грышчэню пакаралі 5 базавымі, А.Ластавецкага і А.Першака — трыма базавымі велічынямі. Грышчэню прыгразілі крымінальнай адказнасцю за палітычную дзейнасць і парайлі «на ўсялякі выпадак» зьехаць з Баранавічаў. Варта дадаць, што А.Ластавецкі некалькі дзён назад быў звольнены з працы за ўдзел у Акцыі Салідарнасці 16 красавіка.

Чарговы акт вандалізму ў Курапатах

Невядомыя сарвалі рэпрадукцыю абразу Божай маці, якую ўсталяваў на каплічцы мастак Аляксей Марачкін. Акт вандалізму адбыўся ўначы. Каплічка ўсталяваная побач з вялікім крыжам на ўваходзе ў Курапакскі лес. На ёй выява абразма Божай Курапаксай усіх нявінна расстраляных. Яна была ўсталяваная на Дзяды ў 2003 годзе. У снежні 2005 году на абразе невядомыя вандалы намалювалі сваіх знакі.

3 траўня

Раздача газэтаў — злачынства

У Менску каля Галоўпаштаму прайшла акцыя прадстаўнікоў Аб'яднаных дэмакратычных сілаў у падтрымку прэсы Беларусі. Акцыя прымеркаваная да Сусветнага дня свабоды друку. **Анатоль Лябедзька**, **Лявон Баршчэўскі** і яго намеснікі **Юрась Губарэвіч** і **Віктар Івашкевіч** прынеслі з сабой для раздачы мінакам газэты «Народная воля» і «Наша Ніва» — СМІ, якім адмоўлена ў распаўсюджванні «Белсаюздрукам» і «Белпоштай». Супрацоўнікі міліцыі ў цывільным папярэдзілі палітыкаў, што раздача незалежнай прэсы будзе прыраўноўвацца да арганізацыі масавага мерапрыемства і трапляе пад дзеянне адпаведнага закону, а лідэры партый будучы несьці адказнасць за несанкцыяваную акцыю. Прадстаўнікі апазыцыі адмовіліся ад раздачы прэсы, разгарнулі газэты і дэманстравалі пачалі іх чытаць.

Аштрафавалі Алеся Пушкіна

Судзьдзя Крупскага раённага суду **Андрэй Сіз** палічыў мастака **Алеся Пушкіна** вінаватым у правапарушэннях, прадугледжаных арт. 23.4 КаАП («Непадпарадкаванне законным патрабаванням службовай асобы пры выкананні ім службовых паўнамоцтваў») і арт. 23.34 КаАП («Парушэнне парадку арганізацыі і правядзення масавых мерапрыемстваў»). У хадайніцтве аб тым, каб судовае паседжанне вялося

па-беларуску, судзьдзя адмовіў. Таксама ён забараніў рабіць фатаздымкі. Паводле арт. 23.34 КаАП мастак вынеслі папярэджанне, паводле арт. 23.4 КаАП — штраф памерам 25 базавых велічыняў.

Нагадаем, што А.Пушкіна міліцыянты затрымалі 27 сакавіка на цэнтральным пляцы мястэчка Бобр, дзе ён ладзіў пэрформанс да 90-х угодкаў БНР. Аднак пазва ў Крупскі раённы суд прыйшла толькі празь месяц.

Папярэдзілі непаўналетніх

Камісія ў справах непаўналетніх Першамайскага райвыканкаму Віцебску вынесла папярэджанне 17-гадовым вучанцам сярэдняй школы № 38 **Крысьціне** і **Вікторыі Чыж**, якія 16 красавіка былі затрыманыя падчас акцыі салідарнасці зь беларускімі палітвязнямі. Затрыманая зь імі разам вучанца 11-й класы сярэдняй школы № 17 **Юлія Міхайлава** атрымала адміністрацыйнае папярэджанне ад камісіі ў справах непаўналетніх Чыгуначнага райвыканкаму тры дні таму.

Чальцы камісіі ў разглядалі пратаколы затрыманняў, складзеныя міліцыянтамі за ўдзел у несанкцыяванай акцыі.

Дзяўчатаў папярэдзілі, што ў выпадку наступнага затрымання за парушэнне грамадскага парадку бацькі Юліі Міхайлавай і сясьцёр Вікторыі і Крысьціны Чыж будуць аштрафаваныя на 30 базавых велічынь — на адзін мільён 50 тысяч рублёў.

СП

Жывыя традыцыі

Фотограф «НН»
Андрэй Лянкевіч здымаў
на Палесці старажытныя
народныя абрады.

Сула

У вёсцы Маркавічы, што на мяжы з Украінай, 28 красавіка спраўлялі старажытнюю традыцыю «Сула». Гэты, адзін з найбольш цікавых і непаўторных у беларускім традыцыйным календары абрадаў называюць яшчэ «Страла», «Ваджэнне страль», «Пахаванне страль». Часам, да якога было прымеркавана гэта свята, лічыўся канец вясны, а дакладней пярэдадзень Русальнага тыдня. У больш позні час яно было спалучана са святкаваннем Ушэсця і пачало адзначацца ў чацвер, на саракавы дзень пасля Вялікадня.

Юр'я

У вёсцы Пагост, што каля Турава, 6 траўня спраўлялі старажытнюю традыцыю «Юр'я». На маладым жыццё бабці разам з малымі вадзілі карагоды і сьпявалі. На Юр'я сьвяткуюць старадаўняе, яшчэ дахрысьціянскае сьвята ўрадлівасьці.

Два ў адным

Беларусь са зьяўленьнем найменшага сына Лукашэнкі і Расея са зьяўленьнем найлепшага сябра Пуціна — зьявы аднаго кшталту. У падмурку іх — поўная і канчатковая перамога над маральлю, дасягнутая пад кіраўніцтвам галоўнакамандуючых абедзьвюх дзяржаваў. Піша **Ўладзімер Някляеў**.

Нічога іншага не магло стацца хоць бы з той прычыны, што абодва галоўнакамандуючыя прыйшлі да мэты (улады), скарыстоўваючы амаральныя сродкі. Пуцін — вайну і кроў у Чачэніі. У Лукашэнкі рэальнай вайны пад рукой не было, таму ён аб'явіў вайну карупцыйную. Абодва абяцалі «мачыць» і страляць. Без суду і следства. Адзін — злодзеяў-чачэнцаў, другі — прайдзісёветаў-карупцыянэраў, былых, ненавісных народу, партыйна-савецкіх апаратчыкаў. У выніку — чачэнцаў паменела. А злодзеяў, прайдзісёветаў і карупцыянэраў стала столькі, колькі іх не было ў Расеі, а тым больш у Беларусі, ніколі.

Ракіроўка Пуцін — Мядзведзеў — гэта не адно дэманстрацыя карупцыі на самай вярышні ўлады. Гэта сьведчаньне поўнай перамогі амаральнасьці над маральлю, бо ў «войску», зь якім рухаўся Пуцін да сваёй «перамогі», было і расейскае чынавенства, і духавенства, увесь сёньняшні расейскі істэблішмэнт. Уключна з тымі (зь нязначнымі выняткамі), хто называе сябе рускай інтэлігенцыяй.

Магчымая ракіроўка Лукашэнка-бацька — Лукашэнка-сын (наймаладзейшы ці сярэдне-старэйшы) — гэта не адно дэманстрацыя той жа, што ў Расеі, ці нават яшчэ большай карупцыі: ажно да ўсталяваньня ўлады дынастычнай. Гэта зноў жа, як і ў Расеі, сьведчаньне поўнай перамогі амаральнасьці над маральлю. Бо ўвесь, які ён ні ёсьць, беларускі «істэблішмэнт»,

усё гэтае «пацешнае войска» Лукашэнкі, ягоныя міністры, дэпутаты, сэнатары і г. д. зь лісьлівай удзячнасьцю зьядаюць любы кавалак, які ён ім грэбліва кідае. І бачаць жа, што імі грэбуюць, а просяць яшчэ і яшчэ. Ні гонару ў сэрцы, ні сумленьня ў душы, нібы на месцы сумленьня насамрэч вырас нейкі іншы орган, пра які сказаў некалі сам Лукашэнка. І калі дзьве траціны з гэтых людзей растуць сабе на тым, што ім кідаюць, як трава расьце, дык як жывуць астатнія, якія здольныя мысьліць, а значыць, рэфлектаваць, для мяне пытаньне. Найперш маральнае.

За час кіраваньня Лукашэнкі ўнутры ягонай вэртыкалі выбудавалася яшчэ адна вэртыкаль, пазбаўленая ўжо ня толькі маралі, але, як яно ні дзіўна, можа быць, гучыць, нават амаральнасьці. Там, дзе подласьць лічыцца годнасьцю (ну хоць бы ў зьнявазе нацыянальнай мовы і культуры), маральныя катэгорыі проста не прысутнічаюць. Ні з дадатным, ні з адмоўным знакам).

Яшчэ пытаньне: чаму такімі доўгатэрміновымі, у межах жыцьця, праектамі (прэзэнтацыя юнага пераемніка, будаўніцтва АЭС) Лукашэнка з гэткамі імпэтам заняўся па вяртаньні з Сочы, дзе на пачатку лютага сустрэўся з «салодкай парачкай» Пуцін-Мядзведзеў? Як па ўсім выглядае, ён атрымаў ад іх блашаваньне на вечнае цараваньне. Карт-блянш на пажыцьцёвую ўладу. А значыць, і на любыя праекты ў межах

жыцьця — і нават па-за імі.

Цяпер пытаньне пра цану дамоўленасьці... За што такія шчадроты? Чым можа «бацька» аддзячыць «братанам»?

Адказ, мяркую, вось у чым.

«З словаў міністра абароны РФ, аб'яднаньне патэнцыялаў Расеі і Беларусі ў абароннай сфэры зьяўляецца найважнейшым фактарам нэўтралізацыі любых агрэсіўных выклікаў і пагроз... Пашырэньне НАТА, пляны стварэньня амэрыканскай сыстэмы супрацьракетнай абароны ў Чэхіі і Польшчы, абвастрэньне сытуацыі на Бліжнім Усходзе патрабуюць яшчэ больш цеснай каардынацыі паміж абароннымі ведамствамі Беларусі і Расеі». (БелТА).

«Расейскі міністар таксама адзначыў, што, згодна з ацэнкамі Масквы, плян двухбаковага ваеннага супрацоўніцтва паміж Беларусьсю і Расеяй выконваецца дастаткова эфэктыўна і з апырэджаньнем». («Інтэрфакс»).

Кожнаму хочацца гуляцца. Ці зь нечым, ці ў нешта. Ва ўсякім разе, праз вайсковыя гульні ва ўладароў сьвету альбо праз прэтэнзіі на гэта, зразумелымі становяцца гульні, так бы мовіць, дыпляматычныя. У тым ліку нядаўні, і пакуль не пераадолены, крызіс у беларуска-амэрыканскіх стасунках.

Мяркую, што, калі б ЗША ў адказ на дыпляматычную агрэсію Беларусі (відавочна падагрэтую Расеяй) зьліквідавалі сваё пасольства ў Менску і зачынілі беларускае пасольства ў Вашынгтоне, дык дывізіён расейскіх ракет дзе-небудзь пад Смургонямі мы б мелі ўжо сёньня. А праз тое — вялізны міжнародны скандал з урэгуляваньнем і таргамі вакол яго, што так дарэчы паклалася б на пачатак прэзыдэнцтва чалавека, якога Лукашэнка публічна называе не Мядзведзеў, а Медзьвядзеў. Публічна і паблажліва называе, бо карт-блянш на вечную ўладу не ў таго. І гэта (як і яўленьне юнага пераемніка, і пасланьне

Мядзвядзеў ідзе прыносіць прысягу. Чакайце, а хто гэта поруч зь ім?

беларускаму народу і Нацыянальнаму сходу) зноў жа дэманстрацыя: з тым, хто насамрэч кіруе і будзе кіраваць Расеяй, мы цяпер «кореша», таму дамовіліся адзін аднаму не

Калі б ЗША ў адказ на дыпламатычную агрэсію Беларусі зьліквідавалі пасольства ў Менску, дык дывізіён расейскіх ракет пад Смургонямі мы б мелі ўжо сёньня.

замінаць, згадзіўшыся на нейкі час на нейкага Мядзвядзева.

І апошняе.

На месцы Аляксандра Рыгоравіча (а тым больш на месцы Ўладзіміра Ўладзіміравіча) я ня быў бы такім паблаглівым у адносінах да Дзьмітрыя Анатольевіча. Як мне ўяўляецца, у гэтым «нейкім Мядзвядзеве» затое на нейкая вялікая пагроза. Ва ўсякім разе, значна большая за тую, якая бачыцца міністру абароны РФ у пашырэнні НАТО. Пуцін абклаў

свайго прызначэнца на пасаду прэзydэнта з усіх бакоў так, што таму самастойна нібыта і не зварухнуцца. Але адно — быць абкладзеным на подступах да ўлады, і зусім іншае — займеўшы яе. Калі ты, няхай фармальна, яе найвышэйшы носьбіт. Гледзячы на зусім ня просьценькага, зь відавочнымі псыхалогічнымі прадоньнямі новага прэзydэнта Расеі, я думаю, што спробы вырвацца за чырвоныя сыцяжкі ня змусяць сябе доўга чакаць — і тады шмат што можа афарбавацца чырвоным. Не празь нейкую там вялікую ідэю, а праз амбіцыі. Ды яшчэ праз тое, што грошы ня так падзеленыя.

Зрэшты, нельга скідваць з рахункаў і вялікую ідэю. Вось яна.

«Уважаемый Владимир Владимирович! Меня зовут Михайлов Сергей, я из Владивостока. Я лично считаю Белоруссию и весь Крым «чисто» российской территорией! Я даже на своём глобусе эти границы пометил! У меня такой вопрос к вам: будут ли эти нарисованные мною границы на глобусе реальны хотя бы в ближайшие лет 5? Я очень надеюсь, что это станет полностью реальностью, ведь эти территории по праву принадлежат к нашей великой стране! Заранее спасибо!» (Зпытанняў грамадзянаў РФ прэзydэнту Расейскай Фэдэрацыі).

Можа здацца, што гэтае пытаньне задаў свайму галоўнакамандуючаму і заадно прэзydэнту які-небудзь адстаўны ваяка. Але не. Сяргею Міхайлаву з Уладзівастоку (дзе той Уладзівасток — і дзе Крым зь Беларуссю, і што б яму, здавалася, да іх?) 17 гадоў. Ён нарадзіўся, вырас і выхаваўся ўжо ў новай, як любіць казаць Пуцін і ўся ягоная раць, Расеі. Што ж тады ў ёй, новай, новага?.. І калі я думаю пра гэта, дык не-не дый памалюся за Беларусь і Расею, дзе родныя мае і крэўныя: «Госпадзі, зратуй і захавай...»

Палюбіць беларусаў

Піша Ірына Дубянецкая.

У беларускай сьвядомасьці вельмі цікава пракручваюцца рэлігійныя вобразы. Хрыстос прызьмляецца ў Гародні і на Беларусі Бог жыве ня толькі ў Караткевіча — гэта гучыць часам і ў жывых гаворках. У адным фальклёрным запісе жанчына гаворыць такую фразу: «Сус Хрыстос родзіўся на гэтай зямлі». І ўдакладняе: «У Беларусі, ну эта...» Яшчэ крыху і сказала б, дзе канкрэтна. Проста выскачыла з галавы.

Ці гэтыя бясконцыя камяні-сьледавікі, раскіданыя па ўсёй краіне. Да аднаго такога сьледавіка мяне адпраўляў чалавек, які сядзеў на даху свайго дому і дакладна тлумачыў, як туды прайсьці: «За закінутай хатай з бусылянкаю будзе сьцежка паўз старую студню на балота, там камень са сьледам нагі Маткі Боскай. Левай нагі, 43-га памеру».

Беларускія камяні-сьледавікі зьвязаныя легендамі найчасьцей альбо з Хрыстом, альбо з Багародзіцай, якія ходзяць па нашай зямлі. Такіх гісторыяў вельмі многа. Ці то праз адчуваньне нейкае глыбіннае, дадзенае, само сабой зразумелае сакральнасьці гэтае зямлі, адвечнае «тутэйшасьці», зь яе адзіна рэальным — боскім — «тут і цяпер». Ці то праз асабліваю патрэбу ў боскай прысутнасьці, бо ўнутраны праўда пра тутэйшую сакральнасьць ды павязь з найвышэйшай рэчаіснасьцю зазвычай не знаходзіць свайго адбітку ў вонкавым жыцці — асабліва супольным.

Гэткая разарванасьць унутранага й знадворнага адбываецца і ў пашыраным тыпе беларускае пабожнасьці: маўляў, я ў Бога веру, але ў царкву не хаджу. Сам сабе малюся тут, на гэтай строме, паміж зямлёй і небам. Пры гэтым пабожнасьць можа быць вельмі шчыраю. Такі падыход характэрны для беларускай канцэпцыі сьвету і бачаньня сьве ў ім. Усё ўва мне, усё празь мяне. Як вучыла мяне адна вясковая кабета: «Я ё і Бог, я ё і чорт». А як толькі справа тычыцца супольнасьці, супрацы — адразу ўзьнікаюць праблемы. Гэта адваротны бок «тутэйшасьці».

Ніводным з нашых палітычных, сацыяльных ды дзяржаўных

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

утварэньняў апошняй пары стагодзьдзяў мы не задаволеныя, ні ў водным зь іх мы не былі шчаслівымі. Чаму? Беларус самадастатковы? З майго досведу іншых краінаў ды народаў, беларусы вылучаюцца яшчэ й асаблівай неталерантнасьцю, непрыманьнем іншасьці. Міт пра нашую талерантнасьць, які мы самі й прыдумалі, прыкрывае ў нашых уласных вачох адно нашу сацыяльную апатычнасьць. Усьведамленьне самадастатковасьці ды «прыватнае» веры абарочваецца непатрэбнасьцю супрацоўнічаць адно з адным, і, як вынік, нашымі няўдалымі сацыяльнымі пабудовамі ды фактычнай адсутнасьцю грамадзянскае супольнасьці.

У нас па-ранейшаму дзьве Беларусі: Беларусь афіцыйна й Беларусь «беларускасьці» — тая, што захоўвае гістарычную памяць ды мову як найвялікшыя каштоўнасьці і як натуральны *modus vivendi*. У першай жа ажыццяўляецца ўнікальны праект па стварэньні *belarusless* Беларусі — «безьбеларускае» Беларусі. Гэткая сабе квазі-краіна, квазі-нацыя. Ані Беларусь, ані Не-Беларусь. Дзе патрыятызм не выклікае болю ад зьнішчэньня — тут, на вачох! — парэшткаў гістарычных помнікаў ці сучасных беларускамоўных асяродкаў. Нацыя, якую нішто не аб'ядноўвае, апроч грамадзянства. Людзі, якім ня рушчэ ведаць, хто яны, што яны і адкуль яны, бо яны «тут і цяпер». І калі

на мэтафізычным узроўні досьвед пражываньня сьве «тут і цяпер» ёсьць надзвычай каштоўным, то на сацыяльным узроўні гэта абарачаецца абьякавасьцю ды безкаранёвасьцю — «нідзе й ніколі».

І гэта будзе цягнуцца, пакуль мы не пачнем выбіраць іншую мадэль стасункаў з сабой, зь іншымі, зь зямлёю, з сусьветам. Нашая рэчаіснасьць — плён нашых супольных выбараў, у тым ліку й выбару не працаваць супольна. Залатое правіла жыцця: зьмяніся сам — і сьвет навокал зьменіцца аўтаматычна.

З кожнага пункту «тут і цяпер» ёсьць безьліч кірункаў — на ўсё 360°. І кожны мае ў сабе магчымасьць выбару. Мы абіраем адзін з гэтых 360-ці штогымненна, абіраючы свой лёс, саміх сабе, краіну, сусьвет. І калі мы лічымся з выбарамі іншых, калі яны нам не абьякавыя, мы можам ствараць супольную рэчаіснасьць.

Боскасьць, па вялікім рахунку, — гэта любоў. Пытаньне беларускіх адносінаў з Богам упіраецца ў пытаньне любові: знайсці нашыя дачыненні з боскасьцю — гэта знайсці нашыя дачыненні зь любоўю.

Нашая вялікая, лёсаўтваральная любоў да гэтай зямлі вельмі часта аніяк не зьвязаная з нашым пачуцьцём да беларусаў. Беларусь — наша любоў, наш сьпеў, нашая залатая мроя, наш лёс, наш сьветлы сон і г. д. Але мы ня любім беларусаў.

Ва ўсходняй традыцыі на велікоднай ютраці чытаецца казаньне Яна Залатавуснага, які гаворыць: прыходзьце ўсе, першыя і апошнія, хто пасьціў і хто не пасьціў, працавітыя і лянныя — месца ўсім хошчэ! Велікодную ідэю аб'яднаньня ўсіх у адной вялікай радасьці, у адным памкненьні можна накласьці на беларускую сытуацыю. Аб'яднаньне беларусаў на духоўнай ды сацыяльнай глебе... Беларусі. Любіць Беларусь у сабе і ў іншых. Любіць усіх, каму дарагая Беларусь, такімі, якімі яны ёсьць, незалежна ад поглядаў, перакананьняў, гістарычных ведаў ці абранага правапісу.

З простае ідэі палюбіць беларусаў так, як мы любім Беларусь, аўтаматычна вынікне ўзаемапавага, а зь яе — супольная канцэпцыя краіны й дзяржавы. З гэтае плыні ніхто не выплыве сам, і мы ўсе — у адным чоўне. І вельмі добра было б разам веславаць ва ўнісон.

Паводле naviny.by

Дзякуючы каму на вуліцах ужо можна часам пачуць беларускую мову

«Літаратура і мастацтва» зноў намёкамі загаварыла пра русіфікацыю.

Тэмы палітычных свабодаў ці правільнасці эканамічнага курсу застаюцца забароненымі да абмеркавання ў дзяржаўнай прэсе. Ня знойдзеш там інфармацыі, колькі мультфільмаў пераклалі на беларускую мову за дванаццаць гадоў. На гэтым фоне смелай выглядае ўжо сам факт дыскусіі ў лукашэнкаўскай газеце «Літаратура і мастацтва» на тэмы становішча беларуска-і расейскамоўных літаратараў у Беларусі.

Спачатку ў №3 «ЛіМу» (18 студзеня) прадстаўніца магутнага клану Шамякіных Марыя выказвае заклапочанасць станам беларускай мовы ў Беларусі. «Можа, таму і гібее беларуская мова, што яна зробілася інструментам для аналізу самой сябе?» — пакручаста ставіць пытаньне яна. «Калі беларуская літаратура не павінна быць абавязкова і выключна беларускамоўнай, бо такой ніколі і не была, то беларускае тэлебачаньне якраз павінна гучаць па-беларуску, а ў нас — усё наадварот», — кажа спадарыня Шамякіна ў сваім артыкуле, вымушаная прыкрываць свой горкі пратэст супраць татальнай русіфікацыі клопатам пра... узбагачэньне літаратуры Беларусі «за кошт твораў небеларускамоўных, а ў першую чаргу — рускамоўных пісьменьнікаў».

Ня вытрымаў Леанід Галубовіч — калісьці геніяльны паэт, а цяпер штатны крытык зацуглянага «ЛіМу». Рэцэнзуючы Ізяслава Катлярова, Л.Галубовіч

(№ 5, 1 лютага) зьвяртаецца да даследчыка расейскамоўнай літаратуры Беларусі Анатоля Андрэева: «Інстынкт нацыянальнага захаваньня перасіліць рэфлексіі самавынішчэньня. І як вы, спадар Андрэеў, не назавісеся — беларускім рускамоўным літаратарам ці рускім літаратарам Беларусі — вы ўсё адно будзеце ў гэтай дзяржаве і ў гэтага чытача *другасным* літаратарам». На думку Л.Галубовіча, гэтая другаснасьць не зьвязаная ані зь якасьцю, ані з тэматыкай твораў расейскамоўных літаратараў, але выключна з тым фактам, што ў Беларусі яны пішуць па-расейску.

Зараз жа да дыскусіі далучыўся студэнт Сяргей Макарэвіч (№ 6, 8 лютага). Што не дазволена Юпітэру, тое дазволена студэнту. Ён напісаў прамарасейскамоўныя пісьменьнікі набылі ў Беларусі шырокую аўдыторыю ў выніку савецкай палітыкі. У пытаньні «рускай»/«рускамоўнай» літаратуры Беларусі ён схіляецца да апошняга азначэньня.

Тут не змаўчалі «рускамоўныя» аўтары. У сваім артыкуле (№ 11, 14 сакавіка) Юры Фатнеў заступаецца за А.Аўруціна, параўноўваючы расейскую паэзію ў Беларусі зь Нямігай, загнанай у трубы. На ягоную думку, калі гэтая «Няміга» й прарываецца, некаторыя прагнуць зноў загнаць яе ў трубу. «Творчасць найбуйнейшых рускіх паэтаў замоўчваецца гадамі. Затое шырока адзначаюцца стогадовыя юбілеі вясковых гра-

фаманаў, якія рыфмавалі так: «Гэта ж ня Эма — цэлая паэма», — сьцьвярджае аўтар.

Анатоль Андрэеў у тым жа нумары газеты параўноўвае погляды Л.Галубовіча з «кодэксам літаратурнага скінхэдзіка» і называе расейскую літаратуру «фактарам разьвіцця, а магчыма, і гарантыяй існаваньня беларускай літаратуры». «Ці ўпэўнены ЛеГАЛ, што ён робіць беларускай літаратуры і культуры неацэнную паслугу, заганыючы іх у ізаляцыянізм?» — піша А.Андрэеў.

Аўтары дыскусіі ўжываюць не навуковыя (недаступныя) ці палітычныя (несанкцыянаваныя), а амаль выключна публіцыстычныя аргумэнты, часта эўфэмізмы і намёкі. Так, у № 12 (ад 21 сакавіка) Ціхан Чарнякевіч сьцьвярджае, што «беларускі нацыянальны код сьцёрты яшчэ некалькі пакаленьняў таму». Ц.Чарнякевіч бароніць Л.Галубовіча, называючы яго «летуценнікам», якому «зусім не культуралягічна баліць (??) гэта ўсё, таму і вырваліся такія жорсткія (sic!) словы». «І такіх, каму баліць, ня надта многа, — піша сп.Чарнякевіч, — але менавіта яны ўжо сто гадоў ствараюць *ex nihilo* беларускі дыкурс, нягледзячы ні на што. І толькі дзякуючы ім на вуліцы ўжо можна часам (sic!) пачуць беларускую мову». Аўтар, вядома, ня хоча дазволіць сабе меркаваньне, чаму ўкраінскую мову на вуліцах Кіева ці літоўскую на вуліцах Вільні

можна пачуць ужо і ня часам.

Урэшце, у бой уступіла цяжкая артылерыя савецкае школы — акадэмік Уладзімер Гніламёдаў, а таксама паэт Юрась Пацюпа (абодва — у №15).

На думку акадэміка, «і рускамоўнай, і рускай літаратуры Беларусі бракуе моўнага асяродзьдзя, народнай моўнай стыхіі». Асьцярожны акадэмік заклікае літаратараў да яднаньня. «Дый навошта нам — рускамоўным і беларускамоўным пісьменьнікам — дзяліцца? У нас агульная зямля, агульныя жыцьцёвыя каштоўнасьці, агульныя радасьці і праблемы...» — сьцьвярджае ён.

Юрась Пацюпа лічыць другаснасьць таленту і другаснасьць культурнай прыналежнасьці прыныпова рознымі рэчамі. «Купала і Колас менш сьлынуць, толькі мы іх не памяняем — ні на Міцкевіча, ні на Шэкспіра, ні на Бродзкага...» — мяркуе аўтар. Сп.Пацюпа лічыць другаснай на тэрыторыі Беларусі саму расейскую мову, якая бытуе тут ня больш за дзьвесьце гадоў. На думку аўтара, у расейскамоўных талентаў, на кшталт Шклярэўскага, няма канфлікту зь беларускай літаратурай. «Але, падобна, некаторыя «туэйшыя рускамоўныя», не здабыўшы ляўраў ані Борхеса, ані Шклярэўскага, надумаліся стаць клясыкамі больш пакручымым спосабам — правёўшы «зачыстку» беларускіх земляў ад беларускамоўных «графаманаў», — грыміць сп.Пацюпа.

Антон Тарас

Забі ў сабе Сакрата!

ВІКТАР ЖЫБУЛЬ

Учора ці пазаўчора —
ня памятаю ўжо калі —
мне здаўся халодным мой горад.
Я ўзяў — і яго спаліў.
У гурбах ягонага попелу
цяпер мне ўтульна й цёпла.

Калі было мне тры гады —
я браў з налёту гарады.
А з тых часоў, як пасталеў,
ніяк не заваюю хлеў.

ЦЯЖКІ ВЫПАДАК

Аднойчы мне здалося,
што ад мяне нічога не засталася.
І не было ў каго запытацца:
«А што ж ад мяне павінна застацца?»

Думаў: зараз прыляціць натхненьне,
а яно прыпёрлася на мыліцах.
Атрымаць хацеў задавальненьне,
а задавальненьня не атрымліваецца.

Ёсьць людзі блізкія,
а ёсьць і проста недалёкія.
Але найгорш —
калі два ў адным.

Я працягнуў руку дапамогі,
а мне ў адказ працягнулі ногі.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Вера Бурлак і Віктар Жыбуль падчас прэзэнтацыі кніжкі «Забі ў сабе Сакрата!» і выдавецтва «Галіяфы» 30 траўня ў Доме літаратара.

Дыскарыя «Наша Ніва»

ДЖЭЦІ

Phantom of the literature

Шукайце ў дыскарыях і ў незалежных распаўсюдніках

Запусьцілі мы ракету.
Быў Сусьвет — няма Сусьвету...

ЧАМУ Я ВЭГЕТАРЫЯНЕЦ

Я С А М
М Я С А

МАНАВЕРШ

Рэчаіснасьцю тут і ня пахне...

Вера «Джэці» Бурлак — дэклімацыя

Дзьмітры Дзьмітрыеў — ідэя, рэжысура, падбор музычнага суправаджэньня, мантаж

Ягор Маёрчык — запіс

Натальля Павалева — дызайн

ВЕРА БУРЛАК

ЛЕТАПІСНАЕ

Я чакаю. Мяне папярэдзілі.
Я цалую знутры тваго скронь.
Ты навокал мяне, я ў сярэдзіне.
Я — зьмяя ў тваім чэрапе, конь.

Яна ведала, чым усё скончыцца.
Рамантычныя казачнікі пішуць ману.
Яна памылася, апынулася, заплушчыла вочы
І паклалася ў труну.

І прыйшоў Голад. І прыйшла Смага.
Захацелася «Прымы». Захацелася каньяку.
І прыйшлі дзеці: «Ма, табе блага?»
А муж усьміхнуўся і паціснуў руку.

У яго за сьпінай даўно былі крылы,
З нагавіцы раз-пораз вызіраў белы край...
І яны жылі яшчэ доўга і міла,
І ён штоночы вадзіў яе ў рай.

Навошта мне маё жыцьцё бяз Слова,
Калі Яно і ёсьць мае жыцьцё?
Вазьмі жыцьцё. Пакінь мне толькі Слова.
Яго я буду мёртвай казаць.

Яны ад'яжджалі па альфабэце
І па годзе нараджэньня.
Гэтыя паслядоўнасьці супадалі.
Апошнім зьехаў самы малодшы на «я».

**Бурлак В.,
Жыбуль В.
Забі ў
сабе
Сакрата!**
— Менск:
«Галіяфы»,
2008

Новая паэтычная кніга Віктара Жыбуля і Веры Бурлак завецца «Забі ў сабе Сакрата!». Вершы, надрукаваныя тут, — зь яе. **Прэзэнтацыя адбудзецца 29 красавіка ў Доме літаратара. Пачатак а 18-й.**

Дабро і зло ў мястэчку N.

Аляксей Бацюкоў.
Апавяданьне.

Кажуць, што пасья прыходу саветаў у мястэчка N. дзеўкі перасталі нараджаць тоўстых дзяцей. Але гэта насамрэч ад таго, што дзеўкі цяпер сталі не такія, а саветы тут ні пры чым.

«Раней, да саветаў, калі возьмеш дзеўку за нагу, яна гладкая і пахне квашанай капустаю, — расказваў старызьнік Мікітка свайму сябру Лаўрэну Крацу. — Цяпер, каб дзеўка стала гладкай і пачала пахнуць, мала ўзяць яе за нагу, яшчэ некалькі разоў трэба пакруціць яе ў руках».

Сярод усёй лухты і хлусьні, якую звычайна распавядаюць жыхары мястэчка N., ёсць легенда пра Чырвонага Краснаармейца. Гэты чалавек узьнік у мястэчку N. у адну з навальніц. У жыдоўскіх кварталах потым расказвалі, што ноччу на Мацьвея жахалі маланкі, і адна з маланак грала ў небе даўжэй за ўсіх. Такім чынам, сувязь паміж прыродным дзівам і Чырвоным Краснаармейцам прасочвалася мэтафізічная. З чырвонымі лямпасамі на галіфэ, у чырвоных пагонах і з чырвонай зоркай на фуражцы, Чырвоны Краснаармеец стаў зьяўляцца спачатку ў гарадзкім парку. Праз тыдзень яго бачылі ўжо і на Гандлёвай плошчы, і за мостам. А аднаго разу бачылі толькі ягоны бот, якога (у маёй мамы так кажуць) Чырвоны Краснаармеец пакізаў з-за дрэва.

Саветы прыехалі на трох машынах і цяпер аказалася, што саветы — гэта маленькія, палахлівыя мужчыны. Яны былі маленькімі, бо толькі маленькія людзі зьмяшчаліся ў іхныя машыны, а палахлівымі яны былі праз палякаў, што жылі ў лесе за рэчкай і пісалі ў мястэчка N. свае лісты на польскай мове. Саветы не разумелі чытаць па-польску, і таму лісты палыхалі іх і прымушалі думаць.

Саветы зачыніліся ў будынку шко-

лы, курылі там, а па начох выходзілі ў мястэчка павесіць праклямацыі. У першай праклямацыі адмянялася вайна, у другой праклямацыі адмяняліся паны, у трэцяй — жонкі. Калі скончыліся вакацыі і дзеці зазірнулі ў будынак школы, аказалася, што саветы — гэта ня толькі маленькія мужчыны, але таксама некалькі дзевак, кансэрвы і вельмі шмат фатаздымкаў. Калі на гэтыя фатаздымкі глядзелі людзі, на іх быў барадаты мужчына, а калі на фатаздымкі ніхто не глядзеў, на іх былі жанчыны перадам, задам і бокам.

Ідучы па дарозе, старызьнік Мікітка сказаў сам сабе, што цяпер яму ёсць за што палюбіць саветы. Разам з Лаўрэнам Крацам яны прачыталі трэцюю праклямацыю і пайшлі ў дом пана Самуйлёнка, каб адмяніць ягоную жонку.

Сон панны Грузьнецкай Стэфаніі, дачкі пана Грузьнецкага Адама праз адзін дзень да сыходу саветаў.

«Я сяджу на крэсьле і чытаю кнігу Аляксандра Дзюма. Па белым дзьмухаўцовым полі, высока падкідваючы капытамі, едзе шырокі амэтыставы конь. На ім сядзіць вусаты афіцэр царскай арміі з залатымі пагонамі і папіросай у руках. Ён пад'яжджае да мяне, каб папрасіць у мяне запалку падпаліць сваю папіросу. Высокае сіняе неба нахіляецца над ягонай галавой, і ён зазірае ў мае вочы. Болей мне ня бачна нічога, бо, растрывожаная яркімі водбліскамі палахлівага сонца з гульлівых залатых пагонаў, я заплюшчваю вочы і выцягваю насустрэч вусны. У гэты момант да нас падыходзіць Чырвоны Краснаармеец. «Што, і ты пакурыць хочаш? — кажа ён мне. — На, пакуры».

Лічыцца, што таямна прагны да сьмерці доктар Рамуальд Цывіс памёр пасья таго, як старызьнік Мікітка адвёз яго на могілкі і там задушыў вяроўкай. Аднак паколькі гэ-

тага цяпер ніхто ня памятае, а чалавекам доктар Цывіс быў харошым, то не, насамрэч ён жывы. Цяпер доктар Цывіс, гэтая сьветла-рудая карова, маці.

У суботу раніцай саветы павесілі на ўсіх высокіх будынках мястэчка чырвоныя сыягі, сфатаграфавалі іх і паехалі на сваіх машынах у вялікі горад M. Яшчэ было чуваць, як едуць іх машыны, калі ў мястэчка N. прыскакалі дваццаць чатыры палякі на высокіх конях і пачалі абдымаць жыхароў мястэчка, дорачы ім калян-дарыкі і жаўтавата-белыя варшаўскія газэты. Палякі ня сталі забіраць тых людзей, на чых дамах віселі чырвоныя сыягі, а проста скінулі палотнішчы на зямлю і садралі са слупоў другую і трэцюю праклямацыі. Гэта бачыў Чырвоны Краснаармеец і рэзаў нажом дошку.

Сон панны Грузьнецкай Стэфаніі, дачкі пана Грузьнецкага Адама праз адзін дзень ад сыходу саветаў.

«Высокі зеленаваты дуб. Пад дубам сяджу я. Чырвоны Краснаармеец падыходзіць да мяне і кажа, каб я распраналася, а інакш ён распранецца сам. І толькі я пачынаю распраннацца, як па белым дзьмухаўцовым полі, высока падкідваючы капытамі, едзе шырокі амэтыставы конь, а на ім сядзіць вусаты афіцэр польскай арміі з жоўтымі пагонамі і пісталетам у руках. «Не чапай гэтую дзеву», — кажа ён Чырвонаму Краснаармейцу, і страляе зь пісталета тры разы».

Увечары шаноўныя паны і пані мястэчка сабраліся ў будынку таварыства ўзаемадапамогі граць на акардэоне і патэфоне мазурскія песьні і размаўляць па-польску. Каб усіх разьвесяліць, пан Станіслаў Д. расказаў легенду пра сцэўлівага парашутыста, кожны палёт якога месцічы заўсёды блыталі з дажджыстым надвор'ем.

Душачы на могілках адной рукой старызьніка Мікітку, а другой рукой Лаўрэна Краца, пан Самуйлёнак, каб заняць час, расказваў, што ім будзе на тым сьвеце за адмену ягонай жонкі. Спачатку іх пасадзяць у кацёл. «А які гэта будзе кацёл — вось такі?» — паказаў рукамі і спытаў старызьнік Мікітка шэптам, бо яго цяпер душыў пан Самуйлёнак. «Не, вось такі», — паказаў пан Самуйлё-

нак. Старызьнік Мікітка і Лаўрэн Крац пабеглі.

Пан Самуйлёнак амаль не дагнаў старызьніка Мікітку, як раптам, прабягаючы паўз дрэва, старызьнік Мікітка паваліўся, і пан Самуйлёнак яго дагнаў. Калі б ён потым ня быў заняты, ён бы пабачыў Чырвонага Краснаармейца, а дакладней, ягоны бот, якога Чырвоны Краснаармеец паказваў з-за дрэва.

Каб развесяліць паноў і пані мястэчка на вечарыне ў будынку таварыства ўзаемадапамогі, пан Станіслаў Д. прачытаў любімы верш доктара Рамуальда Цывіса:

Поле пахне кветкамі.
Какаю таблеткамі.

Пан Самуйлёнак амаль не дагнаў Лаўрэна Краца, як раптам, прабяга-

ючы па дарозе, Лаўрэн Крац паваліўся, і пан Самуйлёнак яго дагнаў. Калі б ён ня быў потым заняты, ён бы пабачыў чырвоную анучу, якая толькі ў мінулую суботу вісела на адным з самых высокіх дамоў мястэчка N.

Зьбіраючыся на вечарыну ў будынак таварыства ўзаемадапамогі, пані Грузьнецкая Стэфанія, дачка пана Грузьнеца Адама, намазала рукі і шчокі, паліла плечы араматычнай вадой, завязала на валасах сінюю стужку і ўзяла ў рукі кнігу Аляксандра Дзюма. Стомленая прыгатаваньнямі, яна прысела на краёчак канапы, разгарнула старонкі і заплакала. Ёй было сорок восем гадоў.

У наступную суботу палякі павесілі на самых высокіх дамах мястэчка польскія сьцягі, сфатаграфавалі іх і паехалі за рэчку, страляць у лесе.

Яшчэ было чуваць капыты іх коней, як у мястэчка прыехалі саветы зь пісталетамі, вінтоўкамі і шашкамі на чатырох машынах. Усіх людзей, у каго на дамах раней віселі чырвоныя сьцягі, а цяпер не віселі, а валяліся на дарозе, яны расстралялі. Усіх людзей, у каго на доме вісеў польскі сьцяг, яны пасеклі шашкамі. Але ня трэба засмучацца чытачу праз такія сумны фінал нашай гісторыі. Калі гэтае апавяданьне ніхто не чытае, у ім напісана, што саветы не прыехалі ніколі.

Ідучы па дарозе, доктар Цывіс заўважыў, што нейкая ануча, колер якой ён ня змог зразумець, бо каровы ня бачаць чырвонага колеру, калі на яго глядзяць, заблыталася ў ягоных нагах. «Як шмат, як шмат я не пасьпеў зрабіць», — падумаў доктар Цывіс, зручна стаў над анучай і падняў хвост.

КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЕДАКЦЫЮ

Цывілізацыя, страчаная намі

Калі б у кніжных рэцэнзіях было прынята ацэньваць выданьне баламі (як гэта робяць кінакрытыкі), гэтаму са шчырым сэрцам паставіла б найвышэйшы. У кнізе ўсё: ад выбару тэкстаў і грунтоўных камэнтараў да добрай паперы і акуратнай вёрсткі дробненькім, але чытэльным шрыфтам — сьведчыць пра імкненьне зрабіць справу ідэальна. І гэта выклікае жаданьне знаёміцца зь іншымі выданьнямі «Кнігазбору».

Творы падабраныя такім чынам, што даюць яснае ўяўленьне пра творчасць пісьменьніка, яго жыцьцёвы шлях, а таксама пра шлях у гісторыі яго краю. У кнізе зьмешчаныя аповесці «Данута», «Разьвітаньне з ілюзіямі», п'еса «Канец сьвету», публіцыстыка пісьменьніка і ўспаміны пра яго.

Мусіць, не памылюся, калі скажу, што шмат для каго з чытачоў важным будзе мена-

Карпюк А. Выбраныя творы / Уклад., прадм., камэнт. А. Фядута. — Менск: Кнігазбор, 2007. — 600 с., іл. — («Беларускі кнігазбор»: Сэрыя I. Мастацкая літаратура)

іта мэмуарны складнік. Няшмат у нас выдадзена ўспамінаў пра тую міжваенную, санакцыйную Заходнюю Беларусь.

Некалі Талстой пісаў: «Прасейце ангельскую літаратуру — застанеца Дыкенс, прасейце Дыкенс — застанеца «Дэвід Коппэрфілд», прасейце «Дэвіда Коппэрфілда» — застанеца апісаньне буры на моры». Для мяне асабіста пасьяла «прасейваньня» Карпюка засталася менавіта вось гэта — выразныя, сьвежыя, яркія карціны жыцьця той цывілізацыі, якая ўжо страчаная намі, але якую нельга забываць і так хацелася б зразумець... Цалкам магчыма, працэс «прасейваньня» Карпюка прынясе іншым чытачам іншы плён — але гэты плён напэўна будзе.

Які цудоўны фільм мог бы выйсьці паводле «Дануты»!

Абавязкова трэба адзначыць выдатную працу ўкладальніка. Сп.Фядута спачатку дапамог прыйсьці да ўлады тыповаму ўсходніку Лукашэнку, а цяпер прывёў да чытача тыповага заходніка Карпюка... Эвалюцыя! Здаецца, ня толькі ягоная асабістая, але і цэлага грамадства.

ПК

Тут была майстэрня Баразны

Гэта быў старасьвецкі дом, помнік архітэктуры XIX ст., па колішняй Феліцыянаўскай вуліцы (цяпер Камасамольскай), №15. Ягоны зацішны дворык, спаўіты плюшчом, у шатах старога ясеня, па якім лазілі кацяняты, быў добра вядомы менчукам.

У гэтым будынку некалі была майстэрня мастака і мастацтвазнаўцы Лявона Баразны, аднаго зь лідэраў нацыянальна-культурнага руху Беларусі ў 1960-я. Ён трагічна загінуў пры нявысьвешчаных абставінах 15 жніўня 1972 году, акурат у дворыку пад вокнамі майстэрні. Перад забойствам Лявон Баразна рыхтаваў акцыі пратэсту інтэлігенцыі супраць разбурэння Нямігі...

Пасля тутсама была майстэрня і Віктара Шматава, славуэта гісторыка мастацтва. Пэўна, тут пісаліся ягоныя кнігі, без спасылак на якія сёння не абыходзіцца ніводная навуковая праца пра спадчыну Скарыны. Як навуковец і крытык ён дась-

ледаваў кніжную і станковую графіку Беларусі, сучаснае мастацтва.

Дом быў у выдатным стане, там змяшчалася крама швайцарскіх гадзіннікаў, за што яго называлі «швайцарскім домам». У кнізе «Памятники архитектуры Минска...» (1984), ён апісаны так: «Архітэктура фасадаў носіць парадны характар, што характэрна для галоўных вуліцаў гораду. Дом №15 складаецца з трох частак: трохпавярховой, што мае ў цэнтры праезную арку і балкон на трэцім паверсе, і двухпавярховай». Прасторнае памяшканьне на верхнім паверсе было двухсветлавым, туды, у майстэрні, трапляла сьвятло і з вокнаў на трэцім паверсе, і з даху...

Але ўнікальная пляніроўка не адпавядала ўмовам новага заказчыка. Заказчык інвэстуе ў будынак — будынак зносяць і будуць новы. Дазвол дае Камітэт па ахове гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры. Аб-

’екты з бэтона й новае цэгла замаяняюць адзін за адным аўтэнтычныя помнікі ў

Менску.

Сяргей Харэўскі, фота аўтара

«ЛіМ» крытычна пра Шніпа і Рублеўскую

Орган лукашэнкаўскага холдынгу «Літаратура і мастацтва» зьмясціў вельмі крытычныя артыкулы пра новыя кнігі Віктара Шніпа і Людмілы Рублеўскай.

Жанна Капуста абвінаваціла аўтара кнігі «Страла каханьня, любові крыж» у «аднастайнасьці». Сваю думку сп. Капуста аргументуе тым, што ў вершах Шніпа зачаста паўтараецца вобраз Храму. Прыводзіцца ажно пяць прыкладаў зь вершаў, дзе гэтае слова паўтараецца з загалоўнай літары.

Акрамя таго, некаторыя «тэматычныя паралелі» ў творчасці спадара Шніпа крытык знаходзіць «выпадковымі» й «недарэчнымі». Напрыклад, прыводзіцца ўрывак зь дзіцячых успамінаў аўтара і верш, які ідзе адразу пасля:

Ты плакаў, сьмяюся — ты жыў.

Ты бачыў Хрыста на крыжы...

«Узьнікае... пытаньне: «Што хацеў сказаць аўтар?», на якое я не знайшла адказу», — кажа крытык. «Мне здаецца, — заявляе аўтар артыкул, — што

паэты, якія маюць імя ў літаратуры — а В.Шніп такое імя мае, — павінны мець большую адказнасьць перад чытачом».

В.Шніп ёсьць галоўным рэдактарам дзяржаўнага выдавецтва «Мастацкая літаратура», а ў мінулым кіраваў самай газэтай «ЛіМ», таму крытыка на ягоны адрас можа быць не выпадковай.

Зьвярнула ўвагу, што нядаўна ў газэце зьявіўся артыкул з крытыкай кнігі Людмілы Рублеўскай, жонкі сп.Шніпа і аглядальніцы газэты «Советская

Белоруссия».

Нядаўна кіраўнік афіцыйнага Саюзу пісьменьнікаў Чаргінец выступіў з крытыкай «ворганаў дзяржавы», што праніклі ў пісьменьніцкія арганізацыі і падрыхтавалі «нячэсны» сьпіс сацыяльна значнай літаратуры. Хадзілі таксама чуткі пра канфлікт Чаргінца з рэдактарам «Советской Белоруссии» ў барацьбе за ўплывы.

Варта адзначыць, што ў лукашэнкаўскіх выданьнях ніколі не публікуюцца крытычныя водгукі пра творчасць асобаў, што знаходзяцца ў фаворы. Так, творчасць самога ген. Чаргінца ці Раісы Баравіковай на гэтым гістарычным этапе знаходзіць выключна пазытыўны прыём, яе заўжды бачаць разнастайнай і дарэчнай.

Антон Тарас

Гатэль з шыбеніцай?

Алесь Вялічка. Эсэ.

— **Б**ачыш шылду «Гатэль «Мураўёў»? Кажуць, з шыбеніцай будзе.

— З шыбеніцай? А не зь гільяцінай?

— Прычым тут гільяціна? У нас жа не рэвалюцыя французская здарылася.

— А што ў нас?

— А ў нас вешалі, і лісты з-пад шыбеніцы пісалі, толькі наадварот. У адваротным парадку. Так што: у падворку шыбеніца і акно нумару для напісання гэтых самых лістоў...

Такую ці блізкую да гэтай размовы пачуў я сёння на, прабачце, Савецкім пляцы, былым Стэфана Баторыя. Размаўлялі два старыя, мабыць, патрыёты беспартыйнага выгляду. Далучацца да размовы я ня стаў, але мне ўявілася, што вельмі гэта па-гарадзенску будзе: падворак як студня, трапляеш туды праз браму, сёння замкнёную, а тама-

ка сапраўды ня ведаю — шыбеніца ці эшафот папросту, каб болей адпавядаць гістарычнай праўдзе. У падворку, дарэчы, палілі кнігі на замежных мовах у хрушчоўскія часы.

Дома я разгарнуў вядомую таміну і прачытаў: «У 1847 г. Гарадзенскае губэрнскае праўленьне дае распараджэньне губэрнскай камісіі пабудавать эшафот. Так у Горадні пад непасрэдным кіраўніцтвам губэрнскага архітэктара Міхаэліса быў пабудаваны эшафот з ганебным слупам і возам». Праўда, дзеля справядлівасьці трэба сказаць, што тады губэрнатарам нашым быў гаспадзін Васькоў, а Мураўёў-вешальнік — якраз у іншы час.

Трэба ўдакладніць: адна ўстанова перабраўляе дом купца Мураўёва пабудовы 1914 году ў гатэль. Назва на фасадзе ўзьнікла толькі цяпер, значыцца, раней гаспадары яшчэ ня вызначыліся. Наступныя гатэлі, як жартуюць, бу-

дуць называцца «Сувораў», «Молатаў-Рыбэнтроп», «Сталін». Уяўляю, як у Вене ці Зальцбургу, каб спадабацца мясцовым, гатэль назовуць «Гітлер»...

Мне скажуць: але ж ты заляпіў, зусім тэндэнцыйна атрымалася. Чаму? Я дапускаю, што у Вене быў купец ці фабрыкант Гітлер, вельмі добры, прынамсі папросту багаты і беспартыйны чалавек. Так, але ён быў у тысячу разоў меней вядомы за свайго «аднафамільца». Вось і тут: хацелі, каб лепей, атрымалася як заўжды. Прозьвішча купца Мураўёва побач з гарадзенскім губэрнатарам Мураўёвым (вешальнікам), імя якога за царом мела адна з асноўных вуліц Горадні, — нішто, пра вешальніка ведае кожны беларускі школьнік.

Напісаў я гэта і падумалася мне: а раптам гісторыю яны ведаюць ня горш за нас і сьвядома шылду такую намалявалі, каб турыстаў прыцягваць ня толькі сталінскімі помнікам і «абаронай», але й вешальнікам нашым, якога царква ў сьвятыя свае запісала і не выкрэсьлівае, між іншага. Толькі якіх турыстаў?

Улада ў вадзе

Лёгкі прыступ клясычнай шызафрэніі ў дзвюх дзеях

24 красавіка на вялікай сцэне Купалаўскага ішла чарговая варыяцыя сюжэту пра звар'яцелага валадара. На гэты раз — пра швэдзкага караля. Зрэшты, усё было даволі пазнавальна: маўклівы, а дакладней — адсутны народ; наёмны забойца, затым ён атрымлівае падвышэнне на службе; дзяржаўны сакратар уе вярхоўкі з парлямэнту; эліта часткова павыкопваная, а часткова і сама строіць падкопы, але і прагінаецца пад уладу, няважна якой звар'яцела тая ні была б.

Піша **Аляксандар Фядута**.

Аўгуст Стрындбэрг дагэтуль лічыцца за аднаго з прызнаных клясыкаў сусветнае драматургіі, рэфарматара тэатру поруч з Гэнрыкам Ібсэнам і Антонам Чэхавым. А ягоны «Эрык XIV» — за адну з самых касавых трагедый сусветнага рэпэртуару. Зрэшты, Валер Расеўскі чарговага разу замахнуўся амаль што «на Ёльяма нашага Шэкспіра». Абодва бакі абышліся лёгкім сполахам і засталіся ў відавочным выйгрышы: трагедыя Стрындбэрга ўжо столькі гадоў

збірае аншылігі ў Купалаўскім і ня страчвае сваёй тэатральнай надзённасці.

Расеўскі паставіў бэнэфіс — для ўсіх.

Перадусім — для Барыса Герлавана, галоўнага мастака тэатру. Герлаван адзеў сцэну ў тое, з чым, паводле яго, асацыюецца Швэцыя — у камень і ваду. Знаўцы падказваюць, што і камень ня той, і ў спалучэнні з вадой ён уласцівы, баржджэй, Нарвэгіі, чымся Швэцыі. Але відовішча адшліфаванага да

бляску палацавага граніту, які пазелянеў ад часу ды вільгаці, наўрад ці пакіне каго з глядачоў абыякавым. Як і велізарны рухомы люстраны крыж, у якім адбіваюцца і асобы, і лёсы дзейных асобаў, і вада, якая бесьперапынна сыцяе кудысь у нябыт — як само жыццё. У вадзе плёскаюцца, пускаюць караблікі, ладзяць вясельле і рыхтуюцца чыніць злачынствы. Дзякуй Богу і драматургу, у п'есе не прадугледжаная эротыка, бо іначай, калі б на месцы Стрындбэрга быў Дудараў, мы ўбачылі б мокрыя сьпіны спакутаваных ад любові пасярод басэйну герояў.

Выключна ўдалыя касцюмы. Урэзваецца ў памяць крывавая скураная ўніформа прапаршчыка Макса (Сяргей Чуб), які насмеліўся стаць супернікам звар'яцелага караля — і які распластаўся ў сьмяротнай стоме на балотнага колеру падлозе. Шыкоўныя бела-залатыя ўбранні сям'і Стурэ — як белая вопратка і адначасова пакрывалы нявінна забітых. Відавочна анахронічнае да апісанага часу каралёўскае адзеньне — чымсьці нагадвае фрэнчы, што былі ў модзе на пачатку мінулага стагоддзя, — і скураная вопратка Ёрана Пэрсана (Мікалай Кірычэнка), які непрыхавана адчувае садамазахістскую асалоду ад блізкасці да караля і нават ад непазьбежнай як на тыя ўмовы сьмерці.

Ёран Пэрсан, чалавек з народу, які даслужыўся да высокай дзяржаўнай пасады дзякуючы адданасці і гатоўнасці праліць кроў (чужую) за свайго гаспадара (хоць, урэшце, і сваю дывадзца праліць), — «адзіны дзяржаўны муж у краіне», са словаў яго галоўнага ворага герцага Юхана (невялікая, але традыцыйна адшліфаваная акторская работа Ігара Дзянісава). У інтэрпрэтацыі Мікалая Кірычэнкі ён робіцца ня так злым геніем Эрыка (як гэта было ў Стрындбэрга), як ягоным рашучым і валявым альтэр эга. Усё, чаго нестася каралю, дапаўняе ягоны дзяржсакратар

(ён жа — і пракуратар). Ён можа і роднага пляменьніка паслаць на забойства — у імя караля. І скруціць парлямэнт у бараноў рог — дзеля караля. І нават гіне ён разам з каралём, разумеючы, што аддзяліцца ад яго і зажыць уласным жыццём ужо ня зможа. У апошняй сцэне яны застануцца ўдвох — як сіямскія блізнячкі: заб'юць аднаго, памрэ і другі.

Трагедыя Стрындбэрга — злёгка скарочаная і адаптаваная Валерам Раеўскім — будзеца прыкладна так сама, як калісь архітэктары пабудавалі былы праспэкт імя Сталіна ў беларускай сталіцы. Праспэкт спраектаваны як чарада плошчаў, нанізаных на галоўную вуліцу краіны. Раеўскі нанізаў на стрындбэргаўскі сюжэт чараду цудоўных мікрадвубояў, дзе кожны з актораў мае шанец бліснуць — словам, жэстам, мізансцэнай. Вось сыходзяцца Свантэ Стурэ (Уладзімер Рагаўцоў) і Ёран Пэрсан — і высакамерны і самаўпэўнены Стурэ ў нас на вачох ператвараецца ў ахвяру, згінаючы шыю перад вяршніком, акурат як перад сякерай ката. Вось бацька каралеўскай каханкі салдат Монс (бліскучы Генадзь Гарбук) кідае гнёўныя словы ў караля, які зьняважыў ягонае імя, — і перамагае яго, нават не адчуваючы ад гэтага асалоды. Вось каралева-ўдава (Яўгенія Кульбачная) кленчыць перад каралеўскай лярвай Карын — і столькі велічы ў гэтай каралеве, якая просіць літасьці ў лярвы — і адначасова помсціць пасынку — за зьнявагу!

Салдацкая дачка Карын Монсдотэр у выкананьні Сьвятланы Анікей робіцца, поруч з Пэрсанам-Кірычэнкам, яшчэ адным адкрыцьцём гэтага спэтаклю. У Стрындбэрга Карын ня любіць Эрыка. Праці сваёй волі яна зрабілася ягонай палюбоўніцай — і застаецца палоннай, нават стаўшы законнай жонкай. Але спн. Анікей пераконвае нас у адваротным: колькі Карын ні казала б сама сабе, што яна нешчаслівая ў сваім каханьні, — не,

шчаслівая! І кахае яна Эрыка, а ня толькі шкадуе. І ня здраджвае яна яму, паддаючыся на ўмаўленьні падступнай каралеўскай мачахі і забіраючы дзяцей ад бацькі, але ўцякае да гэтага свайго каханьня, спрабуючы не зрабіць каханага яшчэ больш няшчасным, чым ён ёсьць.

Адцёмім адразу: убачыўшы імя Сьвятланы Анікей у праграмцы, я быў спалохаўся, успомніўшы яе ў «Сымону-музыку», дзе яна абсалютна гістэрычна грала Ганну. Увогуле я не прыхільнік гістэрычных дзяўчат, тым болей — на сцэне. Але ў ролі Карын спн. Анікей выявіла незвычайны такт і дакладнасьць у выбары псыхалгічных фарбаў.

Можна апісваць і далей, выказваючы сваё захапленне ўбачаным — скажам, цалкам сабачае абтрасаньне вады ў капрала каралеўскага спэцназу Пэтэра Вэліамсана (мяне ўжо папракаюць у глядацкай прыхільнасьці да Вячаслава Паўлюця) ці «паўмілорд-паўюрыст» Юленшэрна (як заўсёды беззаганная ігра Аляксандра Падабеда). Але, урэшце, трагедыя Стрындбэрга названая імем галоўнага героя.

Галоўным героем (у сэнсе — акторам) Купалаўскага, відаць, стаў Алег Гарбуз. Перадаючы ўражаньні ад ягонага Макбэта, я ўжо выказаў свае асьцярогі: ці не пачне гэты цудоўны характарны актор штампавець венцаносных вар'ятаў з спэктакля ў спэтакль, не зважаючы на адрозьненьні аўтарскай пазыцыі і спэцыфікі вобразу? Першая дзея «Эрыка» мяне, па шчырасьці, расчаравала. Мне падалося, што Гарбуз грае ня так беднага Эрыка, як беднага Ёрыка, блазна, які з волі лёсу атрымаў карону і ставіцца да яе несур'ёзна, падзіцячы. Гэтыя інтанацыі пакрыўджанага дзіцяці ўжо гучалі — акурат у «Макбэце». Толькі там вар'яцтва авалодвала каралём пакрысе — а ў «Эрыку» Гарбуз «здае» свайго героя адразу і з усімі трыбухамі: перад намі клясычны тып чалавека, які зьдзяцінеў і тым самым

ператварыў свой палац у сцэну для трагедыі. Ён нават з склепу, дзе на ягоны загад на ягоных вачах і зь ягоным беспасярэднім удзелам толькі што зарэзалі цэлую сям'ю, выходзіць з такім выглядам, нібыта ў яго нарэшце атрымалася папоркацца ў нялюбай цацачцы і паглядзець, як жа яна ўладкаваная. Спачуваш не яму — спачуваш навакольным.

Гэта потым, напрыканцы другой дзеі, ты разумееш, што насампраўдзе ён добры, што ўсё так і было задумана — ну і няхай кароль шызік, але затое ён з народамі і народ за яго. Што праўда, калі кароль і ягоны верны служка і сябра Пэрсан ужо рыхтуюцца стаць ахвярамі дваран-змоўцаў, народу на месцы не аказваецца, і тады ўжо Эрыку-Гарбузу застаецца толькі з шчырым зьдзіўленьнем абвесьці вачыма глядацкую залю. Народ не маўчыць — ён адсутнічае як такі. Алькаголік салдат Монс, колькі ні спрабаваў бы яго граць вестуном народнае праўды Генадзь Гарбук, і ўласнага гонару абараніць ня можа — куды ж яму караля ратаваць?

Розумам я асэнсоўваю, што Гарбуз — вельмі добры актор (гэта нават у рэжымных ролях відаць). Але пазбаўленьнем швэдзкае дзяржавы ад яе караля нам даводзіцца толькі цешыцца. Што я і раблю, ня могучы зразумець: наколькі такая трактоўка супадае з трактоўкай Аўгуста Стрындбэрга і Міхаіла Чэхава, які ўславіўся акурат гэтай роляй. Маю слабае падзрэньне, што не супадае. Але раз, як пісаў Рыгор Скаварада, «всяка імеет свой ум голова», то будзем лічыць, што маё меркаваньне — толькі прыватнае меркаваньне аднаго з глядачоў, які па блату трапіў у перапоўненую тэатральную залю. А Эрыка, як на мяне, добра сыграў бы Ігар Дзянісаў. Не дзяцінецючы пры гэтым. Зрэшты, згодна з Гісторый, а ня толькі з п'есай Стрындбэрга, менавіта ягонаму герою карона і дастаецца. Калі б — ад самага пачатку!

Аляксандар Фядута, глядач

Жанчына, якая маркіруе час

Да знаёмства з Валянцінай Лойкай я лічыла, што з саломы можна рабіць толькі забавачкі ў псэўданародным стылі. Аказалася, з саломы можна асэнсоўваць жыццё.

З саломы, чароту, сена, каменьчыкаў, гліны Валя робіць настолькі стылёвыя, сучасныя, таленавітыя і нечаканыя рэчы, што гэта нават бянтэжыць. Апісваць іх не змагу — гэта трэ бачыць.

У ейнай студыі безьліч дзіўных рэчаў.

«Нядаўна зрабіла з чароту Ладу для клубу «Бронкс», — дэманструе Валя свае манументальныя спаруды. Была восень — рабіліся восеньскія выявы. Зіма запатрабавала каляднай сімволікі. На Нараджэнне Хрыстова аздобілі кашпіцу ў Сеабранцы: пасыцімэтровы саламяны анёлак лунаў ў касцёле, пазіраючы лупатымі вачыма на вернікаў і дванаццаць авечак, што зьбягалі з алтара падзівіцца на цуд Божага Нараджэння. «Самы вялікі анёлак у Менску! Не — ува ўсёй Беларусі! А можа, і ў сьвеце?» — прамאўляў ксёндз Ігар Лапук з амбону. Ідзе вясна. Будзе «Гуканьне». Трэба рабіць вясновую візію: «Марэну» на спальне, дрэўцы-птандары, птушак. Потым будзе Юр'е — Лада, Ярыла. Прыйдзе лета — будзе Купалье... І гэтак далей, і з году ў год.

Дом Валі глядзіць вокнамі на возера і на далёкія шматпавярховікі, а падворак нагадвае нейкі сярэднявечны горад: драўляныя насыцілы-тратуары, драўляныя будыначкі па пэрымэтры, будачкі, пад якімі сохнуць снапы жыта... У доме, нягледзячы на недабудаванасьць, усё абжыта: карціны, кнігі, вялізныя пукі сухой гіпсафілы пад стольлю. Валя сама спраектавала дом, сама зрабіла печы. «І цягнуць печы? Добра гараць?» — пытаюся я. — «Дзьве добрыя, аж гудуць, а дзьве не ўдаліся!»

«О тут, — адчыняе яна дзьверы ў невялічкую хатачку, — у мяне нейкі час жыў гурт «Нагуаль», о тут, — выводзіць мяне ў сад, — мы праводзілі прэзэнтацыю часопісу «Паміж», калі я вучылася ў Беларускам калегіюме».

Валя Лойка — гэта такі ўсясьвет, які рухаецца менскімі вуліцамі — ад дзіўнай Вясянянкі, дзе яна жыве, да дзіўнай Кірава, дзе працуе ў Цэнтры творчасці дзяцей і моладзі — ствараючы завіхрэньні электронаў і фатонаў і выпінаючы прастору і час.

«Час... Я згубілася ў складках часу, зьнерухомела і маўчу», — гаворыць яна,

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

сьціскаючы перад грудзьмі спрацаваныя рукі. Вельмі красамоўныя рукі.

Валя — адна з самых гоных жанчын, якіх мне даводзілася сустракаць. У прыгажосьці невыскай паставы і графічна акрэсьленых рысаў твару няма анічога ад пустаты — неабходнага складніку прыгажосьці а-ля тэлебачаньне і часопіс Elle.

Валя з тых людзей, для якіх філязофія,

думаньне — неад'емная частка існаваньня. Прычым, падалося, яна зь вельмі сымпатычных філёзафаў, якія думаюць ня толькі (а мо і ня столькі) думкамі, колькі неяк інакш. Можа, яны непшта чуюць?

«Усе свае адкрыцьці я зрабіла, калі працавала. Мне трэба многа працаваць, рабіць на зямлі, рабіць сваё рамяство — і тады прыходзяць адкрыцьці. «Я ведаю

АГОНЬ

Верасень прыйшоў
 Прышла школа
 Пустая зьнясіленая летам
 Прыпадаю да восені
 Усё ссохло
 Усё спустошылось
 Сухія трэскі лета
 Падпалю
 Распалю ў сабе агонь
 Сагрэю дзяцей
 Хай гарыць
 На год цяпла хопіць

АХВЯРАПРЫНОШАНЬНЕ

Хворага катка прынесла малая ў хату
 Я так уздыхнула
 Каток забэсьціў усё.
 Муж сышоў ад нас
 Адзінота і страх здушылі сьціснулі міне
 Балюшчыя спухлыя вочы
 Вярнуўся!
 О, дарагі! Усё цвіце скрозь боль,
 Непакісны ён і цьвёрды:
 «Усыпі ката»
 Забіць? Зарэзаць?
 Возьмем нож
 Пойдзем у гарод
 І пральем кроў
 На «алтар любові»
 2 ідыёты
 10 дзён прайшло
 Ужэ цячэ з катка
 Ужэ заслаб зусім
 А хоць усё жыццё!
 Толькі ні рабіце
 Дзеўцы
 Такіх прапановаў
 Ніколі

Мы ж не дрэвы —
 Палова ў зямлі
 Палова ў паветры.
 Не птушкі ў небе
 Не рыбы ў вадзе
 Мы можам ісьці па зямлі
 То трэба крэсьліць свой шлях

Нешто так не дае мне жыць
 Так мяшае
 А я ўсё падладжваюся
 Каб тое не скінуць
 Шаную

Не зачапіць
 Я пад ніз прарасту
 Збоку. Зверху
 Сагнуся
 Выкручуся
 Нічога
 Некі кручаны такі
 Палучаецца чалавек
 Цікавы
 Не просты
 Дзеці ў лесе
 Цікавы кручок знойдуць —
 Дзівяцца
 Трэба здзіўляцца
 У гэтай эмоцыі вялікая ўлада
 Я ёй служу
 А вот скінуць усё
 Каб не мяшало расьці роўно
 Стаць простым чалавекам
 Аднолькавым.

Не варушуся
 Урасла
 Парушуся
 І боль раблю
 Усім
 Хто побач
 (далёкім не)
 Паверхневы боль

ГЭТО ГРЭХ

Грэх — гэта не дрэннае
 А дрэнна зробленае

СПАКУСА

Шмат ежы
 Чалавеку трэба цяраць
 Стрымлівацца
 Мало нам цяраць
 Дык не — спакусы нарабілі
 Змардаваная воля
 Чуць прыдрэмле
 І прагнеш грошай
 Усе даўно і моцно
 Прагнуць грошай
 Як то вылезьці
 З натоўпу?

ВІД ЗЬНІЗУ

Праект катэджа
 Пляную зверху
 Дыктат прасторы

Дыктат паводзін
 Я праектую

Праект катэджа
 Пляную збоку
 Каб быў прэстыжны
 Каб быў на зайздрасьць
 Я праектую

Праект катэджа
 Пляную з цэнтру
 Каб было добра
 Было ўтульна
 І цеплыня

Праект катэджа
 ...
 Гляджу я знізу
 Даўно ўжэ знізу
 І бачу небо
 І толькі небо

СЯМ'Я

На край сьвету за табой?
 Нашто ты клічаш міне на край
 Хлопец?
 Чаму ты ўсё на краі
 Я ж не магу туды
 Я не друг табе
 Я — дзеўка
 Я шукаю цэнтру
 Не турбай міне
 Бо ўрастаю
 Пускаю карэні

КРАХ МАРАЛІ

Трэба
 Кожну
 Работу
 Рабіць
 Добра
 Мэталам чэкано дзіцяці і мужу мараль
 Памёр кантралёр з Кастрычніцкай
 Адхлынула —
 не трэба
 не кожную
 не работу
 не рабіць
 не добра

Я сплю з сумкай
 Валаку яе ў пасьцель
 Бо там усё мае
 І ўсё можа спатрэбіцца
 У найвялікшы момант асалоды —
 Падумаць перад сном

нешта, чаго ня ведае ў сьвеце ніхто. Мне кажуць — напішы. Не. Будзе вусна. О гэта жанр!» — усміхаецца яна.

«Я раблю рэчы з саломы. Яны нявечныя, — тлумачыць Валя. — Я не насымачу на Зямлі. Вось карціны, скульптуры, іх трэба захоўваць, будаваць ім памяшканьні». Гэтая адказнасьць перад вечнасьцю, мусіць, сямейная рыса ў Лойкаў: ці не таму брат Валі Генік Лойка штогод

ладзіць фэстывалі скульптур зь пяску? Велічная писаная Рагнеда, велічныя пясчаныя князі, велічныя пясчаныя цмокі рассяпаюцца пад дажджамі і вятрамі...

«Мая бабуля ведала ўсё (за рэдкім выключэньнем). Я ня ведаю нічога (за рэдкім выключэньнем). Бо не стае мне веры, што сучасны шлях цалкам слушны».

Ня вельмі часта Валя піпа. Як назваць тое, што ў яе выходзіць, — ня ведаю.

Вершы? Можна. Часам у сямі словах яна выкажа столькі, колькі ня скажуць цэлыя тамы. Да гэтай сэнсавай і вобразнай напоўненасьці мае дачыненне і мова Валі — гарадзенская гаворка, ненармаваная і жывая, безабаронная перад вечнасьцю.

Маю гонар і ўдачу прадставіць вам Валю Лойку, жанчыну, якая ўмее маркіраваць час.

Наталка Бабіна

Перачытваючы Дубаўца

Піша Зьміцер Панкавец.

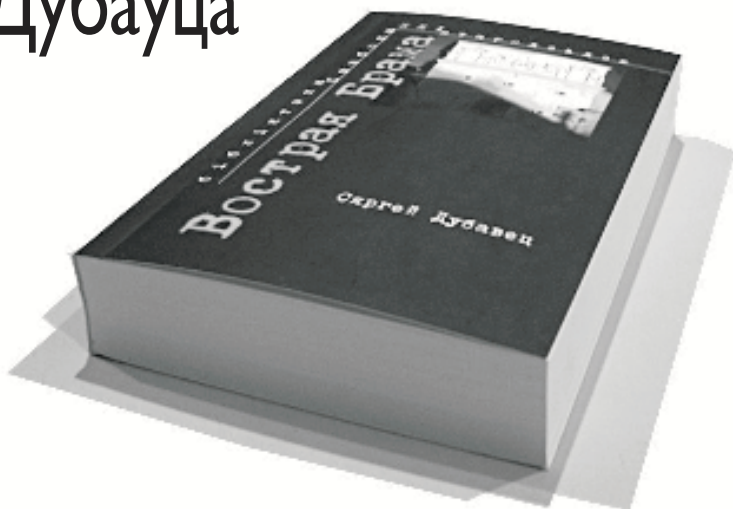
Добра памятаю, як, будучы яшчэ старшаклясьнікам, я зь нецярпеньнем чакаў нядзелі. І далёка ня толькі таму, што гэта быў адзіны выходны за тыдзень. Проста я ведаў, што ў гэты дзень а 19:00 у этэры радыё «Свабода» прагучыць чарговы выпуск «Вострай Браны» Сяргея Дубаўца. Колькі нэрваў і цяплення згаралі за той час, пакуль на патрэбную сярэднюю хвалю 612 кілягерц удавалася настроіць прымач.

Кожную перадачу я запісваў на магнітафонную стужку і цягам наступных сямі дзён яшчэ некалькі разоў пераслухоўваў, ледзьве не канспэктуючы. Будучы дапытлівым падлеткам, я шукаў адказы на пытаньні пра Беларусь і сьвет, якія нельга было знайсці ў школьных падручніках, а таксама ў кнігах зь вясковай бібліятэкі. І я знаходзіў іх у Дубаўца. Не памылюся, калі скажу, што ў значнай ступені мой сьветапогляд сфармаваўся акурат дзякуючы «Вострай Бране».

Дакладна памятаю, што нават пра існаваньне газэты «Наша Ніва» я даведаўся акурат з «Вострай Браны», з праграмы, прысьвечанай 10-годзьдзю аднаўленьня «НН». Пасьля знайшоў тую газэту ў барысаўскіх шапіках, аформіў падпіску.

Пасьля мною былі прачытаныя «Дзёньнік прыватнага чалавека» і «Русская книга» Дубаўца, хацелася нечага больш фундаментальнага, аднак такой кнігі ў аўтара не было.

У 2005 годзе радыё «Свабода» ўсё ж выпусьціла 500-старонкавы томік выбраных перадач з сэрыі «Вострая Брама». Кніжка адразу аказалася ў маёй бібліятэцы, але чамусьці тады чытаць яе не наважыўся. Халера яго знае, можа, баяўся зірнуць на прадстаўленьня тэксты іншымі вачыма, што магло б прывесьці да разбурэньня пэўных жыццёвых арыентаў і каштоўнасьцяў. Даруйце за параўнаньне, але гэта як праз шмат гадоў убачыць сваё юначасе каханьне. Пачынаеш бачыць, што і гэта ў чалавеку ня так, і вось тое, і гэна. Як бы тое ні было, але рукі дайшлі да сінга томіка «Вострай Браны» толькі гэтай вясной.

Зборнік пачынаецца з праграмага эсэ «Вострая Брама і Курган Славы». Дубавец ставіць знак процістаяньня між двума вызначальнымі для беларусаў месцамі. Курган Славы — сымбаль Беларусі савецкай, знак «чужой» для нас Другой сусьветнай, і Вострая Брама — сымбаль беларускай Беларусі, апеты Багдановічам у славу таі «Пагоні» і многімі іншымі паэтамі.

Мне падаецца, як на сёньняшні момант, то Курган Славы і надалей можна разглядаць як пэўны сымбаль эпохі, у якой мы жывем. Ужо пазьней за напісаньне гэтага эсэ дзяржаўныя ідэалёгі вырашылі, што гісторыя Беларусі павінна пачынацца не з 1917 году, а з часоў апошняй вайны. Таму на фоне ўсіх гэтых парадаў вэтэранаў, кінафільмаў «60 мирных лет» і афіцыйнай трэшавай паказухі на тэму Вялікай Айчыннай Курган Славы толькі замацоўвае свае пазыцыі ў нашых глудзах.

Што да самой Вострай Браны, то за апошнія 10 гадоў яна ня стала для нас бліжэйшай, і ня толькі праз дарагія шэнгенскія візы, за якія трэба заплаціць, каб палюбавацца на гэты помнік архітэктуры. Нават сама ўжо Вільня абсалютна ня ўпісваецца ў беларускі кантэкст. Нават культ Маці Боскай Вастрабрамскай за апошнія гады пасыпяхова замяніўся на культ Маці Божай Будслаўскай. У пілігрымкі да якой беларусы ідуць з розных краёў, у тым ліку з Вільні. Вострая Брама, як і сама Вільня, фактычна цалкам перастала апявацца ў беларускім прыгожым пісьменстве, як і вёска. А з гэтага вынікае, што

справядліва пад сумнеў ставіцца старая, раньнедубаўцоўская формула Беларускай: «Мова, вёска, Вільня». Вёска вымірае, Вільня за калючым дротам дзяржаўнай мяжы, застаецца толькі мова. А месца Вострай Браны як сымбаль ў беларускай літаратуры і жыцці застаецца вакантным, яшчэ нікім не занятым. Дзе знайсці новага спарынг-партнёра для Кургана Славы. Можа, зноў адкажа Дубавец?

«Ружовы туман» ставіўся пад сумнеў многімі. Здаецца, і сам Дубавец пачаў рэабілітоўваць адзін за адным беларускіх савецкіх пісьменьнікаў. Ясная справа, што ня тых, чые прозьвішчы мы ведаем толькі дзякуючы падручнікам па беларускай мове, дзе сказы зь іхных твораў зьяўляюцца прыкладамі ў пэўных практыкаваньнях, напрыклад, як правільна расставіць знакі прыпынку. Дубавец жа вяртае сапраўды таленавітых твораў. Такіх, скажам, як Танк. Напрыклад, мяне шчыра дзівіць, што ніводнае эсэ Дубаўца пра Танка так і не ўвайшло ў кнігу. Як для мяне, то яўнае ўпушчэньне.

У падарожных нататках з Вашынгтону Дубавец паўтарае караткевічаўскае, што Бог даў нам самае прыгожае месца на зямлі, а таксама самых прыгожых людзей, а для раўнавагі даў і найдурнейшае начальства. Зрэшты, як паказваюць нататкі аўтара ўжо зь Лёндану, і самі беларусы не сьвятаты істоты зь німбаі і крыльцамі, бо «нянавісьць працяла нашу плоць і кроў».

Каб ненавідзець нечага, трэба перажыць моцныя эмоцыі, але ў праграме пра дзіцячыя пахаваньні

Дубавец разважае пра фэномэн беларускай безэмацыйнасьці, якога няма ў суседніх з намі народаў. Ці ўсё ж нянавісьць і безэмацыйнасьць не выключаюць адно аднаго?

Дзіўным чынам, але Дубаўцу ўдаецца вярнуць у сучасны беларускі культурны кантэкст часткова ўжо забытых зорак заходняй маскультуры — Сэлнджэра, Кізі, Прэсьлі, Пэгі Лі. І амаль у кожнага ён спрабуе адшукаць беларускія карані, што часам выклікае толькі ўсьмешку.

Аўтар вяртае нам з забыцця гісторыю Панарскай бітвы і культурнага героя Вільні XIX стагодзьдзя паэта-вар'ята Яцака Крышталевіча. Нават Лукашу Бэндэ аддаецца важнае месца ў кнізе. Але спроба зрабіць сэнсацыю са «знойдзенай магіль» Каліноўскага выглядае ненатуральнай.

Неадназначным падаецца сьнянны і процівага казакоў, як поўных нелюдзяў, і Януша Радзівіла, як прадстаўніка беларускага арыстакратызму. Варта толькі капнуць крышачку глыбей у гісторыю, як можна ўбачыць і ўсю спрэчнасьць асобы самога Радзівіла, хаця казакоў гэта зусім не апраўдвае.

Добра памятаю, як пасля прэзыдэнцкіх выбараў 2001 году ратаваўся ад хандры і дэпрэсіі «Восеньню патрыярха». Спачатку Дубаўцовай, пасля маркесаўскай. Зрэшты, нашы літаратары так і не прыслухаліся да Дубаўца. Мала хто зь іх адлюстравуў у вялікім літаратурным творы наша жыццё пад дыктатурай (рэдкае вынятка склалі Васіль Быкаў з «Аўганцам» — яшчэ да артыкула Дубаўца, хоць раман быў надрукаваны па сьмерці аўтара, Падгол з «Куляй для

прэзыдэнта» ды Бабіна з «Рыбіным горадам»). Большасьць па-ранейшаму разглядае рэжым згодна зь перакананьнем: «Вось-вось ён лясьне. Ненадоўга». А ўжо чатырнаццаты год ідзе, тым ня менш.

Не, кніга мяне зусім не расчаравала. Хутчэй, наадварот. Дубавец удала і таленавіта правакуе чытача на пэўныя дыскусіі і разважаньні, а ягоня гіпотэзы цяпер зусім не выглядаюць за ісьціны. З Дубаўцом часта не пагаджаецца, але чытаеш кнігу ад першай да апошняй старонкі, ужо каб падыскатаваць, паспрачацца з аўтарам. Сьнянны «Вострая Брама» для мяне ня кніга ўнівэрсальных адказаў, а наадварот кніга пытаньняў, на якія наўрад ці магчыма знайсці ўнівэрсальныя адказы. Зрэшты, гэта ня значыць, што іх ня трэба шукаць. Дубавец шукае.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Аляксееў А., Лукашэвіч А. Спадчына Беларусі. Скарбы. Альбом. На беларускай і англіскай мовах. — Мінск, УП «Мінская фабрыка каляровага друку», 2007 — 320 с.: іл.

Выдатнае вялікафарматнае выданьне, з лаканічным тэкстам і цудоўнымі ілюстрацыямі, падрыхтаванае супрацоўнікамі Белтэлерадыёкампаніі пры спрыяньні шэрагу грамадзян і арганізацый, беззаганна падыходзіць для шырокага падарунку, а таксама для супакаеньня нэрваў пасля прагляду некаторых праграм Белтэлерадыёкампаніі.

Ахроменка У., Клімковіч М. Янкi, або астатні наезд на Літве: кінараман-фарс. — Мінск: Медісон, 2007. — 244 с.

Новы раман вядомага дуэта беларускіх буржуазных літаратараў, адзін з бэстсэлераў гэтага году.

Зубрыцкі Э. Суэма: аповесць-тэтралёгія, вершы, баллады. — Мінск: Кнігазбор, 2008. — 292 с.

Зубрыцкі Э. Сьцяблінка баравая: кніга вершаў. — Мінск: Кнігазбор, 2007. — 236 с.

Дзьве кнігі літаратара зь Верхнядзвінску, якія яшчэ раз падцвярджаюць: Беларусь — краіна паэтаў. Паэтаў-скальдаў, якія жывуць, як пішуць і пішуць, як жывуць.

Маракоў Л. Запісы забітага кантрабандыста: апавяданьні, абразкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008 — 270 с. — (Сучасны беларускі дэтэктыў)

Новая кніга з сэрыі, асновай у 2004 г. Выпуск выданьня ажыццёўлены па заказе і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Рэдакцыйны савет: М.І.Чаргінец — старшыня Камісіі па міжнародных справах і нацыянальнай бясьпецы Савету Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь; В.С.Камянкаў — старшыня Вышэйшага Гаспадарчага Суда Рэспублікі Беларусь; А.С.Шчурко — першы намесьнік міністра ўнутраных справаў Рэспублікі Бе-

ларусь; У.А.Мачульскі — дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура»; В.А.Праўдзін — першы намесьнік старшыні СПБ.

Пазыняк Г. Беларусь у сэрцы. — Варшава—Нью-Ёрк—Вільня: Таварыства Беларускай Культуры ў Летуве, 2007. — 240 с.: іл.

Кніга жонкі і паплечніцы Янона Пазыняка — зборнік яе ўспамінаў і артыкулаў, якія ўнаўляюць падзеі апошніх гадоў Савецкага Саюзу і пэрыяду станаўленьня незалежнасьці і да нашых дзён. Маса фактаў, спробы аналізу. А яшчэ гэта — гісторыя каханьня.

Яковенко Н. Вступ до історії. — Київ, Критика, 2007 — 376 с.

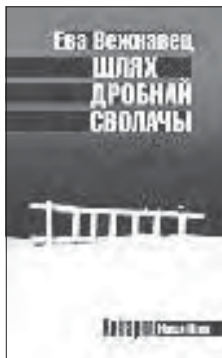
Новая кніга вядомага украінскага гісторыка, прафесара Натальі Якавенка, у якой захапляльна (як заўсёды ў гэтых аўтаркі) распавядаецца пра гісторыю гісторыі — ад узнікненьня гэтай навукі да нашых дзён.

ПК

з ь б я р ы « К н і г а р н ю « Н а ш а Н і в а »

Артур Клінаў.
Малая
падарожная
кніжка па
Горадзе Сонца.
Раман

Ева Вежнавец.
Шлях
дробнай
сволачы.
Апавяданьні

Валянцін Тарас.
На высьпе
ўспамінаў.
Мэмуары

ш у к а й ц е ў к н і г а р н я х і ў н е з а л е ж н ы х р а с п а ў с ю д н і к а ў

Быліны-ўспаміны

Смажаньне вепрукоў пад жніво (па-партызанску). Успаміны, трохі з нагоды спрэчак вакол крыжа ў Дражне.

У сярэдзіне ліпеня 1943 году, пад жніво, у нашу невлякую, двароў на дваццаць пяць, вёску завітаў атрад партызанаў зь Любаншчыны. Чалавек трыццаць, а мо і болей. Усе пры зброі. Акрамя вінтовак мелі ўжо і два аўтаматы ППШ, ручны кулямёт. І калі раней, вясною, абшшоўшы за ноч навакольнае вёскі ў пошуках ежы і вопраткі, партызаны на дзень зніклі ў недалёкім лесе, то цяпер вырашылі кватараваць, хоць ад нашай вёскі да нямецка-паліцэйскага гарнізону ў вёсцы Вясяе было ўсяго восем кілямэтраў. Тым летам купанты вельмі рэдка зазіралі сюды, магчыма, не хацелі рызыкаваць, бо партызаны ўжо кантралявалі дарогі, што вялі са Слуцку ў глыбіню.

У нашу хату падсялілі двух маладых хлапцоў, якія, мяркуючы па іх гамонцы, былі тутэйшымі, случкамі паводле нараджэння. Раніцай маці налівала ім па кубку малака, наразала хлеба, яны насыпх сьнедалі і зніклі да палудня, а то і на цэлы дзень. Іх гасячваньне ў хаце пазбавіла маці неабходнасьці амаль штоночы чуць з двара грукат у дзверы і такі ўжо звыклы грубы покліч: «Хозяйка, открой!» Звычайна партызаны, незнаёмыя, заходзілі без

прывітальнага слова, адразу пачыналі шныраць па ўсіх кутках, заглядаць пад ложкі, у падпечак — шукаючы хатніх рэчаў і самагону. Калі нічога не знаходзілі, з лаянкай выходзілі.

А гэтыя два кватаранты з трафэйнымі нямецкімі карабінамі патрабавалі толькі ежы, хоць запасаў прадуктаў у хаце было небагата, бо едакоў, з улёкам шасьцярых малых дзяцей і бацькоў, было восем. Неяк надвечоркам кватаранты загадалі бацьку запрагаць каня. На пытаньне, куды яны зьбіраюцца ехаць нанац, адказ быў кароткім: «Не твая, бацька, справа, куды трэба, туды і махнем, а каня раніцай вернем». На сьвятанні, яшчэ да ўзьходу сонца, вярнуліся, заехалі ў двор: на драбінках, засьцеленых саломай, ляжаў чорны вярток кіляграмаў ня меней за сто пяцьдзесят з прастрэленай ля вуха галавой. Партызаны далі бацьку назва: асмаліць сёння ж, частку сьвежыны пакінуць ім, бо на абед будуць прыходзіць яшчэ два іхныя хлапцы, астатняе мяса яны раздадуць па хатах, дзе кватаруюць партызаны. Паралі нашай маці сыпачы паболей боханаў хлеба. Бацька пацікавіўся, дзе яны ўпалывалі такога вепрука. Назвалі прыгарадную вёску Падзера. Адтуль, маўляў, прывезлі хлапцы яшчэ аднаго. А каб жыхары вёскі ня чулі стрэлаў, забівалі вепрукоў зь пісталету, на рулю якога насаджвалі глушыльнік. А гаспадару двара наказвалі, каб нікому

з суседзяў і слова не сказаў пра іхныя начны візыт да яго. І той маўчаў.

Смаліць трафэйнага вепрука ў двары было небясьпечна, бо пры ліпеньскай сьпёцы ды пад вецер іскры маглі трапіць на саламяную страху. Таму бацька выбраў месца пад суседзкай старой грушай-дзічкай, дзе зелянела трава, і адкуль было далекавата да хаты і хлявоў. Бацька прынёс з гумна куль выбранай яшчэ з мінулай восені жытнёвай саломы і праз нейкую гадзіну асмаліў вепрука і разьдзелаў яго так, як навучыўся з маленства, калі рос з сястрой пасяля заўчаснай сьмерці бацькі.

Атрад прастаяў у вёсцы тры дні, за гэты час вандроўкі партызанаў у прыгарадных вёсках па сьвежыну паўтараліся два ці тры разы, але трафэй разгрузалі ў іншых дварах. А паколькі сьпёка днём не спадала, то мяса, якое бацька пакінуў для дваіх кватарантаў, пачало псавацца. Склепа на падворку не было, а яшчэ і вельмі блізка ад паверхні зямлі стаяла вада. Выйсьце ён адшукаў, апусьціўшы вялікае драўлянае вядро зь мясам у калодзеж, у прэтык да вады.

На абед за стол садзілася чацьвёра едакоў пры зброі. Маці падавала дзьве ці тры патэльні смажанкі з цыбуляй, міску нарэзанай квашанай у бочцы капусты. Наразала бохан хлеба і госьці з апэтытам уміналі, нярэдка пад пляшку недзе набытага самагону.

І ўсё ж калодзеж — ня склеп і не халадзільнік, а таму і нашы кватаранты, пасяля ўжываньня заляжалага мяса, сталі часыцкам бегаць за хлёў у малінінкі. З паносам. У выніку рэшту мяса бацька аддаў суседзкім сабакам.

Неўзабаве атрад, нічым асаблівым не праявіўшы сябе ў баявых справах, хіба што на чыгунцы паблізу разы два падарваўшы некалькі дзясяткаў рээк, адбыў на месца сваёй пастаянай стаянкі — у лясох за Любанем.

Начныя вандроўкі партызанаў па вёсках у пошуку харчовых прыпасаў ці жывёлы, а здаралася, што забірлі з хлявоў і кароваў, заканчваўся па-мірнаму, зь няшумным адстрэлам вепрукоў. У тым годзе вясной у вёску Машчыцы да аднаго селяніна завіталі ноччу двое ўзброеных мужчынаў, якія назвалі сябе партызанамі і заявілі, што забяруць гаспадарова каня. Той стаў угаворваць іх не рабіць яму шкоды, бо без каня ён ня зможа абрабляць надзел зямлі, які атрымаў пасяля падзелу калгасу. А ў хаце жонка і чацьвёра малых дзетак. Тая адмакнулася, таўханушы ў грудзі гаспадара. А ён на гэта схаліў ськеру, што была паблізу, і раскrojіў чарапы абодвум вымагаальнікам-рабаўнікам. Апамятаўшыся, зьбег зь сям'ёю ў горад, баючыся помсты партызанаў. І ўжо назад не вярнуўся.

Міхась Тычына, Слуцк

ВОДГУКІ

Тры лісты пра ідэалёгію («НН» № 16)

Як добра, што ёсьць такія сумленныя, як сп. Лойка, беларусы.

Мікалай

Дзякуй, шановны і сумленны Геннадзь Станіслававіч! Мне пашчасыліла вучыцца ў Генадзя Станіслававіча, я вельмі яму ўдзячны! Вы ўносілі ў маё жыццё нейкую надзею наконтак таго, што калі захаваш мову ў сэрцы — ніхто яе ў нас не адьбірае! Калі Вы былі звольненыя зь месца скульптара нашай школы, шмат людзей засумавалі... амаль што ўся наша кляса Вас вельмі паважала і цяпер паважае! Нам сапраўды не хапае Вас! Апошняя нашай з Вамі размова была размова на тэму Сыса! Крыўдна, што яна стала апошняй з Вамі, потым мяне не было ў школе некалькі дзён, а калі я прыйшоў — мне казалі, што вас звальняюць... і яшчэ прабачце, што не прыйшоў на Вашую выставу. Напрыканцы хацелася Вам сказаць, што Беларуская мова жывая, Жыве гісторыя, Жыве культура і Беларусь!

Уладзіслаў, Менск

Куплеты і прыпевы («НН» № 16)

Ня згодны з С.Будкіным. Па-пер-

шае: Лявон музыка, а ня «лідэр пакаленьня». Па-другое. Калі Вам закарцела замовіць яму палітычна правэрны марш пакаленьня(ў) не пра дробязі — пералічыце яму грошай. Толькі я ня раіў бы яму Вашу замову выконваць. Па агіткі зьвяртайцеся на БТ.

Apalonik

Усё ж такі, Будкіну — залік, а Вольскаму — ... Музыку трэба ацэньваць з пункту гледжаньня музыкі, а не змаганьня. Хаця я і не імкнуся раздаваць ацэнкі, у тым ліку Вольскаму, але заўважыў, што з большым задавальненьнем слухаю «Дом культуры» і «Пашпарт», чым «Крамбамбулі» з прыпеўкамі. Мне Вольскі больш падабаўся ў «Мроі» і N.R.M., а сёньняшні этап у яго творчасці бачу як часовы.

freihor

Сяргей, ідзіце Вы ў ЖРЭА! :) Альбом вельмі файны! Гэтакія трапныя зрэзы беларускай рэчаіснасьці, зробленыя пры гэтым па-добраму, без абраз.

Laksiej Vajciachovič

Вольскі — майстар! Думаю, Вольскаму трэба запісаць яшчэ альбом дзіцячых песень.

televital

Самыя дурныя рэчы здзяйсняюцца з сур'ёзным выразам твару — усміхайцеся, спадарства, усміхайцеся! Спдар Будкін, калі яшчэ выпадае смяяцца з дурасці — гэта варта рабіць. Нават у правакацыйнай форме.

Раман Падаляка

Вольскі — відавочны лідэр рокавай сцэны. Ён угадваў ужо цэлае пакаленьне вольных хлопцаў і дзяўчат; і яшчэ другое пакаленьне працягвае ўзрастаць пад яго, Вольскага, уплывам (я гляджу па сабе і сваім малодшым браціку, зь якім у нас розьніца 10 год). Вольскі ў музыцы (рок розных плыняў, поп, поп-сьцёб, шансон, аўтарская песня...), Вольскі ў паэзіі, Вольскі ў мастацтве (выяўленчым), Вольскі ў кіно (агучка замежных стужак), Вольскі на Плошчы, Вольскі ў АПРБ... Вольскі шмат дзе. Яго слухаюць, і становяцца беларусамі. Бо ад «Ворагам» Вольскага ідуць шуканьні СЛОВА Караткевіча, ад «Партызанскай» Вольскага — на барыкады; ад «Крамбамбулі» — да рамантызму юнацкай душы; ад «Лёгія-лёгія» — пазбаўляюцца страху... Праз тое, што той страх са сьлязьмі выходзіць зь яго. Так было са мною. Так паўляў ва ў і працягвае ўплываць на мяне просты дзядзька, мой сучаснік,

зь якім лёгка можна сустрэцца ў раёне Плошчы Перамогі і які ніколі не адмовіць у добрым слове — Лявон Вольскі. «Падаецца, што Вольскі не адчувае руху ў беларускай музыцы, ад таго і імкнецца ахапіць усе жанры...», кажа сп.Будкін. Дык Вы ж абвяргаеце гэтай тэзай самога сябе: ад таго і пхнецца паўсюль Вольскі, што ёсьць куды. У беларускай культуры столькі нязьведанага...

Юры Алейнік, Масква

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацвярджаць атрыманыя Вашых лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

**Наш адрас: а/с 537, 220050
Менск.**

**e-mail: nn@nn.by.
Факс: (017) 284-73-29**

Вялікі дзякуй

Сыцяпану А. з Асіповіцкага раёну.

Валянціне А. з Талачынскага раёну.

З.Ш. з Гомелю.

Валянціне Г. з Бешанковіцкага раёну.

Марату Ш. з Полацкага раёну.

А.Б. з Ваўкавыску.

Андрэю А., Н.Р. з Менскага

раёну.

Уладзіславу І. з Віцебску.

Аляксандру С. з Горадні.

Людміле Ж., Уладзімеру К.,

Аліне С., Іраідзе З., А.Л., Сяргею К., Аляксандру Р., І.І., Ана-

толю М., Святлане В., Уладзімеру З., Міхаілу Т., А.Б., Ла-

рысе С., Тацяне С., Тацяне В.,

Г.Л., Святлане Х. з Менску.

Шаноўныя людзі!

«Наша Ніва» шукае распаўсюднікаў для продажу газеты на вуліцах і ў электрычках. Справа выгадная і надта патрэбная.

Продаж ажыццяўляецца на аснове дамоваў.

Зьвяртацца праз тэл.:

(017) 284-73-29, (029) 260-78-32, (029) 618-54-84

Васіль Быкаў. Пахаджане. —
Менск: Логвінаў,
2008. — 176 с.

Замаўляйце кнігі
сэрыі

«Кнігарня «Наша
Ніва»

праз e-mail:
knihi@me.by

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ

Касір

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828

МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка

3012 206 280 014

Асабовы
рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты				Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"					
Агулам					

КВИТАНЦЫЯ

Касір

М.П.

ПВУП "Суродзічы", УНП 190 786 828

МГД ААТ "Белінвестбанк", вул. Калектарная, 11, Менск, код 764

Рахунак ат-
рымальніка

3012 206 280 014

Асабовы
рахунак

(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)

Від аплаты				Дата	Сума
За газэту "Наша Ніва"					
Агулам					

Каб
штотыдзень
атрымліваць
газэту,

дасылайце адрасы
і грошы за газэту.
Кошт на месяц —
8 тыс. рублёў.

1) Просім усіх
ахвотных чытаць
газэту паведамляць
у Рэдакцыю свае
адрасы і тэлефоны.
Гэта можна зрабіць
праз: тэлефоны:
(017) 284-73-29,
(029) 260-78-32,
(029) 618-54-84,
e-mail: dastauka@nn.by,
паштовы адрас:
220050, г.Менск,
а/с 537.

2) Просім у блянку
банкаўскага
паведамленьня ці
паштовага пераказу
дакладна
і разборліва
пазначаць адрас,
у тым ліку паштовы
індэкс і код
пад'езду.

Гіганцкі пажар у Берасьці

У Берасьці на тэрыторыі нафтабазы прадпрыемства «Берасьцеабнафтапрадукт» гарэў рэзэрвуар з бэнзінам. Хмары чорнага дыму віселі над Рэчыцай — раёнам на паўночным захадзе гораду. Прычынай пажару стала маланка, якая трапіла ў рэзэрвуар з бэнзінам. У ліквідацыі стыхіі былі задзейнічаныя дванаццаць пажарных камандаў. У рэзэрвуары знаходзіўся бэнзін маркі А-92. Інфармацыя пра пацярпелых у абласную службу МНС не паступала.

Крыж з воблакаў над Віцебскам

Увечары 26 красавіка, у праваслаўную Вялікую суботу, у небе над Віцебскам з'явіўся вялікі крыж з воблакаў. Па-за ім не было ні аблачынкі. Надзвычайная зьява прыцягнула ўвагу многіх месцічан. Цягам гадзіны крыж меў вельмі дакладныя абрысы, а потым растаў. Зьяўленьне крыжа ў небе

па-рознаму трактуецца ў гісторыі: як добры знак, так і дрэнны. Так, рымскі военачальнік Канстанцін у 312 г. бачыў такі крыж перад вырашальнай бітвай, пасля якога яго абвясцілі імператарам — Канстанцінам Вялікім. У 1584 г. крыж з'явіўся жыхарам Масквы. Іван IV (Жахлівы) успрыняў гэта як знак сьмерці. Ён і памёр у тым сама годзе. У кастрычніку 1941 г. вялікі крыж у небе назіралі жыхары блякаднага Ленінграду. Яны таксама ўспрынялі гэта як дрэнны знак. Затое ў 2000 г. пры асьвячэньні Храма Хрыста-Збаўцы ў Маскве таксама ўзьнік у небе велізарны крыж. Людзі палічылі гэта сымбалам адраджэньня Расеі.

Нерухомая маці, нежывы сын

У Карэліцкім раёне здарылася страшная гісторыя. Дзіцюк, што даглядаў спаралізаваную маці, сканаў. Знайшлі яго суседзі толькі на трэці дзень, калі занепакоіліся,

што таго ня бачна на двары. У памерлага было дзьве сястры, але нямоглу маці яны пакінулі менавіта на брата. Багатым на няшчасці выдаўся праваслаўны Вялікдзень на Карэліччыне. Пасьля сьвята тут памерла 14 чалавек. Некаторыя самі сабе зрабілі сьмерць.

На Менцюка заведзеная яшчэ адна справа — за крадзеж

У дачыненьні да Рамана Менцюка, які лічыцца віноўнікам буйнога ДТЗ на трасе Менск—Мікашэвічы, распачатая яшчэ адна крымінальная справа — паводле ч.2 арт.205 КК («Крадзеж, учынены паўторна або групай асоб»). Паводле МУС, ужо ва ўцёках Мянюк «паспеў абрабаваць сваю знаёмую» і абвешчаны ў рэспубліканскі вышук.

Сумны ўраджай Вялікадня

Сьветлае велікоднае

сьвята было азмрочана ўсплёскам дарожна-транспартных здарэньняў. За суботу і нядзелю зарэгістравана 90 аўтааварый. Сьмяротнымі ахвярамі гэтых здарэньняў сталі 23 чалавекі, яшчэ сто дасталі раненьні. Найбольш небясьпечныя ДТЗ учынілі нецвярозыя кіроўцы. У выхадныя ўсяго за стэрном затрымалі 554 аматараў выпіць.

У цэнтры Менску — нахабныя браканьеры

А іначай як можна назваць двух грамадзян, якія на возеры Камсамольскім проста ў межах Менску падчас нерасту лавілі рыбу сеткамі. У парушальнікаў сканфіскавалі сеткі даўжынёй 240 і 174 м. Учыненая прыродным рэсурсам страта ацэньваецца ў 5,2 млн рублёў.

У Браслаўскім раёне ў ДТЗ пацярпелі жанчына й лось

У Браслаўскім раёне на аўтадарозе Глыбокае — мяжа Латвіі, каля вёскі Ўрбаны, адбылося ДТЗ. Лось раптоўна выскачыў на шашу проста пад колы «Аўдзі А6». У выніку сутыкненьня з жывёлай пацярпела 55-гадовая пасажырка, жонка кіроўцы іншамаркі. Яна атрымала закрытую чэрапна-мазгавую траўму і страсеньне мазгоў.

Часопіс Forbes назваў 10 самых стылёвых гарадоў сьвету

Пальма першынства ў сталіцы Брытаніі. «Ніхто ня можа супернічаць зь Лёнданам і яго касмапалітычнай атмасфэрай. Траціна

насельніцтва гораду нарадзілася за межамі Брытаніі, лёнданцы зьмяшалі і выпрацавалі агульны культурны стыль, моду і кухню...» — адзначае Forbes. Праўда, ёсьць і адмоўныя бакі: гэта недастатковы ўзровень бяспекі і высокія цэны. На другім месцы Парыж. Экспэрт адзначылі ягоную рамантычнасьць, клясычны стыль і імкненьне да моды, «ня кажучы ўжо пра выдатную ежу». На трэцім месцы апынуўся Сыднэй, які лічыцца адным з найпрыгажэйшых гарадоў сьвету.

Топ 10 самых стылёвых гарадоў сьвету

1. Лёндан
2. Парыж
3. Сыднэй
4. Нью-Ёрк
5. Рым
6. Барсэлёна
7. Мэльбурн
8. Бэрлін
9. Амстэрдам
10. Мадрыд

Ад Другой ўсясьветнай цягнікі хадзілі замінаваным мостам

У горадзе Рыбнік (ваяводства Шлёнск, Польшча) на рамонтных працах былі знойдзеныя 30 кг тратылу і 14 мінамётных 120-міліметровых снарадаў. Імі былі абкладзеныя апоры мосту.

Цяпер знаходкамі часоў Другой ўсясьветнай вайны займаюцца сапэры. Мост маглі замінаваць у 1939 або ў 1945 г. Ад заканчэньня Другой ўсясьветнай замінаваным мостам хадзілі цягнікі.

МБ, СП; паводле БелаПАН, «Эўрапейскае радыё для Беларусі», «Звязда»,

wiadomosci.wp.pl,
newsru.com

PHOTO BY MEDIA.NET

Пераможца конкурсу прыгажосьці «Міс Беларусь—2008» Вольга Хіжынкова зь Віцебску. У якасьці прызу яна атрымае кватэру ў Менску.

Усяслаў ЧАРАДЗЕЙ

Усяслаў Чарадзе́й быў славутым беларускім князем. Ён кіраваў Полацкім княствам. Усяслаў быў вельмі смелы і моцны. А яшчэ ён быў вельмі спрытны: сёння з'явіцца ў адным горадзе, заўтра - у іншым...

Людзі нават казалі, што Усяслаў Чарадзе́й умее ператварацца ў ваўка ці ў сокала. Але, магчыма, у яго проста быў вельмі добры конь...

У сваім родным горадзе Полацку Усяслаў Чарадзе́й загадаў збудаваць вялікі прыгожы сабор у гонар Сьвятой Сафіі.

Цяпер Сафія Полацкая выглядае вось так:

Энцыклапедыя Капітана Танака

Капітан Танака

<http://www.tanakaland.org>

Пікасо ў Менску ў «Ноч музэяў»

Выстава твораў Пабло Пікасо пройдзе ў **Нацыянальным мастацкім музэі (вул. Леніна, 20) 17 траўня**. Выстава ладзіцца ў межах міжнароднага праекту «Ноч музэяў».

Будучы прадстаўленьня малавядомыя творы майстра — у асноўным, кераміка пасляваеннага часу. Таксама арганізатары абядаюць пано з выявай Жаклін Рок, каханай Пікасо. Раней экспанаты захоўваліся ў запісках музэю.

«Ноч музэяў» — культурнае мерапрыемства, падчас якога музэй

працуе позна ўвечары. Ідэя мерапрыемства — прыцягнуць да культуры новых наведнікаў.

Ідэя першай ночы музэяў належыць французскаму Люўру. Цяпер мерапрыемства праводзіцца больш чым у 120 гарадах сьвету.

Каб патрабіць на выставу задарма, дастаткова прыйсьці на яе апрагнутым

выключна ў белую вопратку.

Пачатак а 20-й.

АТ

ІМПРЭЗА

Драйв: Хадановіч, Шалкевіч, Жадан, Гюле, Пукст...

17 траўня ў Акадэміі мастацтваў (пр. Незалежнасьці, 81, тэатар-студыя Е. Міровіча) пройдзе пазьнічна-музычная акцыя «Драйв». Удзел бяруць пазьні Сяргей Жадан (Украіна) і Андрэй Хадановіч, пісьменьнік Павал Гюле (Польшча), бард Віктар Шалкевіч, музыкі Сяргей Пукст і Атмараві. У межах акцыі адбудзецца прэзэнтацыя кнігі Паўла Гюле «Мэрсэдэс-БЭНЦ» па-беларуску. **Пачатак а 18-й.**

КАНЦЭРТЫ

Ляпіс Трубяцкой

9 траўня гурт «Ляпіс Трубяцкой» выступае ў **менскім Палацы спорту** з праграмаю «Капітал». На разгарэ — вядомы расейскі гурт «Кіргіч». **Пачатак а 19-й.**

Тройца

17 траўня ў к/з «Менск» этна-трыё «Тройца» з прэзэнтацыяй новага альбому «Сон-трава». **Пачатак а 19-й.** Даведкі: (029) 559-67-31, 321-62-16, 350-64-76

Вечар джазу

14 траўня ў «Графіці» (зав. Калініна, 16) пройдзе вечар джазавай музыкі. Грае гурт **Swinging Time Band**. **Пачатак а 19.30.**

Т.: (029) 779-99-18, (029) 179-99-18. ICQ: 165-650-843

Рок-май

14 траўня а 19.00 у DA-club () «Рок-май» (Му rock). Бяруць удзел: **В: N: і Лявон Вольскі, Band A, ZigZag, Pomidor/OFF, Amaroka, Tarpach, «Акропаль».** Інфармацыя: (029) 601-07-69, (029) 668-58-21

UNIA

16 траўня, Daclub (вул. Б-роўкі, 22) — прэзэнтацыя дэбютнага альбому «DOLAM» мадэрн-фольк гурту UNIA пры падтрымцы сяброў і гасцей. Даведкі: (029) 505-67-27, (029) 259 73 25, (029) 760-59-32, (029) 123-35-27.

ВЫСТАВЫ

Чакалядны набор

Да 19 траўня ў арт-галерэі «Падземка» (пр. Незалежнасьці, 43) працуе выстава твораў Ганны Каралёвай «Шакалядны набор».

Адкрыцьцё Амэрык

У галерэі NOVA (В.Харужай, 16) да 18 траўня працуе выстава чорна-белай фатаграфіі Кірыла Ганчарова «Адк-

рыцьцё Амэрык»: розныя раёны Нью-Ёрку, розныя жыцьцёвыя сытуацыі, жыцьцё маленькіх людзей у аграмадным горадзе...

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

«Жалезны чалавек»

Кіно пра добрага гандляра зброй...

Жалезны чалавек (Iron Man)

ЗША, 2008, каляровы, 126 хв.

Рэжысэр: Джон Фавро

Ролі выконваюць: Робэрт Даўні-малодшы, Гвінэт Пэлтраў, Тэрэнс Гоўард, Джэф Брыджэс, Лесьлі Біб, Фаран Тэхір, Стэн Лі

Жанр: Комікс

Адзнака: 6,5 (з 10)

Мільярдэр і плейбой Тоні Старк, які гандлюе зброяй, трапляе ў палон да маджахедаў. Тэрарысты патрабуюць, каб амэрыканец зрабіў ім раке-

ты. Але замест гэтага герой стварае баявы жалезны касцюм, з дапамогай якога й уцякае. Аблічча жалезнага чалавека настолькі прыйшлося даста-добы эксцэнтрычнаму гандляру, што ён апрагнуў новыя латы — і лётае над Зямлёю, каб сьцьвярджаць дабро кулакамі і змагацца зь нягоднікамі, якія яго падставілі...

«Жалезны чалавек» — тэстатэронавы комікс ад кампаніі «Марвэл», сваяк «Бэтмэна» і «Чалавек-паўка». Фільм прапануе самыя радыкальныя сродкі для зьдзяйсненьня вайны і славіць амэрыканскі патрыятызм, расквечаныя самымі крутымі кампутарнымі эфэктамі.

Што рабіць, калі гандляра зброі «падставілі»? Калі найноўшая тэхніка трапляе ў рукі ворагаў — і зьнішчае жанчын і дзяцей? Хіпі 60-х крычалі: «Далоў вайну — і далоў тэхніку!»

Іх раўналетка — коміксавы Тоні Старк, які зьявіўся таксама ў 60-я, прапануе бадзёра-тэхнакратычнае выйсьце — стварыць новы гаджэт і даўбасіць ім па злачынчых галовах.

Відовішча выйшла фэерычнае. Ракеты выбуха-

юць, касцюмчык лётае, тэрмаідзерны рэактар булькае, злачынцы складуюцца штабэлямі.

Робэрт Даўні-малодшы — запісны альяголік і былы Чарлі Чаплін ўкладае ў гаджэт усю душу. Ягоны пэрсанаж ня толькі п'е віскі зь ільдом, змагаецца й страліць. Ён яшчэ й жывы — наколькі гэта дазваляецца коміксавай масцы.

Ягонае сяброўка — Гвінэт Пэлтраў збоьшага замест мэблі, злы нягоднік (Джэф Брыджэс) — фактурна прадказальны, найлепшы сябар (Тэрэнс Гоўард) — эталёна патрыятычны, але гэнны фігуры цалкам у стылістыцы коміксу. «Жалезны чалавек» — выбух адмысловых эфэктаў і дзіцячая цацка: з такім касцюмчыкам і на шпальцёр!

Расейскія й беларускія вайскоўцы даўно крычаць пра «патрыятычныя фільмы». Вучыцеся ў «геапалітычнага ворага», панове! Галівуд — самая забаўляльная зброя масавага зьнішчэньня й паўсюдны трыюмф Амэрыкі.

На міжнародным кінасайце IMDb.com фільм трапіў у сьпіс 250 найлепшых стужак.

Андрэй Расінскі

Дні беларускай культуры ў Кракаве

7—9 траўня ў Кракаве (Польшча) праходзіць фэстываль V Дні беларускай культуры. Удзел бяруць Лявон Баршчэўскі, Тацяна Беланогая, Валер Булгакаў, Артур Клінаў, Алесь Краўцэвіч...

Праграма

Чацьвер 8 траўня

10.30 — 13.00. Сэмінар «Беларуская культура ў сучасных СМІ — у Польшчы й Беларусі». Валер Булгакаў (часопіс «ARCHE»), Андрэй Дынько («Наша Ніва» / nn.by), Юрка Хмялеўскі (тыднёвік «Czasopis»), Сяргей Пялеса (БелСат), Святлана Курс (Эўрапейскае радыё для Беларусі), Томаш Кулакоўскі, Малжата Ноцнь, Анджэй Бжазекі («Tygodnik Powszechny»). **Auditorium Maximum Ягелонскага ўнівэрсытэту, вул. Krupnicza, 35**

15.30. Прэзэнтацыя Беларускай выдавецкай праграмы Калегіюму Ёсходняй Эўропы імя Яна Новака-Язераньскага (Уроцлаў). **Кавярня «Cafe Szafe», вул. Felicjanek, 10**

17.30. Артур Клінаў: прэзэнтацыя кнігі «Менск. Малая падарожная кніжка па Горадзе Сонца». **Massolit Books & Cafй, вул. Felicjanek, 4**

19.00. Агляд беларускіх фільмаў. «А ты, стары, куды!» — каротка-мэтражнае кінападарожжа. **Kino Mikro, вул. Lea, 5.** Уваход: 10 злотых

Пятніца 9 траўня

17.00. Віталь Воранаў: Пра беларускую літаратуру, працу перакладчыка і Віно-Пыха. Прэзэнтацыя томіку вершаў «Край» Паўла Надольскага. **Massolit Books & Cafй, вул. Felicjanek, 4**

20.00. Канцэрт гурту «Джамбі-бум» (Менск). **CLUB PRL, вул. Garnarska, 5**

літаратурны сшытак «НН»

травень 2008

Андрэй Лянкевіч. Сула і Юр'я. Фотарэпартажы	24
Уладзімер Някляеў. Два ў адным. Камэнтар	26
Ірына Дубянецкая. Палюбіць беларусаў. Эсэ	28
Антон Тарас. Дзякуючы каму на вуліцах можна часам пачуць беларускую мову. З нагоды дыскусіі ў «ЛіМе»	29
Вера Бурлак, Віктар Жыбуль. Забі ў сабе Сакрата. Вершы з новай кнігі	30
Аляксей Баццокоў. Дабро і зло ў мястэчку N. Апавяданьне	32
Наталка Бабіна.	33
Сяргей Харэўскі. Тут была майстэрня Баразны	34
Алесь Вялічка. Гатэль з шыбеніцай?	35
Аляксандар Фядута. Улада ў вадзе. Адзін сезон у Купалаўскім	36
Наталка Бабіна. Жанчына, якая маркіруе час. Стыль жыцця	38
Зьміцер Панкавец. Перачытваючы Дубаўца	40

КАЛІ Б...

...улады хацелі не дапусьціць, каб дзеці апазыцыянэраў ішлі шляхам бацькоў, ствараючы г.зв. «апазыцыйныя дынастыі».

МАЛЮНАК І ТЭКСТ ЛЕЛІКА УШКІНА

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Перад зьездам нехта паслаў у газэту «Свесь» маленькі даносік: вось ёсьць такія беларусы (падкупленыя), каторыя кажуць, што «рускія» іх прыціскаюць і не даюць ім жыць, а ўсё гэта польская «інтрыга», бо беларусаў хочуць вучыць чытаць і пісаць па-беларуску, а тады, бач, іх перавярнуць у палякаў.

«Наша Ніва». №17. 1908

«Нашу Ніву»
пытайцеся на сядзібе ТБМ
кожны будні дзень
ад 15.00 да 19.00

А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву», проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя зьвяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданьне. Дэталі — старонка 43.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

АДПАЧЫНАК

Шукаю каго-небудзь у кампанію, каб зьезьдзіць на мора пад Геленджык пры канцы чэрвеня — пачатку ліпеня. Т.: (017) 256-88-71, (029) 272-52-22, Вольга

ЖЫТЛО

Тэрмінова здыму пакой у Менску. Т.: (029) 305-20-91, Сяргей

Прадам за 38 тыс. лецішча (драўляны дом 105 кв.м., абкладзены цэглай (недабуд на 40%), з надзелам 6 сотак (1 км. ад МКАД)). Ёсьць крама, электрычнасьць, вада (сэзонная), хуткая перспэктыва газу ды ўваходжаньня ў склад Менску (з правам прапіскі); ходзяць менскія аўтобусы ды маршрутка. Т.: (029) 576-74-29

ВЫПУСКНІКІ

Паважаныя выпускнікі фізычнага факультэту БДУ, гады навучаньня 1953—58! Запрашаем вас на сустрэчу выпускнікоў! Сустрэча плянуецца на 5 чэрвеня 2008 г. Збор а 15.00 на двары БДУ. Т.: (029) 171-80-05, Галубовіч Валя, (029) 772-94-94 Кірдунава, kirduneva@tut.by

МУЗЫКА

Працягваецца бясплатны распаўсюд складанкі «Незалежныя (музыкі пра жыцьцё, каханьне й свабоду)». Дасылайце Вашу заяўку на электронную скрыню 25sakavika@gmail.com

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),

Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,

У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі
шэф-рэдактар
галоўны рэдактар
мастацкі рэдактар
заснавальнік
выдавец
Наста Бакшанская
Андрэй Дынько
Андрэй Скурко
Сяргей Харэўскі
Мясцовы фонд выданьня
газэты «Наша Ніва»
Прыватнае прадпрыемства
«Суродзічы»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасьылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за зьмест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прэсы выдана №581 ад 14 сакавіка 2007 г., выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220101, г. Менск, пр. Ракасоўскага, 102-71. Р/р 3012206280014 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад &&&. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 07.05.2008.

Замова № &&&.

Рэдакцыйны адрас: Ракасоўскага, 102-71.